



# คุรุสภาวิทยากร

## JOURNAL OF TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT

(Online)

ISSN 2730-1788

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2563  
สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

[www.ksp.or.th](http://www.ksp.or.th)





คุรุสภาวิทยาทารย์  
JOURNAL OF TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT

วัตถุประสงค์

วารสารคุรุสภาวิทยาทารย์มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้านสังคมศาสตร์ และด้านมนุษยศาสตร์ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเปลี่ยนแปลง สร้างความตระหนัก และให้ความสำคัญ รวมทั้งเป็นประโยชน์ ต่อผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษา และวิชาชีพทางการศึกษา

เจ้าของ

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

• คณะกรรมการคุรุสภา

นายณัฏฐพล ทีปสุวรรณ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ  
(ประธานกรรมการคุรุสภา)

ดร.คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ดร.กนกวรรณ วิชาวัณ

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

นายประเสริฐ บุญเรือง

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ดร.สุภัทร จำปาทอง

เลขาธิการสภาการศึกษา

ดร.อำนาจ วิชาวัณ

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดร.ณรงค์ แผ้วพลสง

เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ดร.อัมพร พินะสา

เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ดร.อรรถพล ตรีกตรอง

เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

นายศิริวัฒน์ บุปผาเจริญ

หัวหน้าสำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคล  
ส่วนท้องถิ่น

• คณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ

รองศาสตราจารย์ เอกชัย กี่สุขพันธ์

ประธานกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ

ดร.อำนาจ วิชาวัณ

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดร.ณรงค์ แผ้วพลสง

เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ดร.อรรถพล ตรีกตรอง

เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ดร.ดิศกุล เกษมสวัสดิ์

เลขาธิการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา  
ตามอัธยาศัย

ดร.อัมพร พินะสา

เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

นางภัทราดา ยมนาค

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา



รองศาสตราจารย์ ดร. อนุชาติ พวงสำลี  
ศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง จันทรางศุ  
นายอภิมุข สุขประสิทธิ์  
รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ

ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี  
นายพรรษา ฉายกล้า  
ดร.กรศิริ มิ่งไชย  
ดร.อดิศักดิ์ มุ่งชู  
นายสมหวัง บุญสิทธิ์

#### • ที่ปรึกษานักงานเลขาธิการคุรุสภา

นายรณชิต บุตรภักดีธรรม

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา  
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร  
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย  
คณาจารย์จากคณะศึกษาศาสตร์  
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ  
คณาจารย์จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
ครู  
ผู้บริหารสถานศึกษา  
ผู้บริหารการศึกษา  
ศึกษานิเทศก์

ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะด้านกฎหมาย

#### บรรณาธิการ

ว่าที่ร้อยตรี ดร.ธนุ วงษ์จินดา

เลขาธิการคุรุสภา

#### ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.บุรพาทิศ พลอยสุวรรณ

รองเลขาธิการคุรุสภา

#### กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์พิเศษสายหยุด จำปาทอง  
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์  
รองศาสตราจารย์ ดร.สุขุม เฉลยทรัพย์  
รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศนวงศ์  
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนะศึก นิษานนท์  
ดร.ดิเรก พรสีมา  
นายยุทธชัย อุตมา  
ดร.จักรพรรดิ วัฒนา  
ดร.สุวพร เข้มเฮง  
ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ  
ดร.สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์  
ดร.ราณี จินสุทธิ์

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา  
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต  
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต  
มหาวิทยาลัยศิลปากร  
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต  
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร  
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาชีพครู  
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา  
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ  
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา  
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา  
สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา



## ฝ่ายเลขานุการ

นายจันทร์ยงยุทธ บุญทอง  
นางภัทรวรรณ ประกอบใน  
นางสาววิณีตา รังสิวารักษ์  
นางจิรภา ทองขาว  
นางสาวธัญรัตน์ ศิริเมฆา  
นางสาววรพรรณ พรพิพัฒน์  
นายทรงชัย ชื่นล้วน  
นายวัชรพล เหมืองจา

## ผู้ทรงคุณวุฒิประจำวารสาร

ศาสตราจารย์กิตติคุณสมุน อมรวิวัฒน์  
ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุญเจริญ  
ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์  
ศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง  
ศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ะ บัวสนธ์  
ศาสตราจารย์ ดร.วิทยา จันทร์ศิลา  
รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สมบัติ นพรัก  
รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่  
รองศาสตราจารย์ ดร.สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์  
รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คงเที่ยง  
รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ กองสุวรรณ  
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชัย สิกขาบัณฑิต  
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต  
รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรสุภกุล  
รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย  
รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว  
รองศาสตราจารย์ ดร.ประกฤต พูลพัฒน์  
รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แยมกสิกร  
รองศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์  
รองศาสตราจารย์ ดร.ทิวดี ภูมิโชติ  
รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิชัย แก้วเกื้อกุล  
รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ฤทธิ์จรูญ  
รองศาสตราจารย์ ดร.อรอนพ จินะวัฒน์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
วิทยาลัยนครราชสีมา  
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยนเรศวร  
มหาวิทยาลัยนเรศวร  
มหาวิทยาลัยพะเยา  
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ  
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ  
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น  
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ  
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต  
มหาวิทยาลัยศิลปากร  
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต  
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต  
มหาวิทยาลัยบูรพา  
มหาวิทยาลัยศิลปากร  
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร  
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี  
สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์  
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช



คุรุสภา

### บทบรรณาธิการ

วารสารคุรุสภาวิทยากร JOURNAL OF TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2563 ฉบับนี้ ดำเนินการในโอกาสเปิดเทอมใหม่ ประจำปีการศึกษา 2563 ซึ่งเป็นการเปิดเทอมในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนทั่วโลก โดยเฉพาะด้านการศึกษาของประเทศไทย มีนักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้รัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตระหนักและเร่งดำเนินการเพื่อแก้ไขวิกฤติดังกล่าว มีการปรับตัวจากการสั่งปิดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดการออกแบบการศึกษารูปแบบใหม่ในยุค New Normal มีการนำระบบเทคโนโลยีมาปรับใช้เข้าสู่ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ และเกิดนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย

วารสารคุรุสภาวิทยากรฉบับนี้ ตีพิมพ์บทความวิชาการและบทความวิจัย รวม 10 เรื่อง ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน ต่อการศึกษา และการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้านสังคมศาสตร์ ด้านครุศาสตร์ ด้านศึกษาศาสตร์ และด้านอักษรศาสตร์ มีบทความวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ เรื่อง การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่: ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19 และบทความวิจัย จำนวน 9 เรื่อง จากครู และอาจารย์ที่จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาและสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กร

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เขียนบทความวิชาการและบทความวิจัย รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารคุรุสภาวิทยากรฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการเรียนการสอนและการจัดการศึกษาของประเทศได้อย่างยั่งยืน

ว่าที่ร้อยตรี

ธนุ วงษ์จินดา

บรรณาธิการ



## สารบัญ

### บทความวิชาการ

การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่: ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19

รองศาสตราจารย์ ดร.เทียน ทองแก้ว

1

### บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบการวิชาชีพครู

ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญภา ยืนยาว ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณี สุจิตร์จุล

ดร.ธีรวัธ ธาตตันติโชค ดร.ณัฐวรรณ พุ่มตี่ยิ่ง และพนม จองเฉลิมชัย

13

การพัฒนากระบวนการทศน์ รูปแบบและกลไกการพัฒนาครู

ในลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชญาพิมพ์ อูสาโท และคณะ

27

การบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

บัญชา พิพัฒน์มงคลกิจ ดร.อดิสร ศรีเมืองบุญ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระเดช จิราธนทัต

41

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องตัวกลางของแสงด้วยกระบวนการเรียนรู้

แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้

ทางวิชาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ภคนันท์ แซ่มรัมย์

51

แนวทางและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้

เพื่อความพอเพียง ของโรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนาอุปถัมภ์

ดร.ธนเสฏฐ สุภาภาศ รองศาสตราจารย์ ดร.พร้อมพิไล บัวสุวรรณ

และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดาร์ตน์ สารสว่าง

62

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ: ท่วงยาวคำโปรยโมเดล

ดร.กัมพล เจริญรักษ์

78

การใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ทงศักดิ์ กันไส

89

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์

โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่กับการสอนปกติ

สุนทร พลเรือง

97

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน เพื่อการพัฒนาทักษะเด็กและเยาวชน

ในศตวรรษที่ 21 ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับปะรดกวน

อศวัลักษณ์ ราชพลสิทธิ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ

107





---

# บทความวิชาการ

---



## การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่: ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19

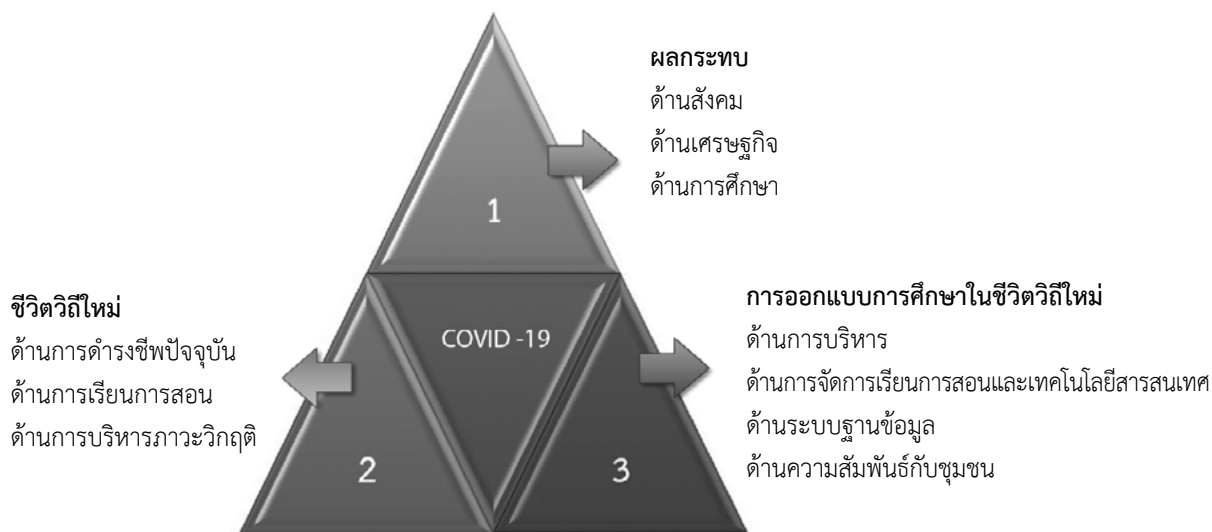
## New Normal Based Design in Education: Impact of COVID-19

รองศาสตราจารย์ ดร.เทียน ทองแก้ว\*

การแพร่ระบาดของ COVID-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการศึกษาทุกระดับทั่วโลก ทำให้สถานศึกษาเกือบทุกแห่งทั่วโลกต้องปิดการเรียนการสอน ข้อมูลของ UNESCO (World Economic Forum, (2020) พบว่ามีจำนวนนักเรียน 1.38 พันล้านคน ได้รับผลกระทบจากการปิดสถานศึกษา ซึ่งเป็นผลกระทบต่อเนื้ออย่างกว้างขวาง และเกิดการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษา ที่เด่นชัดที่สุด คือ การเรียนการสอนที่ต้องดำเนินงานต่อ มีให้หยุดชะงัก เพราะจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียน นั่นก็คือคุณภาพของประชากรในอนาคต จึงมีการปรับการเรียนการสอนในหลายรูปแบบ เกิดนวัตกรรมทางความคิด มีรูปแบบใหม่ทางการเรียนการสอนจากนักเรียนไม่สามารถมาโรงเรียนได้ แต่สามารถเรียนได้ แนวคิดทางการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้สื่อออนไลน์จึงระดมเข้ามาช่วยแก้ปัญหาทางการเรียนการสอน การทำงานก็เช่นเดียวกัน ทั้งครูและพนักงานก็ทำงานที่บ้านช่วงระบดหนัก แต่ไม่สามารถดำเนินงานได้สมบูรณ์ เพราะทางโรงเรียนและนักเรียนบางส่วนไม่สามารถหาเครื่องมือทางการเรียนได้ครบ เช่น สมาร์ทโฟนที่มีคุณภาพดี ผู้ปกครองก็เดือดร้อนเพราะระบบเศรษฐกิจหยุดชะงัก คนตกงานจำนวนมาก ซึ่งถือว่ารุนแรง อาจจะรุนแรงกว่าเกิดสงครามโลก เพราะมีคนเสียชีวิตจำนวนมากและติดเชื้ระบาดกระจายเป็นทวีคูณ ผลกระทบต่อทางการศึกษาครั้งนี้ มีผลโดยตรงต่อนักศึกษาซึ่งจะเป็นกำลังของชาติในอนาคต และส่งผลกระทบในระยะยาว ทำให้เกิดระบบการจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ สถาบันการศึกษาทุกระดับต้องปรับตัวในสถานการณ์ปัจจุบัน และต้องเตรียมเพื่ออนาคต ในบทความนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของ COVID-19 ต่อระบบการศึกษา โดยเฉพาะการเรียนการสอน การเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) และการออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่

ผู้เขียนได้วิเคราะห์และสรุปจากเอกสาร เว็บไซต์ และหนังสือ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดกลุ่มและสรุปประเด็น แยกเป็น 3 ประเด็น คือ ผลกระทบการแพร่ระบาด COVID-19 การเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) และการออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่ มีผลสรุปดังภาพ 1

\*ที่ปรึกษาอธิการบดีมหาวิทยาลัยสวนดุสิต



ภาพ 1 การปรับตัวของสถานศึกษาจากผลกระทบและการแพร่ระบาดในปัจจุบันและอนาคต

## COVID-19

การระบาดของไวรัสโคโรนาในปลายปี 2562 จากเมืองหวู่ฮั่นจนถึงปัจจุบัน (14 สิงหาคม 2563) ได้มีการระบาดไปทั่วโลก ซึ่งต่อมา WHO ได้ประกาศตั้งชื่ออย่างเป็นทางการสำหรับเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ว่า COVID-19 ซึ่งย่อมาจาก “Coronavirus Disease 2019” หรือโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาที่เริ่มต้นในปี 2019 และต่อมา วันที่ 11 มีนาคม 2563 องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นโรคระบาดทั่วไป ปัจจุบัน (14 สิงหาคม 2563) มีผู้ติดเชื้อยืนยันแล้วทั่วโลก จำนวนทั้งสิ้น 21,991,954 คน เสียชีวิตจากโรคระบาดแล้ว จำนวน 777,018 คน ขณะที่ผู้หายป่วยแล้ว จำนวน 13,981,129 คน สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศแรกที่มีการพบผู้ติดเชื้อ COVID-19 นอกประเทศจีน พบผู้ติดเชื้อรายแรกเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2563 และปัจจุบัน ประเทศไทยมีจำนวนผู้ติดเชื้อที่ยืนยันแล้ว จำนวน 3,382 คน จำนวนผู้เสียชีวิต 58 คน และผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาและหายแล้ว จำนวน 3,199 คน (วิกิพีเดีย, 2563)

สำหรับการแพร่เชื้อของไวรัสชนิดนี้มีการแพร่เชื้อระหว่างคนในลักษณะเดียวกับไข้หวัดใหญ่ โดยผ่านการติดเชื้อจากละอองเสมหะจากการไอ สำหรับการสัมผัสผู้ติดเชื้อผู้สัมผัสจะมีอาการแสดงโดยทั่วไป 5 วัน อย่างไรก็ตามจะมีระยะการฟักตัวก่อนแสดงอาการได้ถึง 14 วัน ลักษณะอาการของผู้ติดเชื้อโดยทั่วไปที่พบบ่อย ได้แก่ มีไข้ ไอแห้ง ๆ ไม่มีเรื้อรัง ไอแบบมีเสมหะ อยู่ระหว่างร้อยละ 38 - 88 และการหายใจลำบาก เจ็บคอ ปวดกล้ามเนื้อ ปวดหัว และหนาวสั่น อยู่ระหว่างร้อยละ 11-18

การรักษามุ่งเป้าไปที่การจัดการกับอาการและการรักษาแบบประคับประคอง และสำหรับมาตรการป้องกัน คือ การล้างมือ การอยู่ห่างจากบุคคลอื่นโดยเฉพาะกับบุคคลที่ป่วย สำหรับบุคคลที่ต้องสงสัยว่าอาจมีการติดเชื้อต้องกักตัวห่างจากบุคคลอื่น ๆ เป็นเวลา 14 วัน สำหรับค่าระดับการติดเชื้อพื้นฐาน ระหว่างมนุษย์สู่มนุษย์ของไวรัสอยู่ที่ประมาณ 2.13 ถึง 4.82 ซึ่งคล้ายกับไวรัสโคโรนาสายพันธุ์กลุ่มอาการทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS-CoV) สำหรับการเสียชีวิตจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนาจะมีระยะตั้งแต่การพัฒนาการ

ของโรคจนถึงแก่ชีวิต จะอยู่ระหว่าง 6-41 วัน ซึ่งบุคคลที่เสียชีวิตส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี และนอกจากนี้ยังมีปัญหาทางด้านสุขภาพ เช่น เบาหวาน และโรคหัวใจหลอดเลือด (Pornphol and Chittayasothorn, 2020)

### ผลกระทบการแพร่ระบาด COVID-19

คำว่า ผลกระทบ (Impact) หมายถึง ผลสะท้อนที่เกิดจากการแพร่ระบาด COVID-19 ต่อการจัดการศึกษา ประกอบด้วย

1. ด้านสังคม สังคมการเรียนรู้มีผลกระทบจากมาตรการทางสาธารณสุข ในการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) หมายถึง การให้บุคคลอยู่ห่างกัน อย่างน้อย 1-2 เมตร ในการทำกิจกรรมทางสังคม เช่น การประชุม การนั่งคุยกัน การรับประทานอาหารโต๊ะเดียวกัน การปฏิสัมพันธ์ การยืนห่างกันในลิฟต์โดยสาร เป็นต้น ทุกคนสวมหน้ากากอนามัย แม้แต่การเดินทางก็ต้องสวมหน้ากากอนามัยด้วยเช่นกัน ระบบการประชุมออนไลน์ ที่สามารถประชุมในที่ทำงานหรือที่บ้าน โดยไม่ต้องไปนั่งรวมกันในที่ประชุมเดียวกัน

2. ด้านเศรษฐกิจ มีผลกระทบอย่างรุนแรง COVID-19 ส่งผลให้คนว่างงาน เพราะโรงงานปิดกิจการ ผู้ปกครองไม่มีรายได้ นักเรียน นักศึกษาไม่มีเงินใช้จ่ายเป็นค่าหน่วยกิต และอุปกรณ์การศึกษา สถาบันการศึกษามีรายได้ลดลง ส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการเรียนการสอน รัฐบาลมีงบประมาณอุดหนุนการศึกษาลดลง สถานการณ์เหล่านี้มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศ

3. ด้านการศึกษา การศึกษาได้รับผลกระทบหลายด้าน กล่าวคือ

3.1 การจัดการเรียนการสอน เป็นหัวใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน วิกฤติ COVID-19 ได้เป็นโอกาสให้สร้างแนวคิดใหม่ทางการเรียนรู้ หรือการเรียนการสอนด้วยวิธีการใหม่ นวัตกรรมใหม่ เช่น ทำงานที่บ้าน เรียนที่บ้าน ในช่วงระบาดหนัก ทุกคนอยู่บ้าน ทำงานที่บ้าน พอสถานการณ์คลี่คลายลง ก็มีการเรียนสลับกัน ทั้งที่โรงเรียนและบ้าน พบว่า นวัตกรรมทางการเรียนที่เหมาะสมที่สุดในช่วงระบาด คือ การเรียนแบบผสมผสาน (Schwenger, 2018) เป็นวิธีสอนในระบบผสมผสานในหลายลักษณะตามแนวคิดและประสบการณ์ของผู้สอนและความสามารถของผู้เรียน เช่น การใช้ระบบการสอนออนไลน์ผสมผสานกับสาระการเรียนรู้ ในลักษณะอื่น ๆ เช่น ผสมผสานกับวิธีการของ Web-Based Technology ผสมผสานกับวิธีการสอนหลาย ๆ วิธี ผสมผสานกับเทคโนโลยีทางการสอนกับการสอนในชั้นเรียนปกติ และการใช้เทคโนโลยีทางการสอนกับการปฏิบัติงานจริง ซึ่งนิยมใช้กันมาก แต่ก็มีผลกระทบในลักษณะเป็นข้อสังเกตว่า การสอนในระบบออนไลน์ อย่างเดียวได้ผลน้อย เพราะนักเรียนอาจไม่สนใจ หรือไม่วินัยในตนเอง การสอนแบบนี้ต้องใช้ระบบตัวต่อตัวมาช่วยเสริมการเรียนรู้ด้วย

3.2 นักเรียนกับอาหารและสุขภาพของนักเรียน นักเรียนที่เคยได้รับการดูแลจากโรงเรียน เช่น โครงการอาหารกลางวัน การตรวจสุขภาพจากโรงเรียน จะได้รับผลกระทบเมื่อปิดโรงเรียน

3.3 ผลลัพธ์การเรียนรู้ นักเรียนต้องหยุดเรียน ระบบการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลง โอกาสทางการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว กับการเรียนด้วยตนเอง ผลลัพธ์การเรียนรู้ก็ได้รับผลกระทบ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะ หรือการปฏิบัติ จะมีผลกระทบไปด้วย ผลลัพธ์การเรียนรู้ไม่ไปตามความคาดหวัง เมื่อสถานศึกษาปิด นักเรียนอยู่บ้านผู้ปกครองดูแลในวัยเด็ก ส่วนระดับอุดมศึกษา แม้ว่าจะสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ก็มีข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้

3.4 ผลกระทบทางจิตวิทยาต่อนักเรียน นักเรียนนักศึกษาเกิดความเครียดจากภาวะที่ต้องอยู่ในบ้าน แม้ว่าจะมีการคลายมาตรการแล้วก็ตาม แต่การเข้าเรียน หรือเดินทางยังกังวลกับการกลับมาของการระบาด ในรอบที่สองหรือสาม ความสูญเสียจากรายได้ ผลกระทบจากรายได้ของผู้ปกครอง การช่วยเหลือของรัฐ ก็ไม่สามารถช่วยเหลือได้ทั่วถึง และเนื่องจากยังไม่สามารถผลิตวัคซีนได้ ก่อให้เกิดความกังวลและความเครียด

### 3.5 ผลกระทบต่อผู้บริหารและครูผู้สอน

3.5.1 การบริหารวิกฤติ เป็นช่วงภาวะที่ผู้ได้รับผลกระทบในการบริหารที่ยาก ต้องจัดการกับ ภาวะวิกฤติที่เกิดจากมาตรการของรัฐ สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ป้องกันไม่ให้เกิด แกไขสถานการณ์ด้วยความรวดเร็ว การสื่อสารที่ดีเป็นปัจจัยความสำเร็จ จึงต้องเป็นนักสื่อสารที่ดี หรือหาคนที่ม่ประสบการณ์การสื่อสารมาช่วย และมีทีมงานช่วยเหลือ ทั้งระหว่างกาเกิดวิกฤติ และภายหลังวิกฤติ

3.5.2 ครูผู้สอน ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน จากการสอนในชั้นปกติ มาเป็น การสอนแบบผสมผสาน และการเตรียมการสอนเมื่อสถานการณ์คลี่คลาย ซึ่งทั้งสองลักษณะต้องมีการออกแบบ การเรียนการสอน การทดลองก่อนสอนจริง สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบ การจัดห้องเรียน สื่อการเรียนการสอน การจัดช่วงเวลาสอน การทดสอบ รวมทั้งระเบียบและเกณฑ์การประเมินการเรียนรู้ที่ต้องปรับปรุง

3.6 ผลกระทบต่อการให้บริการของสถานศึกษา เครือข่าย ผู้ปกครองจะได้รับผลกระทบ เมื่อสถานศึกษาปิดดำเนินการ โครงการที่ตกลงต้องเลื่อน หรือยกเลิก การรวมกลุ่มต้องยกเลิกเช่นกัน งบประมาณ ก็ยกไปใช้จ่ายในการบริหารวิกฤติ COVID-19

สรุปการระบาดของ COVID-19 ได้ส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ ในภาวะวิกฤติได้ก่อให้เกิด โอกาสสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ในด้านต่าง ๆ คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ การจัดการเรียนการสอน อาหารและ สุขภาพ ผลลัพธ์การเรียนรู้ ทางจิตวิทยาต่อนักเรียน ต่อผู้บริหารและครูผู้สอน การให้บริการของสถานศึกษา ส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ ที่เคยปฏิบัติไม่สามารถดำเนินงานได้ดั่งเดิม หรือต้องปรับปรุง เพราะสถานการณ์เปลี่ยน ในขณะที่เดียวกันก็พัฒนาสิ่งใหม่มาแทน การเรียนการสอนแบบใหม่ การทำงานแบบใหม่ สังคมแบบใหม่ ภายใต้สิ่งแวดล้อม แบบใหม่โดยการปฏิบัติตัวเป็นเวลานาน ซึ่งจะกลายเป็นชีวิตวิถีใหม่ในการดำเนินชีวิตในบริบทการศึกษา

### การเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่

ความเปลี่ยนแปลงของชีวิตประจำวันหลังโควิดที่เริ่มกลับสู่สภาวะปกติ แต่เป็นภาวะปกติแบบใหม่ หรือ ที่เรียกว่า “New Normal” นั้น ส่งผลกระทบต่อทุกคนในสังคม เมื่อรัฐบาลประกาศการผ่อนคลายระยะที่ 5 อนุญาตให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ (On - Site) จะเห็นการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อม ที่โรงเรียน ที่ต้องเป็นไปตามมาตรการทางสาธารณสุข และตามบริบททางการศึกษา ในระดับชั้นต่าง ๆ ระดับปฐมวัยหรือเด็กเล็ก ประถมศึกษา และระดับอุดมศึกษา อาจเป็นชีวิตวิถีทางการศึกษาใหม่

ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ราชบัณฑิตยสภา โดยคณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ ราชบัณฑิตยสภา ได้อธิบายคำนี้เอาไว้ว่า New Normal แปลว่า ความปกติใหม่ ฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากเดิม เนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคม ค้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ สำหรับ New Normal ในที่นี้จะใช้ชีวิตวิถีใหม่ ในบริบท COVID-19 นั้น ชีวิตวิถีใหม่พื้นฐาน คือ ด้านการ

สาธารณสุขของเมืองไทย โดยทางศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ ศบค. มีการประกาศมาตรการการป้องกันและควบคุมการระบาดของโควิด-19 ที่ทุกคนต้องให้ความสำคัญและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ได้แก่ สวมใส่หน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยเสมอ ต้องเว้นระยะห่าง 2 เมตร ล้างมือบ่อย ๆ พกเจลแอลกอฮอล์ หลีกเลี่ยงสถานที่แออัด หลีกเลี่ยงกลุ่มเสี่ยงหรือผู้ที่มีอาการป่วย เป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบชีวิตวิถีใหม่

ชีวิตวิถีใหม่ทางการศึกษา ประกอบด้วย

1. ด้านการดำรงชีพปัจจุบัน มาตรการการป้องกันและควบคุมการระบาดของ COVID-19 ในด้านการสาธารณสุขของเมืองไทยที่เป็นกรอบการดำรงชีวิตประจำวัน รวมทั้งการจัดการศึกษาในระดับชั้นต่าง ๆ โดยเฉพาะการเว้นระยะห่าง และด้านสุขภาพอนามัย การเดินทาง กิจกรรมทางสังคมในสถานศึกษา เช่น การเรียนการสอนที่เป็นภารกิจหลัก ต้องเป็นไปตามมาตรฐานสาธารณสุข คือ สวมใส่หน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยเสมอ ต้องเว้นระยะห่าง ล้างมือบ่อย ๆ ใช้เจลหรือแอลกอฮอล์ หลีกเลี่ยงสถานที่แออัด ไม่เปิดแอร์เพื่อให้อากาศไหลเวียนในขณะเดียวกัน ต้องปรับกระบวนการเรียนการสอนที่มีการใช้เทคโนโลยี การทำงานที่บ้านของครูและบุคลากรของสถาบันการศึกษา และการเรียนการสอน เป็นต้น ซึ่งต้องเว้นระยะห่างทางสังคมในการติดต่อสื่อสารในทุกรูปแบบ โดยบุคคลที่ทำกิจกรรมทางสังคมต้องอยู่ห่างกัน 1-2 เมตร ในทุกกิจกรรม

2. ด้านการเรียนการสอน การปรับแนวทางการเรียนการสอน ที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ ที่เรียกว่า สอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่ครูและผู้บริหารต้องปรับบทบาทในการสอน การบริหาร และวิธีการสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในมิติแบบใหม่ ที่ผสมผสานการสาธารณสุขกับการจัดการศึกษาในระบบใหม่ ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาแนวคิดแบบใหม่ (Design Thinking) การพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skill) ในภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ในด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และกระบวนการทางความคิด (Mindset)

3. ด้านการบริหารภาวะวิกฤติ การบริหารแบบใหม่ที่มีผลกระทบจาก COVID-19 ในช่วงระหว่างการแพร่ระบาดยังอยู่ เป็นการบริหารในระหว่างภาวะวิกฤติ (During Crisis) ที่ต้องคำนึงถึงมาตรการทางสาธารณสุข และการบริหารที่ต้องปรับเปลี่ยนที่เป็นลักษณะที่นำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ตามบริบทและงบประมาณของสถาบันการเงินในรูปแบบใหม่ ระบบการเงินของสถาบันการศึกษา จะเข้าสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) และการบริหารหลังจากภาวะวิกฤติ COVID-19 ยุติลง (After Crisis) ต้องเตรียมการบริหารแบบใหม่ล่วงหน้า จัดทำแผนการบริหารหลังวิกฤติ COVID-19

สรุปผลกระทบจาก COVID-19 ก่อให้เกิดชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) คือ รูปแบบใหม่ในการจัดการศึกษา ในระหว่างการระบาดของ COVID-19 บนหลักการและพื้นฐานตามมาตรการทางสาธารณสุขของรัฐบาล ซึ่งการจัดการศึกษาได้มีการปรับตัวบนเงื่อนไขในเวลากำลังระบาดหรือสถานการณ์วิกฤติ (During Crisis) มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ การดำรงชีพปัจจุบัน ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหาร การเว้นระยะห่างทางสังคม การเงินในรูปแบบใหม่ และการเตรียมการหลังการยุติการแพร่ระบาด COVID-19 (After Crisis)

### การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่

คำว่า การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่ หรือ Design-Based New Normal เป็นคำใหม่ ที่บูรณาการมาจากสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่กับแนวคิดของ Morrison (2010) เสนอรูปแบบ เรียกว่า

ADDIE Model of Instructional Design ได้เสนอแนวทางการออกแบบไว้ 5 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์ (Analysis) 2) การออกแบบ (Design) 3) การพัฒนา (Development) 4) การนำไปปฏิบัติ (Implement) และ 5) การประเมินผล (Evaluation) และแนวคิด Design - Based Research จากการสังเคราะห์งานวิจัย 162 เรื่อง ระหว่างปี 2004-2013 พบว่า การศึกษาในองค์ประกอบที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Morrison (2010) คือ ประกอบด้วย Design, Development and Redesign ที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม ดังนั้น จากผลกระทบและชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) สถานศึกษา การออกแบบในระหว่างวิกฤติ และหลังวิกฤติ COVID-19 จึงมีความจำเป็น โดยผู้บริหารและบุคลากรของสถาบันการศึกษาต้องปรับตัว หรือปรับเปลี่ยนแนวคิดจากที่เคยทำงานแบบเดิม ต้องปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงระหว่าง COVID-19 ยังแพร่ระบาด หรือยุติลง ชีวิตวิถีใหม่จึงไม่ใช่การแก้ปัญหา เดิม ๆ ปรากฏการณ์ COVID-19 จึงควรออกแบบอนาคตของการศึกษาใหม่ในการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่มีความสำคัญ ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ให้น้ำหนักการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนให้มากกว่าการนั่งชั่วโมงเรียน การเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสนใจของนักเรียนและความคิดสร้างสรรค์ การสร้างความรักสามัคคีในครอบครัว สังคม และประเทศชาติ เป็นคนดีมีคุณธรรม ส่งเสริมนักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ ทำลายทางการเรียน พร้อมกับกลุ่มอื่น ๆ โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ในสถานการณ์ที่ปรับเปลี่ยนรวดเร็ว (Disruption) การพัฒนาทักษะชีวิตที่สามารถยืดหยุ่น ปรับตัวอยู่ได้ในสถานการณ์ที่เป็นจริง (Resilience) บนพื้นฐานของการสาธารณสุขที่ดี มาตรฐานทางการสาธารณสุข ที่ดีจะเป็นพื้นฐานในการจัดการศึกษาในอนาคต ที่เป็นการศึกษาตลอดชีวิต สถานศึกษาทุกระดับ จะเป็นการเรียนรู้ของทุกช่วงวัย ระบบชั้นเรียนจะเปลี่ยนไป เป็นระบบความสามารถของผู้เรียน การนำระบบ เทคโนโลยีมาจัดระดับความสำเร็จของผู้เรียน อาจารย์มหาวิทยาลัยจากสังกัดมหาวิทยาลัย ไม่มีคณะและภาควิชา แต่จะเป็นการรวมความเชี่ยวชาญของอาจารย์ในการทำงานเป็นกลุ่มงาน เป็นต้น ดังนั้นการปรับตัวในอนาคต ทางการศึกษาในอนาคต จากการวิเคราะห์ผลกระทบ COVID-19 นำไปสู่การปรับตัวในอนาคตที่มีการออกแบบ การศึกษาใหม่ นำแบบไปปฏิบัติ มีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการออกแบบ เพื่อการปรับตัวสถาบันการศึกษาโดยผู้บริหารและทีมงานต้องตระหนักถึงภาวะวิกฤติที่ต้องปรับแนวคิดคือ การปรับเปลี่ยน Mindset คำว่า Mindset ประกอบด้วย Growth Mindset คือ กรอบความคิดหรือทัศนคติ และ แนวคิดแบบปรับตัวและพัฒนาต่อไปข้างหน้าในการพัฒนาตนเองรูปแบบใหม่ ที่มีลักษณะยืดหยุ่น (Resilience) ส่วน Fixed Mindset คือการคิดแบบเดิมและพอใจจะเป็นเช่นนั้น Growth Mindset จึงพลิกกลับความคิด ให้ต่างจากเดิม และพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าที่ต้องการจะเป็นในรูปแบบใหม่ (Desired New Normal) การปรับ Mindset จึงเป็นบันไดขั้นแรกของการปรับตัวหรือการออกแบบสถานศึกษาในอนาคตว่า 5 ปี 10 ปี ว่าจะเป็นอย่างไรมาก่อน บนพื้นฐานทางการสาธารณสุขที่ดีและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีเป้าหมายให้เป็นพลเมืองที่ดี (Smart Citizen) และมีอาชีพมั่นคง เป็นการออกแบบที่ทำหายยิ่ง และควรเป็นการออกแบบเฉพาะตัวมากกว่าการออกแบบ โดยใช้ทั่วไป ดังนี้

1. ด้านการบริหาร ควรต้องปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะของการออกแบบและขับเคลื่อนให้เป็นตามแบบ และเป้าหมายที่กำหนด ลักษณะการบริหารในขณะวิกฤติ COVID-19 จึงต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรการ ทางสาธารณสุข และกรอบของทางราชการ แต่การบริหารภายในสถาบันการศึกษา แต่ละสถาบันต้องออกแบบ ในการบริหาร และต้องระมัดระวังว่า จะระบอบรอบสอง หรือเชื้อระบาดสายพันธุ์ใหม่ที่กำลังแพร่ระบาด



ที่เวียดนามจะเข้ามาเมืองไทยหรือไม่ และต้องคำนึงถึงว่าหลังพ้นวิกฤติ COVID-19 แล้ว จะบริหารอย่างไร และ ถ้าวินาศจะป้องกันไม่ให้เกิดวิกฤติ เกิดแล้วจะแก้ไขอย่างไร เป็นการมองอนาคตทางการบริหาร ไม่ใช่รอให้เกิด และจึงแก้ไข ศึกษาบทเรียนจากการบริหารวิกฤติที่ผ่านมา หรือที่ประเทศไทยดำเนินการแก้ไข เช่น สถานการณ์ 13 ชีวิตที่หมู่เกาะติดถ้ำขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย ซึ่งประสบความสำเร็จจนได้เพราะ “พลังสามัคคี” จนเป็นที่ยอมรับทั่วโลก หรือกรณีของประเทศนิวซีแลนด์ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารวิกฤติ COVID-19 และการบริหารสถานการณ์วิกฤติ COVID-19 ของประเทศไทยในปัจจุบัน “การดอย่างตัก” Global COVID-19 จัดไทยฟื้นตัวจาก COVID-19 อันดับ 2 ของโลก ได้รับการยกย่องทั่วโลก สรุปในภาพรวมจากตัวอย่าง ที่กล่าวมาจะมีหลักการบริหารคล้ายกัน คือ ตัวผู้นำต้องเป็นผู้นำในการตัดสินใจ ลงมือทำอย่างรวดเร็ว และอยู่ในพื้นที่ สร้างความมั่นใจ โดยการสื่อสารที่ชัดเจนและเป็นระบบเดียว มีทีมงานเฉพาะทาง การสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญ ต้องสื่อสารจากแหล่งที่ถูกต้อง ขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และตัดสินใจแก้ปัญหา ที่ละจุดอย่างเป็นระบบที่มีการสื่อสารที่ถูกต้อง โดยกระบวนการทางการบริหาร คือการกำหนดเป็นนโยบาย การจัดทำแผนการบริหารหลัง COVID-19 ยุติ หรือแผนการบริหารความต่อเนื่อง (Education Continuity Plan-ECP) การกำกับติดตามและประเมิน นำผลมาปรับการออกแบบ ทั้งนี้ต้องจัดงบประมาณสนับสนุนด้วย

2. ด้านการจัดการเรียนการสอนและเทคโนโลยีสารสนเทศ การออกแบบหลักสูตรเป็นเรื่องสำคัญ ควรเป็นหลักสูตรที่สนองตอบต่อสังคมในอนาคต และความต้องการของผู้เรียน การศึกษาที่รับปริญญา มีความสำคัญน้อยลง คนรุ่นใหม่มีความคิดและความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากโซเชียลมีเดีย จะจัดห้องเรียนอย่างไร ที่สอดคล้องกัน ห้องเรียนห้องเล่นเป็นห้องเดียว หรือห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำงานเป็นห้องเดียวกัน ที่ไม่มีหนังสือ (e-Library) ห้องทำงานอยู่ใน Café (Co-working space) รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน การเรียนรู้ เช่น ลานกิจกรรม และลานสุขภาพอนามัย เป็นต้น ครู และผู้ปกครองก็ต้องปรับบทบาทมาเป็น ผู้สนับสนุนการเรียนรู้ มากกว่าเป็นผู้สอน การเรียนการสอนจะมีลักษณะการผสมผสานหลากหลายวิธี (Blended Learning) ตามความต้องการของผู้เรียนและสังคม ที่เคลื่อนไหวตลอดเวลา ความสามารถในการยืดหยุ่น และเปลี่ยนแปลง (Resilience and Flexibility) ของครูจึงมีความท้าทาย นโยบายของสถานศึกษา จึงเป็นกรอบสนับสนุนการจัดการศึกษาที่ให้แนวปฏิบัติที่ชัดเจน รวมทั้งการวัดผลเพื่อเน้นพัฒนาการ (Formative Evaluation) ที่นำระบบเทคโนโลยีมาใช้ เมื่อประเมินออกมาแล้ว วิเคราะห์ได้ว่า บทพร่องเรื่องใด จะศึกษาเพิ่มได้จากเอกสารอะไร หรือสื่ออะไร ในประเด็นอะไร เป็นต้น

เทคโนโลยีสารสนเทศ มีแนวโน้มจะเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาในอนาคตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ก็จะมีงบประมาณ ค่าใช้จ่าย และต้องมีผู้เชี่ยวชาญ แม้ว่าจะทราบว่า การจัดการเรียนการสอนออนไลน์จะเพิ่มมากขึ้น ในอนาคต แต่การขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน ความมีวินัยของผู้เรียน ความเชี่ยวชาญของครู ผลจากการทดลองใช้ ในช่วงลือคดวุ่นที่ผ่านมา การสอนออนไลน์ยังมีปัญหาที่ต้องปรับปรุงหลายประการ เช่น รูปแบบการสอน เครื่องมือของครู เครื่องมือของนักเรียน การกำกับติดตามและการประเมินผล อาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มากขึ้น ครูหรือผู้บริหาร รวมทั้งสถาบันผลิตครู อาจต้องพิจารณาใช้การเรียนการสอนทางไกลจากมูลนิธิ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์-DLTV เสริมจุดอ่อน หรือวิธีการอย่างอื่นเพิ่มเติม

3. ด้านระบบฐานข้อมูล ระบบฐานข้อมูลเป็นปัญหาสำคัญเรื่องหนึ่งของการจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน และอาจโยงไปถึงอนาคต คือ ข้อมูลทางการศึกษาทุกระดับเชื่อมโยงกัน ตรงกัน และพร้อมใช้ แต่ในความเป็นจริงในปัจจุบัน ข้อมูลไม่ตรงกัน มีฐานข้อมูลแยกย่อย นำมาใช้ในการวางแผนได้ยาก การวางแผนจึงอิงข้อมูลได้แต่ไม่ตรงกัน ระบบฐานข้อมูลทางการศึกษาจึงเป็นเรื่องเร่งด่วน และต้องเตรียมการรับระบบเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาในอนาคต ที่ทุกอย่างจะเป็น ระบบ e-Service, e-Money, e-Government จึงต้องวางระบบรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคตมาใช้ทางการศึกษา โดยเฉพาะการเตรียมบุคลากรของสถานศึกษา

4. ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ชุมชนกับสถานศึกษามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน จึงมีความจำเป็นที่สถาบันการศึกษาต้องให้ความสำคัญ นักเรียน นักศึกษามาจากชุมชน กลับจากสถานศึกษาก็อยู่ในชุมชน ชุมชนก็เป็นสถานศึกษาสนับสนุนการศึกษาสำหรับนักเรียนนักศึกษา ชุมชนบางแห่งรวมถึงวัดก็จัดการศึกษาเพิ่มเติมจากสถานศึกษา ระบบการจัดการศึกษาแบบเดิม “บวร” ก็ยังใช้ได้ แต่จะอย่างไรในการร่วมมือกันให้เกิดผลสูงสุด

กล่าวได้ว่า การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่ คือ การออกแบบเพื่อการปรับตัว หรือพิมพ์เขียวทางการศึกษาในอนาคต ที่ให้ความสำคัญกับการปรับแนวคิด ความเชื่อของบุคลากรว่า จะต้องปรับตัวอย่างมาก และสร้างพลังใจในการพัฒนาตนเอง บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบเรียกว่า Growth Mindset เป็นเรื่องสำคัญ ผู้บริหารและครูในการขับเคลื่อนการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีในการบริหารหรือในการจัดการศึกษา เช่น การเรียนการสอนออนไลน์ การทำงานที่บ้าน การประชุมออนไลน์ การสื่อสาร รวมทั้งการซื้อขายของออนไลน์ เพิ่มมากขึ้น เป็นต้น ความสัมพันธ์กับชุมชน ระบบฐานข้อมูล และเทคโนโลยีสารสนเทศ จะเป็นกลไกสำคัญสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษา

### บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การระบาดของ COVID-19 ส่งผลกระทบต่อการศึกษาทั่วโลก จากผลระบาดแพร่กระจายจากคนสู่คน จากคนหนึ่งกระจายแบบลูกโซ่ ตามการเคลื่อนย้ายประชาชน คนติดเชื้อเดินทางไปทีใดถ้าไม่ป้องกันก็จะเปิดจุดการแพร่เชื้อที่นั่น และกระจายจากจุดนั้นออกไป จากจุดเกิดติดเชื้อ COVID-19 ครั้งแรก ที่เมืองหวู่ฮั่น ประเทศจีน จนปัจจุบันแพร่กระจายไปทั่วโลก ส่งผลกระทบต่อการศึกษา เพราะสถานศึกษาเป็นแหล่งรวมคน การหยุดการแพร่เชื้อ คือ การเว้นระยะห่าง จึงจำเป็นต้องปิดสถานศึกษา เมื่อปิดสถานศึกษา ทำให้การจัดการศึกษาได้รับผลกระทบต่อเนื่อง คือ ด้านเศรษฐกิจ การจัดการเรียนการสอน อาหารและสุขภาพ ผลลัพธ์การเรียนรู้ทางจิตวิทยา ต่อนักเรียน ต่อผู้บริหารและครูผู้สอน การให้บริการของสถานศึกษา ผลกระทบดังกล่าว ก่อเกิดชีวิตวิถีใหม่ รูปแบบใหม่ในการจัดการศึกษา บนหลักการและพื้นฐานตามมาตรฐานทางสาธารณสุขของรัฐบาล ซึ่งการจัดการศึกษาได้มีการปรับตัวในเวลากำลังระบอบหรือสถานการณ์วิกฤติ (During Crisis) มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ การดำรงชีพ ปัจจุบัน ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหาร การเว้นระยะห่างทางสังคม การเงินในรูปแบบใหม่ คือ การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ด้านการเงิน และการให้บริการผ่านทางสมาร์ตโฟน เป็นต้น การออกแบบเพื่อการปรับตัว (Design-Based New Normal) หรือพิมพ์เขียวทางการศึกษาในอนาคต ที่ให้ความสำคัญกับการปรับแนวคิด ความเชื่อของบุคลากรว่า จะต้องปรับตัวอย่างมาก และสร้างพลังใจในการพัฒนาตนเอง บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

เรียกว่า Growth Mindset เป็นเรื่องสำคัญ การเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยี เช่น การเรียนการสอนออนไลน์ การทำงานที่บ้าน การประชุมออนไลน์ การสื่อสาร รวมทั้งการซื้อขายออนไลน์เพิ่มมากขึ้น เป็นต้น ระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ จะเป็นกลไกสำคัญสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษา สร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน

ดังนั้น ในขณะนี้ก็จะยังอยู่ในระหว่างวิกฤติ แม้จะควบคุมได้ในประเทศแต่ต่างประเทศยังเพิ่มแบบทวีคูณ และไม่รู้ว่าจะจบเมื่อไร และเมื่อจบแล้วจะจัดการศึกษาอย่างไรหลังวิกฤติ COVID-19 อนาคตจากนั้นสถานการณ์จะเป็นอย่างไร วิกฤติจะเกิดอีกหรือไม่ วิกฤติทางการศึกษาอย่างอื่นมีอีกหรือไม่ จากข้อมูลข้างต้น จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. สรุปและถอดบทเรียนในการเผชิญวิกฤติครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาในอนาคต และการออกแบบการบริหารจัดการศึกษาหลังวิกฤติ เช่น การปิดสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การเงินของสถาบัน การบริหาร และการสื่อสารในกรณีเกิดวิกฤติ การบริหารจัดการเป็นเรื่องสำคัญ และที่สอดคล้องกันจากผลวิกฤติที่ผ่านมา คือ ผู้บริหารต้องอยู่ในพื้นที่ การสื่อสารที่ดี ทำงานที่รวดเร็ว การมอบหมายผู้รับผิดชอบ การร่วมมือกับทุกภาคส่วน เป็นต้น

2. ระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษามีความจำเป็นต่อการตัดสินใจในภาวะปกติและวิกฤติ จึงควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลอย่างรอบด้าน และควรทำเป็นระบบเอกสารก่อน เมื่อข้อมูลนิ่งหรือตรงกัน จึงนำระบบเทคโนโลยีมาใช้

3. ทบทวนแผนบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาที่รวมแผนบริหารวิกฤติอื่น ๆ จัดทำเป็นแผนต่อเนื่อง (Education Continuity Plan) เช่น อุบัติเหตุต่าง ๆ และจัดทำเป็นคู่มือการบริหารวิกฤติ ที่ให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำ การสื่อสาร ความรวดเร็ว บทบาทของบุคลากร และงบประมาณ และอาจมีการซ้อมการบริหารวิกฤติในสถานการณ์ฉุกเฉิน เป็นต้น เพื่อป้องกัน แก้ไข และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

### เอกสารอ้างอิง

- ไพโรจน์ บาลัน. (2549). **การจัดการภาวะวิกฤติ**. แปลและเรียบเรียงจาก Barton, L. (2004). Crisis Management. กรุงเทพฯ: ธรรมกมลการพิมพ์.
- ฉนิชากร พิทยาพงศกร. (2020). **TDRI New Normal ของการศึกษาไทย คืออะไร เมื่อเรียนทางไกลไม่ใช่คำตอบ**. Retrieved August 16, 2020. From <https://tdri.or.th/2020/05/desirable-new-normal-for-thailand-education>.
- ถอดบทเรียนจาก ‘ลี เซียนลุง’ นายกรัฐมนตรี ‘ภาวะผู้นำ’. (2020). **ในยามวิกฤติรับมือไวรัสโคโรนาระบาด**. Retrieved August 16, 2020. From <https://techsauce.co/tech-and-biz/leadership-pm-lee-hsien-loong-singapore-coronavirus>.
- วิกิพีเดีย. (2563). **การระบาดทั่วของไวรัสโคโรนา 2019**. สืบค้น 14 สิงหาคม 2563, จาก [http://www.th.wikipedia.org/wiki/การระบาดทั่วของไวรัสโคโรนาในประเทศไทย\\_พ.ศ.\\_2563](http://www.th.wikipedia.org/wiki/การระบาดทั่วของไวรัสโคโรนาในประเทศไทย_พ.ศ._2563).
- Global COVID-19. (2563). **จัดไทยฟื้นตัวจาก COVID-19 อันดับ 2 ของโลก**. Retrieved August 16, 2020. From <https://tdri.or.th/2020/05/desirable-new-normal-for-thailand-educ>.

- Mitroff, I.I. and Anagnos. (2001). **Manage Crisis Before They Happen: What every Executive and Manager Needs to Know about Crisis Management**. New York: American Management Association.
- Morrison, Gary R.. (2010). **Designing Effective Instruction**. 6<sup>th</sup> Edition. New York: John Wiley & Sons, 2010.
- Pornphol, P. and S. Chittayasothorn. (2020). **System Dynamics Model of COVID-19 Pandemic Situation: The Case of Phuket Thailand**. ICCMS '20: Proceedings of the 12th International Conference on Computer Modeling and Simulation, Brisbane QLD, Australia. (pp.77-81).
- Schwenger. B. (2018). **Creating blended learning experiences requires more than digital skills**. Retrieved August 16, 2020. From file:///C:/Users/SDU/Downloads/46SOTEL%20Symposium\_%20Brief%20Presentation-266-1-10-20191218%20(1).pdf
- The Standard. (2020). **อนาคตการศึกษาหลังโควิด-19 เป็นอย่างไร โรงเรียนยังจำเป็นอยู่ไหม**. Retrieved August 16, 2020. From <https://www.youtube.com/watch?v=DJS-BplpZNg&feature=related>.
- Tinga, K.. Three keys to education in the new normal. Retrieved August 12, 2020. From <https://mb.com.ph/2020/08/09/three-keys-to-education-in-the-new-normal/>.
- World Economic Forum. (2020). **4 ways COVID-19 could change how we educate future generations**. Retrieved August 16, 2020. From <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/4-ways-covid-19-education-future-generations/>
- \_\_\_\_\_. **The World Economic Forum COVID**. Retrieved August 16, 2020. From <https://www.weforum.org/agenda/2020/07/covid19-education-lockdown-children/>
- Zheng, L. (2015). **Journal of Computers in Education**. v. 2, p. 399-420.

---

---

# บทความวิจัย

---

---



---

การพัฒนารูปแบบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครู  
ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา\*

Development of mechanism and system model of  
professional teacher recruitment based on the Teachers Council  
of Thailand's Professional Standards

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญภา ยืนยาว\*\*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วราณี สุจิตรจุล\*\*

ดร.ธีรวัธ ธาตาดันติโชค\*\*

ดร.ณัฐวรรณ พุ่มดียิ่ง\*\*

พนม จองเฉลิมชัย\*\*

---

#### บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา และแนวทางการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง ผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และเทคนิคเดลฟาย รวมจำนวน 43 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ให้ข้อมูลโดยตอบแบบสอบถาม รวมทั้งสิ้น 793 คน ประกอบด้วย บุคลากรจากสถาบันการผลิตครู และหน่วยงานใช้ครู ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา และผู้ร่วมประชุมสัมมนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหามัธยฐาน พิสัยควอไทล์ ค่าร้อยละ ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภาประกอบด้วย 1) กลไกและระบบการผลิตครู มี 4 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานการคัดเลือก มาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการผลิต และมาตรฐานบัณฑิต 2) กลไกและระบบการใช้ครู มี 4 ประเด็น ได้แก่ กระบวนการสรรหาบรรจุ และแต่งตั้งครู ประเภทของใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู การเลื่อนวิทยฐานะของครู และการกำหนดสมรรถนะของผู้สอน และ 3) กลไกและระบบการพัฒนาครู มี 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และแนวทางการพัฒนาครู ส่วนแนวทางในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเฉพาะทางสามารถทำได้ 2 แนวทาง คือ 1) ผู้ประกอบวิชาชีพครูที่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง และ 2) ผู้ประกอบวิชาชีพครูไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง

**คำสำคัญ:** ระบบการคัดกรองครู, ผู้ประกอบวิชาชีพครู, มาตรฐานวิชาชีพครู

---

\* งานวิจัยเพื่อพัฒนาทางวิชาการที่ได้รับทุนจากสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

\*\*อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

## Abstract

The main purposes of this research were to develop the mechanism and system model of professional teacher recruitment based on the Teachers' Council of Thailand Professional Standards; and to propose the guidelines for issuing specialized professional licenses. Data were obtained through interview, focus group discussion, and Delphi technique from 43 individual consisted of administrator, personnel of the Secretariat Office of the Teachers' Council, experts and academics. A questionnaire was used to collect data from 793 respondents consisted of respondents from teacher production institutions, teacher employment units, educational institutions, and seminar. The research instruments were an interview form and a 5-rating scale questionnaire. Data were analyzed with median, quartile, percentage, mode, mean, standard deviation, and inductive analysis.

The results revealed that the mechanism and system model of professional teacher recruitment based on the Teachers' Council of Thailand Professional Standards comprised of: 1) The teacher production mechanism and system contained 4 standards, i.e. student recruitment standards, curriculum standards, production standards, and graduate standards; 2) The mechanism and system of teacher employment consisted of 4 aspects, i.e. process in recruiting, appointing and promoting, types of teaching licenses, promotion of teacher academic position, and specification of teacher competencies; and 3) The mechanism and system of teacher development consisted of 2 guidelines, i.e. guidelines for renewal of teacher professional licenses, and guidelines for teacher development. Regarding the guidelines for issuing specialized professional licenses, there are 2 approaches proposed as follows: 1) teacher professionals who require a specialized professional license; and 2) teacher professionals who do not require a professional license.

**Keywords:** teacher recruitment, teacher profession, teacher professional standards



## ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ครู” เป็นบุคคลสำคัญและมีบทบาทมากในการพัฒนาคนและพัฒนาชาติ ในอดีตครูคือปูชนียบุคคลของสังคม เป็นผู้ที่มีพรหมซึ่งมีความฉลาด รอบรู้คู่ความดี ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้และสืบสานความดีขนบธรรมเนียมประเพณี จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งของสังคม เป็นแบบอย่างของคนทั่วไปในด้านความประพฤติและคุณธรรม ดังนั้นการผลิตและพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพสูงสุดจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกระทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเริ่มจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (ราชกิจจานุเบกษา, 2540) ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครูและการปฏิรูปการศึกษาโดยจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของชาติ (มาตรา 81) ที่ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาวิชาชีพครู ในฐานะที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง และการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญยิ่งต่อการปฏิรูปการศึกษาของชาติ โดยให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง มีองค์กรวิชาชีพครู ซึ่งได้แก่ คุรุสภา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา จัดให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่นทั้งของรัฐและเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 258 จ. (3) กำหนดให้ “มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง...” (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2560)

คุรุสภาในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ได้จัดทำแผนปฏิบัติงาน 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) โดยกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบและกลไกในการส่งเสริม สนับสนุน เชื่อมโยง การผลิต การคัดกรอง และการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างกลไกการพัฒนาระบบการผลิตครู เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ และเพื่อผลักดันให้เกิดคุณภาพในกระบวนการผลิตครูมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ คณะกรรมการคุรุสภา และคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพยังเห็นสมควรกำหนดให้มีการสอบเพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งในการผลิตผู้ประกอบวิชาชีพครู และเป็นการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูทุกคน ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการประกอบวิชาชีพ และมีคุณลักษณะความเป็นครูตามมาตรฐานวิชาชีพที่คุรุสภากำหนดก่อนที่จะออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูให้กับผู้ผ่านเกณฑ์การทดสอบ โดยจะเริ่มทดสอบกับผู้เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2562 ซึ่งกลไกการคัดกรองดังกล่าวจะทำให้ผู้ที่มีความต้องการเข้าสู่วิชาชีพทางการศึกษาเป็นที่ยอมรับ และเชื่อมั่นจากสังคมมากยิ่งขึ้น



ดังนั้น เพื่อให้ผู้บริหารระดับประเทศ ระดับกระทรวง และหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะประชาชนทั่วไป เกิดความเชื่อมั่นในกลไกและระบบการคัดกรอง และเพื่อให้กลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูของคุรุสภามีประสิทธิภาพ ประกอบกับเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 258 จ. (3) ที่กำหนดให้ “มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและให้ได้ว่าผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง” จึงควรดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครู โดยดำเนินการศึกษาสภาพของกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครู และศึกษาเปรียบเทียบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา และแนวทางในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเฉพาะทางเพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยยืนยันว่าสังคมไทยได้คัดเลือกผู้ประกอบวิชาชีพครูที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครู และมีความรู้ความสามารถในการประกอบวิชาชีพครูอย่างแท้จริง

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูของประเทศไทยตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา
2. เพื่อเปรียบเทียบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูของประเทศไทย และต่างประเทศ
3. เพื่อพัฒนารูปแบบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา
4. เพื่อเสนอแนวทางในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง

### วิธีการดำเนินการวิจัย

#### ขอบเขตของการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านประชากร** ประกอบด้วย ผู้บริหารและบุคลากรของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา จำนวน 6 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 22 คน จากผู้แทนจากสถาบันการผลิตครู ผู้แทนจากหน่วยงานใช้ครู ผู้แทนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้แทนจากองค์กรวิชาชีพ (คุรุสภา) ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากสถาบันการผลิตครู จำนวน 635 คน จากหน่วยงานใช้ครู จำนวน 100 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา จำนวน 45 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 780 คน และผู้เข้าประชุมสัมมนา ซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ครู จำนวน 85 คน

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครู และแนวทางในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง ประกอบด้วย 1) ข้อมูลเกี่ยวกับกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูของประเทศไทย ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา จากการสังเคราะห์กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) สภาพปัจจุบันของกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูในประเทศไทย โดยวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนในด้านการผลิต การใช้ และการพัฒนาครู และ 3) สภาพปัจจุบันของกลไกและระบบ

การคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูของต่างประเทศ ศึกษาประเทศที่มีระบบการจัดการศึกษาที่เป็นเลิศ จำนวน 6 ประเทศ ประกอบด้วย (1) ฟินแลนด์ (2) สหราชอาณาจักร (3) สิงคโปร์ (4) ญี่ปุ่น (5) เกาหลีใต้ และ (6) ออสเตรเลีย โดยพิจารณาเลือกประเทศที่ได้รับการยอมรับว่าจัดการศึกษาที่ดีที่สุด

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและบุคลากรของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา เกี่ยวกับรูปแบบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูที่ใช้ในปัจจุบัน
2. แบบสนทนากลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพครูเกี่ยวกับประเด็นสภาพปัจจุบันของกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครู และความคาดหวังต่อกลไกและระบบการคัดกรอง
3. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิโดยการใช้เทคนิคเดลฟาย เพื่อพัฒนารูปแบบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา
4. แบบสอบถาม ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในชุดที่ 1 นำมาสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูในอนาคต นำแบบสอบถามไปหาคุณภาพความตรงด้านเนื้อหา (Validity) และตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ( $\alpha$ -coefficient) เท่ากับ 0.89

### สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. สภาพของกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูของประเทศไทยตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา ประกอบด้วย

1.1 กลไกและระบบการผลิตครู ได้แก่ 1) รูปแบบการผลิตครูและระบบการศึกษา ปัจจุบันมีระบบการผลิตครู 2 ระบบ คือ ระบบปิด และระบบเปิด โดยเน้นให้ผลิตนักศึกษาวิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพ โดยมีระบบการคัดเลือกอย่างเข้มข้น มีการทดสอบภาษาอังกฤษ ทดสอบข้อเขียน และทดสอบความมีจิตวิญญาณของความเป็นครู เพื่อให้ได้ครูดีและครูเก่ง รวมทั้ง เน้นการบริหารจัดการด้านคุณสมบัติของอาจารย์ โดยมีการกำหนดคุณสมบัติเพิ่มเติมสำหรับบุคคลที่จะสอนวิชาชีพครู ด้านหลักสูตร และด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา 2) หลักสูตรผลิตครู ปัจจุบันมี 9 รูปแบบ ได้แก่ (1) ปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ หรือการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) (2) ปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ หรือการศึกษา (หลักสูตร 4 ปี) (3) ปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์อุตสาหกรรม (หลักสูตร 5 ปี) (4) ปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์อุตสาหกรรม (หลักสูตร 4 ปี) (5) ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู (6) ปริญญาโททางวิชาชีพครู (7) ปริญญาโททางการศึกษา (8) ปริญญาเอกทางวิชาชีพครู และ (9) ปริญญาเอกทางการศึกษา ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรควรเน้นกระบวนการ TPACK (Technology Pedagogy Content Knowledge) โดยให้มีการตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอน และมีระบบการติดตามบัณฑิตหลังจบการศึกษา และ 3) แนวทางการได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

มีแนวทาง ดังนี้ (1) ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรผลิตครู ระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) และระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่เข้าเรียนก่อนปีการศึกษา 2562 และเป็นหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากคุรุสภา สามารถยื่นขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้ตามเงื่อนไขที่คุรุสากำหนด และ (2) ผู้ที่เรียนระดับปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 4 ปี) และหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูที่เข้าศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 เป็นต้นไป ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูต้องผ่านการรับรองประสบการณ์วิชาชีพครูและผ่านการทดสอบ และประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ตามที่คณะกรรมการคุรุสากำหนด ต่อไปในอนาคตแนวทางการได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ต้องมีการทดสอบขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เพื่อให้ได้ผู้ประกอบวิชาชีพที่มีคุณภาพ และเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ มีการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูเฉพาะทาง ตามความต้องการของการใช้ครู และมีการต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูทุก ๆ 5 ปี

1.2 กลไกและระบบการใช้ครู ได้แก่ 1) กระบวนการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ซึ่งเริ่มตั้งแต่ (1) สำรวจอัตราว่าง (2) สอบคัดเลือก หรือสอบแข่งขัน (3) การบรรจุและแต่งตั้ง และ (4) ส่งตัวผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งไปรายงานตัวและปฏิบัติงานในสถานศึกษา 2) สนับสนุนการปฏิบัติงานของครู มีการดำเนินงาน กล่าวคือ (1) การปฐมนิเทศครูใหม่ก่อนการปฏิบัติงาน (2) การมอบหมายงานในการปฏิบัติงานของครู (3) การเตรียมความพร้อมและการพัฒนาอย่างเข้ม หรือการทดลองปฏิบัติราชการ (4) การประเมินการเตรียมความพร้อม และการพัฒนาอย่างเข้ม (5) การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งครู และ (6) การเลื่อนวิทยฐานะโดยพิจารณาผลจากการทำงาน of ครู เพื่อสร้างความชำนาญการในการจัดการเรียนการสอน และสร้างแรงจูงใจในการทำงาน 3) การจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการสำหรับครู มีแนวทางดำเนินงาน กล่าวคือ (1) การได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพการสอน (2) การจ่ายค่าตอบแทนพิเศษเพิ่มเติมสำหรับครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกล ทุรกันดาร พื้นที่เสี่ยงภัย หรือการปฏิบัติงานที่ยากลำบาก (3) การจัดให้ครูได้รับเงินเดือน ค่าตอบแทน หรือสิทธิประโยชน์อื่นให้สอดคล้องกันของครูในสถานศึกษาของรัฐและสังกัดอื่น ๆ (4) การจัดสวัสดิการสำหรับครู เช่น ค่ารักษาพยาบาล และค่าเล่าเรียนบุตร เป็นต้น และ (5) การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการประเมินความดีความชอบ เพื่อเลื่อนขั้น หรือเงินเดือน และได้รับรางวัล หรือยกย่องเชิดชูเกียรติ และ 4) การพัฒนาเพื่อขอต่ออายุใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ มีการพัฒนาตนเอง หรือมีกิจกรรมการพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการสถานศึกษา การบริหารจัดการหน่วยงาน รวมทั้งกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาโดยรวม โดยมีเกณฑ์ไม่น้อยกว่า 3 กิจกรรม ภายใน 5 ปี ซึ่งคุรุสภาเป็นผู้กำหนดกรอบเชิงนโยบาย และให้จังหวัด หรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนดแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละพื้นที่ โดยหน่วยจัดกิจกรรม หรือจัดอบรมต้องมีความพร้อมตามเกณฑ์มาตรฐาน มีระบบฐานข้อมูลของผู้เข้าร่วมกิจกรรม หรืออบรมอย่างชัดเจน มีรูปแบบการจัดกิจกรรมอบรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และได้รับการรับรองจากคุรุสภา

1.3 กลไกและระบบการพัฒนาครู ได้แก่ 1) รูปแบบการพัฒนา ประกอบด้วย (1) การพัฒนาตนเอง เช่น การศึกษาต่อ การศึกษาดูงาน และการฝึกอบรม ทั้งเป็นการฝึกอบรมจากหน่วยฝึกอบรม และอบรมผ่านออนไลน์ (2) การพัฒนาในงาน (On The Job Training) ระหว่างปฏิบัติงานจัดการเรียนรู้ที่มีผลต่อผู้เรียน (3) การพัฒนาเพื่อต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ มีการใช้กระบวนการ PLC (Professional Learning Communication)

ทั้งในโรงเรียนตนเอง และระหว่างโรงเรียน 2) การพัฒนาบทบาทของครู สมรรถนะของครู และแนวทางการจัดการเรียนการสอน โดย (1) มีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู (2) มีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด (3) เปลี่ยนบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่โดยปรับบทบาทจาก “ครูสอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการการเรียนรู้” (4) มีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน (5) พัฒนาระบบและกลไกการติดตาม การวัดและประเมินผลผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ (6) พัฒนาลังข้อมูล สื่อ และนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน (7) ความสามารถในการบริหารและความขัดแย้งที่อาจส่งผลต่อผู้เรียน (8) มีวิธีการปลูกฝังเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน และ (9) มีทักษะในการจัดการชั้นเรียนและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และ 3) แนวทางในการพัฒนาครูประจำการ มุ่งเน้น (1) ให้มีกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษามากขึ้น (2) กระบวนการพัฒนาให้มีการกำหนดคุณภาพครูด้านความรู้ และสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน มาตรฐานการปฏิบัติตน หรือจรรยาบรรณของวิชาชีพ (3) พัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะการสอน และจิตวิญญาณความเป็นครู และ (4) มีการประเมินสมรรถนะครูให้เป็นระบบ 360 องศา โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และประเมินต่อเนื่อง และเป็นจริง

## 2. การศึกษาเปรียบเทียบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูของประเทศไทย และต่างประเทศ

2.1 กลไกและระบบการผลิตครู พบว่า ส่วนใหญ่เป็นระบบเปิด มีเพียงประเทศฟินแลนด์เพียงแห่งเดียวที่เป็นระบบปิด หน่วยงานผลิตครูส่วนใหญ่เป็นคณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ อยู่ภายใต้การควบคุมมาตรฐานการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระบบการรับนักศึกษาส่วนใหญ่คัดกรองผู้ที่มีความสามารถสูงมาเป็นครูโดยมีการคัดเลือกด้วยการสอบข้อเขียน การสัมภาษณ์ ตรวจสอบเจตคติ ความถนัดเฉพาะทาง และบุคลิกภาพ หลักสูตรส่วนใหญ่เป็นหลักสูตร 4 ปี มีจำนวนหน่วยกิตระหว่าง 120-180 หน่วยกิต มีการจำแนกหลักสูตรระหว่างครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ครูระดับประถม ครูระดับมัธยม และยังมีหลักสูตรที่จบปริญญาตรีในสาขาวิชาอื่น แล้วศึกษาต่อเพิ่มเติมวิชาชีพครูหลังจากจบการศึกษา นักศึกษาหลักสูตรครูต้องผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ทั้งฝึกประสบการณ์ระหว่างเรียน และฝึกประสบการณ์ในสถานศึกษา มีระยะเวลาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่าง 300-540 ชั่วโมง

2.2 กลไกและระบบการใช้ครู พบว่า มีกลไกและระบบการคัดเลือกบุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่ สอบคัดเลือกโดยประเมินด้วยการทดสอบข้อเขียน สอบภาคปฏิบัติโดยการสาธิตการสอนบทเรียน และการสอบสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบเจตคติ ความถนัดเฉพาะ สำหรับเงินเดือนและค่าตอบแทนของประเทศไทยมีอัตราค่าตอบแทนต่ำที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่ศึกษา การกำหนดสมรรถนะของผู้สอน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาตนเอง ได้แก่ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะทางปัญญา ทักษะการปฏิสัมพันธ์ หรือการทำงานเป็นทีม ทักษะในการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการสอน การรู้หนังสือการคำนวณและการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ 2) การพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน การมีความรู้ด้านจิตวิทยาและการพัฒนานักเรียน การรู้จักนักเรียนและวิธีการเรียนรู้ และ 3) การพัฒนาวิชาชีพ ได้แก่ จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงานผู้ปกครองและชุมชน สำหรับแนวทางการเรียนการสอนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ความสามารถในการสื่อสารความสามารถในการแก้ปัญหา

ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (ICT) ความสามารถในการคิดและการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้หลายภาษา ความสามารถในการคำนวณและความสามารถในการเรียนรู้ความแตกต่างของวัฒนธรรม เป็นต้น

2.3 กลไกและระบบการพัฒนาครู พบว่า มีทั้งการอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพ และการฝึกอบรมในสถานศึกษา การอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพ ได้แก่ การปฐมนิเทศเพื่อชี้แจงระเบียบ ข้อบังคับสำหรับครูบรรจุใหม่ อบรมการเตรียมความพร้อมทักษะที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอน สำหรับการฝึกอบรมในสถานศึกษา ได้แก่ อบรมการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ช่วยการจัดการเรียนการสอน อบรมวิจัยเพื่อสร้างฐานข้อมูลเพื่อพัฒนานวัตกรรมใหม่ และการอบรมเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ

3. พัฒนารูปแบบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภาประกอบด้วย

3.1 กลไกและระบบการผลิตครู เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพที่คุรุสากำหนด ประกอบด้วย 4 มาตรฐาน ได้แก่ (1) มาตรฐานการคัดเลือกนิสิต/นักศึกษาครู ประกอบด้วย (1) เกณฑ์การคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาศึกษาในหลักสูตรวิชาชีพครู ได้แก่ (1.1) มีเกรดเฉลี่ยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากกว่า 2.75 ในสาขาทั่วไป เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และสังคมศาสตร์ เป็นต้น และคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 2.50 ในสาขาวิชาเฉพาะ เช่น ดนตรี ศิลปะ นาฏศิลป์ เป็นต้น และ (1.2) ผ่านการทดสอบด้านภาษาอังกฤษ ด้านเทคโนโลยี ทดสอบสภาวะทางจิต และเจตคติในวิชาชีพครู (2) ระบบการรับนักศึกษา ประกอบด้วย 2 ระบบ ดังนี้ (2.1) ระบบปิด สถาบันผลิตครูแต่ละแห่งสามารถเปิดรับนักศึกษาได้แบบจำกัดจำนวนรับตามความต้องการใช้ครูของประเทศในแต่ละปีการศึกษา โดยกำหนดคุณสมบัติ โดยรับนักศึกษาเข้าศึกษาผ่านโครงการพิเศษ 2 ลักษณะ คือ ให้ทุนและประกันการมีงานทำ และประกันการมีงานทำอย่างเดียวย ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น ครูทายาท เพชรในถม ครูพันธุ์ใหม่ ครูคืนถิ่น ครูรักถิ่น เป็นต้น และ (2.2) ระบบเปิด สถาบันผลิตครูแต่ละแห่งสามารถเปิดรับนักศึกษาได้โดยแต่ละแห่งจะจำกัดจำนวนรับนักศึกษาแต่ละปีตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร จากนั้นเสนอขออนุมัติหลักสูตรและจำนวนที่รับต่อสภามหาวิทยาลัย โดยกำหนดกลไกการคัดเลือกที่มีประสิทธิภาพเน้นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ที่จะมาเรียนครู โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนที่สนใจสามารถสมัครเข้าศึกษาได้โดยอิสระ (2) มาตรฐานหลักสูตร ประกอบด้วย (1) หลักสูตรที่ดีที่สามารถผลิตครูที่ดีที่มีคุณสมบัติที่ตรงความต้องการของสถานศึกษา (2) หลักสูตรมีกระบวนการเรียนการสอนที่ถูกต้องแบบมาอย่างดีเพื่อให้ได้ครูดีครูเก่ง (3) หลักสูตรมีกระบวนการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดี และมีจิตอาสา และครูจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีมารยาท และ (4) หลักสูตรมีกระบวนการในการปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครูเข้าไปในกิจกรรมต่าง ๆ (3) มาตรฐานการผลิต ประกอบด้วย (1) สถาบันผลิตครูเน้นความเป็นเลิศด้านการผลิตครู วางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการทั้งระดับพื้นฐาน อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ (2) สถาบันผลิตครูเน้นคุณภาพ มีกระบวนการ วิธีการ การฝึกทักษะที่ดีมีคุณภาพ (3) สถาบันผลิตครูควรมีห้องเรียนจำลองในสถาบันผลิตครูเพื่อฝึกประสบการณ์ที่คล้ายสถานการณ์ในชั้นเรียนจริง และมีโรงเรียนเครือข่ายสำหรับฝึกปฏิบัติจริงตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นเรียนสุดท้าย (4) สถาบันผลิตครูมีอิสระในการออกแบบกระบวนการผลิตครูโดยมีหน่วยงานกลางประเมินผลผลิต (5) สถาบันผลิตครูและคุรุสภาร่วมกันกำหนดมาตรฐานการผลิตครู (6) สถาบันผลิตครูและ

คุรุสภาร่วมกันควบคุมคุณภาพและกำกับการผลิต โดยพัฒนาหลักสูตรให้มีรูปแบบ Technology Pedagogy Content Knowledge (TPCK) (7) การรับรองปริญญาควรมีการตรวจสอบคุณสมบัติอาจารย์ ประสบการณ์การสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นตามกระบวนการ TPCK มีระบบการกำกับติดตามบัณฑิตหลังจากจบการศึกษา และ (8) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ควรมีการคัดกรองโรงเรียนและสร้างความเข้าใจให้ตรงกันถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกสอนต่าง ๆ และมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทุกชั้นปีตั้งแต่เข้าศึกษา และ 4) มาตรฐานบัณฑิต ประกอบด้วย (1) ด้านคุณธรรม มีจริยธรรม รัก ศรัทธา และภูมิใจในวิชาชีพครู (2) ด้านความรู้ (3) ด้านทักษะทางปัญญา (4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี มีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ และ (6) ด้านวิถีวิทยาการจัดการเรียนรู้

3.2 กลไกและระบบการใช้ครู พบว่า กลไกและระบบใช้ครู ประกอบด้วย 1) กระบวนการสรรหา บรรจุ แต่งตั้งครู โดยมีสอบคัดเลือกโดยประเมินด้วยการทดสอบข้อเขียน สอบภาคปฏิบัติโดยการสาธิตการสอน บทเรียน และการสอบสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบเจตคติ ความถนัดเฉพาะ และคุรุสภากำหนดหน่วยงานรับรอง มาตรฐานของความเป็นครู ในการพัฒนาจะต้องมีการทดสอบความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม รวมถึง เจตคติความเป็นครู 2) ประเภทใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง ดังนี้ (1) ครูปฐมวัย ทำหน้าที่สอนในระดับชั้นอนุบาล (2) ครูประถมศึกษา ทำหน้าที่สอนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 โดยสอนในระดับชั้นใดชั้นหนึ่ง แต่ทำหน้าที่สอนหลายวิชา เหมาะสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สามารถเรียนหลักสูตรเพิ่มเติมตามวิชาเอก ในการได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูประจำวิชาเอกควบได้ (3) ครูประจำวิชา ตามวิชาเอกทำหน้าที่สอนเฉพาะวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือในสาขาที่เกี่ยวข้องตามคุณวุฒิที่สำเร็จการศึกษามา สามารถเรียนหลักสูตรครูประถมศึกษาเพิ่มเติม ในการได้รับใบประกอบครูประถมศึกษาควบได้ (4) ครูการศึกษาพิเศษ ทำหน้าที่สอนนักเรียนสำหรับกลุ่มที่มีความต้องการเป็นพิเศษ และ (5) ครูอาชีวศึกษา ทำหน้าที่สอนนักเรียนระดับอาชีวศึกษา ซึ่งใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง แต่ละประเภทจะต้องกำหนดคุณสมบัติเฉพาะประเภทนั้น ๆ 3) การเลื่อน วิทยฐานะของครู พิจารณาผลในการทำงานของครูเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงานยิ่งถ้าได้เงินเดือนเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการเพิ่มเงินเดือนที่มากพอกับความอยู่ของครู และในปัจจุบันครูเป็นหนี้อยู่มากมาย ทำให้ ครูไม่มีแรงจูงใจในการสอน สถานศึกษาจะต้องมีสวัสดิการให้กับครูเพื่อเป็นแรงจูงใจที่ดีในการทำงาน และ สำนักงานคณะกรรมการ สกสศ. จะเป็นตัวช่วยครู ให้ครูมีกำลังใจในการทำงาน และ 4) กำหนดสมรรถนะของผู้สอน ประกอบด้วย (1) การพัฒนาตนเอง ได้แก่ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะทางปัญญา ทักษะการปฏิสัมพันธ์ หรือการทำงานเป็นทีม ทักษะในการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการสอน การรู้หนังสือการคำนวณและ การรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ (2) การพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน การมีความรู้ ด้านจิตวิทยาและการพัฒนานักเรียน การรู้จักนักเรียนและวิธีการเรียนรู้ และ (3) การพัฒนาวิชาชีพ ได้แก่ จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างมีเอกภาพกับเพื่อนร่วมงานผู้ปกครองและชุมชน

3.3 กลไกและระบบการพัฒนาคู ประกอบด้วย 1) แนวทางการต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ได้แก่ (1) มีการพัฒนาตนเอง เช่น การอบรมออนไลน์ การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง (2) ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ มีอายุคราวละ 5 ปี และ (3) มีการยื่นแบบเอกสารส่งผ่านหน่วยงานต้นสังกัดประเมินลงความเห็นเบื้องต้น และ 2) แนวทางการพัฒนาคู ได้แก่ (1) มีการพัฒนาคูอย่างต่อเนื่อง ด้วยการลดภาระงานอื่น ๆ ที่ไม่จำเป็น ที่ไม่เกี่ยวข้อง

(2) การพัฒนาครูและการจัดการเรียนการสอน จัดให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Plan Act Observe Reflect: PAOR) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดเก็บความรู้ที่เป็นระบบ (Explicit Knowledge) (3) มีการพัฒนาครูทุกสิ้นปีการศึกษา (4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับครู ต้องประสานกัน และให้กำหนดเป็นแนวทางเดียวกัน (5) ใช้ระบบ Performance-Based Evaluation เน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นสำคัญ (6) มีการจัดโซนเครือข่ายพัฒนาครูในแต่ละภูมิภาค มอบภารกิจให้โรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนในการวิเคราะห์ความต้องการ (7) มีการอบรมออนไลน์ และมีใบประกาศนียบัตรรับรองสามารถนำมาใช้ได้ (8) มีนโยบายที่ชัดเจนจากกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะส่งผลการะงานครูต้องไม่มากเกินไป และ (9) ระบบคัดกรองครู มีการวางแผนระยะยาว 5 ถึง 10 ปี

### อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบการวิชาชีพครูของประเทศไทย ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา” มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพของกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบการวิชาชีพครูของประเทศไทย ตามมาตรฐานวิชาชีพครู กล่าวได้ว่า เป็นกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบการวิชาชีพครูได้มีการดึงดูดและคัดเลือกคนเก่งและมีแววความเป็นครูเข้ามาเป็นครูอย่างต่อเนื่อง การเตรียมความพร้อมและพัฒนาคณะและสาขาวิชาทางครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และมีระบบฝึกหัดครู การปรับบทบาทสถาบันผลิตให้เน้นการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้มี “กลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพครู และอาจารย์ให้เป็นผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน” รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบการวิชาชีพครู ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด และปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐมน พันธุชาตรี (2559) ได้ทำการศึกษาศึกษาการสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ 5 องค์ประกอบ คือ (1) ด้านความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู (2) ด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู (3) ด้านคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพครู (4) ด้านบทบาทหน้าที่ของความเป็นครู และ (5) ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพครู และ 2) แนวทางการสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีแนวทางการสร้างเสริม อาทิ จัดกิจกรรมส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ในศาสตร์หรือวิชาชีพเฉพาะและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องเทียบได้ในระดับสากล มีการเชื่อมโยงความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพกับวิชาเอกอย่างเป็นรูปธรรม สร้างกระบวนการผลิตนักศึกษาครูที่มีประสิทธิภาพอันเกิดจากความร่วมมือและการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ใช้บัณฑิต ผู้ผลิตบัณฑิต ชุมชน และสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิตา รักษ์พลเมือง และคณะ (2559) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการผลิต การใช้ และการพัฒนาครูการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต สำหรับผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาการผลิต การใช้ และการพัฒนาครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพและปัญหาการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนสถาบันผลิตครูรับนักศึกษาใหม่เกินความต้องการทุกปี การพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพสูงสุดจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกระทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ดังนั้น การพัฒนาวิชาชีพครูที่จะ



ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นควรมีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาทั้งตนเอง และพัฒนาในส่วนที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งการพัฒนาการปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อผู้รับบริการ

2. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบกลไกและระบบคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูของประเทศไทย และต่างประเทศ กล่าวได้ว่า ทั้งประเทศไทยและต่างประเทศให้ความสำคัญต่อกลไกและระบบคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครู ทั้งนี้เนื่องจากครูคือทรัพยากรการศึกษาที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อความสำเร็จของระบบการศึกษาในโรงเรียนและการศึกษาของประเทศ คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นสถาบันหลักที่ทำหน้าที่ผลิตครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ สถาบันการผลิตครูโดยทั่วไปในปัจจุบันมีระบบการคัดสรรบุคคลผู้ที่มีความเหมาะสมที่จะเป็นครูมาเรียนครู และประกอบวิชาชีพครูแตกต่างกัน ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับนโยบายปฏิรูปการศึกษาที่ประสงค์จะได้คนดีคนเก่งมาเรียนครู และเป็นครูให้สมกับวิชาชีพที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง อีกทั้งสถาบันอุดมศึกษายังเลือกที่จะผลิตครูตามทรัพยากร ความพร้อม และความสนใจของสถาบัน มากกว่าที่จะผลิตครูในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพตามความต้องการของประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของฤตินันท์ สมุทร์ทัย (2556) ได้ศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบหลักสูตรการผลิตครูที่ใช้ในปัจจุบันของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กับแนวคิดหลักสูตรสำหรับอนาคตที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับการผลิตครูสำหรับศตวรรษที่ 21 ผลการสังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูสำหรับศตวรรษที่ 21 พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรการผลิตครู สำหรับศตวรรษที่ 21 ควรมี 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความสามารถพื้นฐานทางจริยธรรม (Ethical Underpinning) 2) ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต (Knowledge) 3) ความสามารถในการคิด (Thinking) 4) ความสามารถในการนำตนเอง (Leadership) และ 5) สมรรถนะที่จำเป็นในการประกอบวิชาชีพครู (Competency) สำหรับการวางแผนกำลังคนเพื่อเตรียมสอบบรรจุข้าราชการครูนั้น เป็นกระบวนการคาดคะเนอัตรากำลังที่เหมาะสมตามความต้องการของสถานศึกษาในตำแหน่งที่เหมาะสม ตรงกับความรู้ความสามารถที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ได้คนตรงตามความต้องการและต้องสามารถทำงานได้ทันที ตามประเภทงาน ระดับความรู้ และปริมาณที่เหมาะสม มีการจูงใจและการยกย่องอาชีพครูว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง เทียบเท่าอาชีพสำคัญอื่น ๆ รวมทั้งมีแนวทางในการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพ ควรมีกลไกและระบบให้ครูมีทักษะทางเทคโนโลยี และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังต้องพัฒนาครูให้มีความรู้ด้านการถ่ายทอดความรู้จิตวิทยา การวัดและประเมินผล รวมถึงจะต้องพัฒนาครูให้สามารถจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียน และสามารถดึงความสามารถ และกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น โดยจัดให้มีแผนการพัฒนาเป็นรายบุคคล และขบวนการพัฒนานักวิชาชีพอย่างเข้มข้น ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป้าหมายและแผนปฏิบัติงาน มีหัวข้อที่สำคัญในการพัฒนาให้เกิดความก้าวหน้า มีการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ แต่ละขั้นตอน และมีการศึกษาทบทวนผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ

3. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบของกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา ที่ประกอบด้วย กลไกและระบบการบริหารงาน กลไกและระบบการใช้ครู กลไกและระบบการพัฒนาครู กล่าวได้ว่า เป็นกลไกและระบบคัดกรองที่เหมาะสมและมีความสำคัญต่อวิชาชีพครู ทั้งนี้เนื่องจากครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคมและการศึกษาของชาติ การผลิตครูเป็นภารกิจสำคัญเร่งด่วน

ที่สถาบันผลิตครู องค์กรวิชาชีพครู สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการศึกษาทุกฝ่าย เร่งปฏิรูประบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพสามารถผลิตครูที่มีสมรรถนะสูง เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวดที่ 7 ครู คุนมาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยยกระดับวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง และมาตรา 52 กำหนดให้มีระบบกระบวนการผลิตพัฒนาครู คุนมาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง เพราะครูเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีความเจริญงอกงามอย่างเต็มที่ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมพร วังศรีคุณ และคณะ (2562) ได้ศึกษาการสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานครูด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของกระบวนการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานครูด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการพัฒนา การวัดและประเมินผล และสอดคล้องกับอภิภา ปรัชญพฤทธิ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการผลิตครูสำหรับการศึกษายุค 4.0 พบว่า สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับครูในการศึกษายุค 4.0 ประกอบด้วย สมรรถนะแกนกลาง ซึ่งได้แก่ การคิดแบบมีวิจารณญาณ การสร้างนวัตกรรม การแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ ความเป็นผู้ประกอบการ ความเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต การใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ภาวะผู้นำ และการมีจิตสาธารณะ และสำหรับด้านสมรรถนะวิชาชีพครู ได้แก่ ความเป็นครูและจรรยาบรรณวิชาชีพครู การพัฒนาหลักสูตร การรู้จักในเนื้อหาวิชาและวิธีวิทยาการสอนการประเมินผลและวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา การพัฒนาผู้เรียน และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

4. การเสนอแนวทางในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง พบว่า แนวทางในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเฉพาะทางสามารถสรุปเป็น 2 แนวทาง ดังนี้ 1) ผู้ประกอบวิชาชีพครูที่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง และ 2) ผู้ประกอบวิชาชีพครูไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง ทั้งนี้เนื่องจากใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเป็นใบอนุญาตให้สามารถประกอบวิชาชีพตามสาขาที่เรียนมา โดยผู้ที่จะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจะต้องมีคุณสมบัติตามที่องค์กรออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพกำหนดไว้ ผู้ที่ไม่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจะไม่สามารถประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ได้ ถ้าฝ่าฝืนจะมีโทษตามที่องค์กรวิชาชีพแต่ละองค์กรกำหนดไว้ สำหรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษา เป็นหลักฐานการอนุญาตให้ผู้ประกอบวิชาชีพควบคุมตามมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 เป็นผู้ที่มีสิทธิ์ในการประกอบวิชาชีพ ซึ่งได้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ซึ่งหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการออกใบอนุญาต ๆ คือ คุรุสภา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิตา รักษ์พลเมือง และคณะ (2559) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการผลิต การใช้ และการพัฒนาครูการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต มีความเห็นในเรื่องใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูว่าควรจะมีการจำแนก กล่าวคือ ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูสำหรับครูประถมศึกษา จะเป็นใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสำหรับครูที่จะไปสอนในระดับประถมศึกษา ปีที่ 1-6 ซึ่งครูในระดับนี้จะต้องสอนทุกวิชาในระดับประถมศึกษาได้ หากเป็นเช่นนี้จะส่งผลต่อสถาบันผลิตครูที่จะต้องผลิตครูประถมศึกษาที่สามารถสอนได้ทุกวิชา ไม่ใช่สอนได้เฉพาะสาขาวิชาเอกที่เรียน ใบอนุญาตประกอบ

วิชาชีพครูสำหรับครูมัธยมศึกษาจะเป็นใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสำหรับครูที่จะไปสอนในระดับมัธยมศึกษา ปีที่ 1-6 ซึ่งครูในระดับมัธยมศึกษาจะต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูในรายวิชาที่สอนจึงจะสอนได้ นอกจากนี้ยังมีความเห็นเกี่ยวกับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูสาขาวิชาเฉพาะ และใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสาขาขาดแคลน รวมทั้ง มีกระบวนการจัดระบบการต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู โดยให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาครูพิจารณาจากผลการปฏิบัติงานและผลการพัฒนาด้านวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งระดับวิทยฐานะของครู และควรใช้กลไกการต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูให้ได้ครูที่มีคุณภาพโดยพัฒนาระบบให้เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานที่กำหนด และการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู การใช้ครู และการพัฒนาครู ในด้านการใช้ครู และควรนำมาตรฐานการปฏิบัติงานครูและจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่คุรุสากำหนดมาใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินการปฏิบัติงานครูเพื่อใช้ในการพิจารณาความดีความชอบ และการเลื่อนวิทยฐานะครู

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

#### 1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1.1 สถาบันผลิตครูควรจัดให้มีระบบการรับนักศึกษาทั้งระบบเปิด และระบบปิด ให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานใช้ครู และกำหนดเกณฑ์ผู้ที่จะเข้าศึกษาในหลักสูตรวิชาชีพครูอย่างเข้มข้น

1.1.2 สถาบันผลิตครูและคุรุสการ่วมกันกำหนดมาตรฐานบัณฑิต โดยสถาบันผลิตครูมีอิสระในการออกแบบกระบวนการผลิตครูเพื่อพัฒนามาตรฐานบัณฑิตให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต โดยมีหน่วยงานกลางประเมินผลผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

#### 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ครู ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1.2.1 สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดจำนวนนักศึกษาที่เข้าศึกษาในหลักสูตรวิชาชีพครูหลังจากผู้สำเร็จการศึกษา และต้องทำการสอบเพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ โดยสถาบันการผลิตและผ่านการรับรองความรู้และประสบการณ์ตามเงื่อนไขที่คุรุสากำหนด

1.2.2 คุรุสภาพิจารณากำหนดใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูเฉพาะทาง เช่น ครูปฐมวัย ครูประถมศึกษา และครูการศึกษาพิเศษ เป็นต้น

#### 1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1.3.1 สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดกระบวนการการพัฒนาครูประจำการให้มีคุณภาพในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของคุรุสภา

1.3.2 สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาระบบและหลักเกณฑ์การประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูให้เชื่อมโยงกับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดอบรมและพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครู โดยเพื่อสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู

### 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาควรทำวิจัยสำรวจความเห็นคิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสอบขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และแนวทางการต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษาทุกประเภท

2.2 สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และมาตรวัดมาตรฐานบัณฑิต



หลักสูตรการผลิตครู เพื่อให้ได้ครูเก่ง ครูดี และครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู รวมทั้ง ควรทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวบ่งชี้และมาตรฐานวัดสมรรถนะวิชาชีพครู เพื่อเตรียมความพร้อมครูในการศึกษายุค 5.0

### เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมพร วังศรีคุณ และคณะ. (2562, มกราคม-มิถุนายน). การสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานครูด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 9 (1), หน้า 75-86.
- ชนิตา รักษ์พลเมือง และคณะ. (2559). การศึกษาสภาพและปัญหาการผลิต การใช้ และการพัฒนาครูการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- ณัฐมน พันธุ์ชาติศรี. (2559). การสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2540). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. เล่ม 114 ตอนที่ 55ก, 11 ตุลาคม 2540, หน้า 1-99.
- ฤตินันท์ สมุทรทัย. (2556). การวิจัยนำร่องการพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูสำหรับศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- อภิภา ปรัชญพฤทธิ. (2560). การพัฒนารูปแบบการผลิตครูเพื่อรองรับการศึกษายุค 4.0. วารสารร่มพญักษ์, หน้า 101-136.

## การพัฒนาระบบทัศน์ รูปแบบและกลไกการพัฒนาครูในลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่\*

### The Development of Paradigm, Pattern and Mechanism on the Teacher Development in 5 Area based Networks

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชญาพิมพ์ อุสาโห และคณะ\*\*

#### บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาระบบทัศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาตามประเด็นที่สำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาและตามประเภทสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ กลุ่มสถาบันผลิตครู และกลุ่มสถานศึกษา ครอบคลุม 5 พื้นที่ คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก/ภาคตะวันตก และกรุงเทพมหานคร/ปริมณฑล เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แบบเก็บรวบรวมข้อมูล และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Priority Need Index, PNI) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ระบบทัศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาตามประเด็นที่สำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาตามประเภทสถานศึกษาที่ได้ คือ ระบบทัศน์การพัฒนาครูที่มุ่งผลลัพธ์ผู้เรียนตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและชุมชน รูปแบบการพัฒนาครูเป็นรูปแบบผสมผสานออฟไลน์ ออนไลน์ มุ่งปฏิบัติตามความสามารถ และความเร็วในการเรียนรู้ และกลไกการพัฒนาครู คือ กลไกเครือข่ายเบญจภาคีของสถานศึกษา สถาบันผลิตครู ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น และต้นสังกัดของสถานศึกษาระดับประเทศ

**คำสำคัญ:** การพัฒนาระบบทัศน์, รูปแบบและกลไกการพัฒนาครูในลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่

\* เป็นงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

\*\*อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



## Abstract

The main purpose of this research was to develop paradigm, pattern and mechanism on the teacher development which consistent with the need of education institutions according to key priority agenda for the development and type of institution in 5 area-based networks. Target population of this research was group of teacher production institution and education institution in 5 area - based networks from every region of Thailand. (North, South, Northeast, East/West and Bangkok and its Surrounding Area). Research tools in this study included a data collection form and a questionnaire. The collected data was analyzed by standard statistical methods including frequency, percentage, mean, standard deviation, Priority Need Index (PNI), and the content analysis.

The results revealed that the mechanisms for the teacher development found in 5 area-based networks were consistent with the need of education institutions according to key priority agenda for the development namely Industry-Community Determined Learner's Outcome (ICDLO), Blended Offline To Inline and Self-Paced Learning (O2O & SPAL), and Quinquelateral Network of School, University, Private Sector, Local and Nation Affiliation.

**Keyword:** the development of Paradigm, Pattern and Mechanism on Teacher Development according to the concept of area based network

## ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้อค้นพบจากงานวิจัยหลายเรื่องได้อธิบายถึงความเชื่อมโยงของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนกับการพัฒนาครู ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาหลาย ๆ ประเทศเพิ่มความสำคัญกับการลงทุนเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น แต่ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงทางเทคโนโลยีและสังคมเช่นในปัจจุบันกลับมีงานวิจัยที่พบว่า ไม่มีความเชื่อมโยงในทางบวกของการลงทุนเพื่อการพัฒนาและอบรมครูกับการเพิ่มขึ้นของผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทำให้เกิดข้อคำถามถึงการจัดสรรงบประมาณจำนวนมหาศาลของประเทศที่กำลังพัฒนาต่อผลลัพธ์ทางการศึกษา ซึ่งคำถามดังกล่าวจะนำไปสู่การศึกษาเพื่อหาวิธีการในการพัฒนาครูในรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อตอบสนองการพัฒนาการศึกษาของประเทศชาติต่อไป

ผลการศึกษาจากงานวิจัยในประเทศกลุ่ม OECD พบว่า การพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนนั้น ต้องออกแบบวิธีการพัฒนาให้เชื่อมโยงกับความต้องการของผู้เรียนเป็นประเด็นสำคัญ เพราะความต้องการของผู้เรียนจะเป็นแรงผลักดันให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียน และเกิดการพัฒนาความรู้ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามมาในที่สุด จากข้อค้นพบดังกล่าวทำให้เห็นว่า การพัฒนาครูไม่ควรสร้างโปรแกรมการพัฒนาและอบรมที่รวมศูนย์และเป็นรูปแบบเดียว แต่ควรยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับความต้องการของครูบริบทท้องถิ่น และผู้เรียน ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่นและภูมิภาค สอดคล้องกับรายงานของ OECD ที่นำเสนอผลการศึกษาของ Teaching and Learning International Survey: TALIS ที่ทำการสำรวจประเทศกลุ่ม OECD ซึ่งพบว่า การพัฒนาของครูที่มีประสิทธิภาพนั้น มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) ของครูผู้สอน ซึ่งหากครูผู้สอนได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนจะทำให้ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง

สำหรับประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของไทยยังไม่มีมีการปรับแนวคิดหรือกระบวนทัศน์เพื่อยกระดับคุณภาพครูอย่างชัดเจน การอบรมพัฒนาครูมีหลายหน่วยงานดำเนินการในลักษณะต่างคนต่างทำ อีกทั้ง การทำงานยังขาดกลไกในการประสานงานทำให้การพัฒนาครูขาดประสิทธิภาพ การอบรมพัฒนาเป็นเพียงการให้ความรู้ ขาดการพัฒนาทักษะที่ตรงกับสภาพจริง และไม่ตรงกับการปฏิบัติงานจริงของครู การอบรมพัฒนาจึงไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูได้ ปัญหาสำคัญเชิงระบบของการพัฒนาครู คือ การพัฒนาแบบรวมศูนย์หรือสั่งการจากกระทรวงศึกษาธิการไปยังพื้นที่ต่าง ๆ โดยเน้นการให้ความรู้หรือการกระจายสารสนเทศไปยังโรงเรียนหรือครูเพื่อให้ครูนำไปปฏิบัติในชั้นเรียน ซึ่งส่วนใหญ่ มักไม่ประสบความสำเร็จเพราะไม่สามารถพัฒนาครูเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาได้จริง

การพัฒนาครูโดยใช้แนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ โดยความร่วมมือของสถาบันผลิตครูในพื้นที่ จึงเป็นการปรับกระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาครู เพราะคณาจารย์ในสถาบันผลิตครูที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ มีผู้เชี่ยวชาญด้านครุศึกษา นอกจากนี้ การสนับสนุนสถาบันผลิตครูให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาครูในพื้นที่ จะสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการของกระทรวงศึกษาธิการ ยุทธศาสตร์พัฒนาครูโดยใช้ภูมิภาคเป็นฐาน สร้างเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการแบ่งปันทรัพยากรและประสบการณ์ในการทำงาน เชื่อมโยงภารกิจโดยมีเป้าหมายมุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ของการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่
  2. พัฒนาระบบทศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่
- ที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาตามประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาและตามประเภทสถานศึกษา

## วิธีดำเนินการวิจัย

### การวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

**ขั้นที่ 1** ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่

1. แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี การบริหารด้านทรัพยากรมนุษย์ และการให้บริการวิชาการด้านการพัฒนาครูของสถาบันผลิตครูในขอบเขตของกรณีศึกษาพื้นที่ 5 พื้นที่ เอกสารรายงานผลการประเมินตนเอง และสถิติการพัฒนาครูของสถานศึกษา

2. ผู้ให้ข้อมูล แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มสถาบันผลิตครู จำนวน 100 คน ได้แก่ 1) บุคลากร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารด้านทรัพยากรมนุษย์และการให้บริการวิชาการด้านการพัฒนาครู 2) ผู้บริหารระดับคณะ ระดับภาควิชา และระดับหลักสูตร และ 3) คณาจารย์และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู ซึ่งกลุ่มสถาบันผลิตครูในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง สถาบันผลิตครูในกลุ่มมหาวิทยาลัยหลัก (กลุ่มมหาวิทยาลัยสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเดิม) สถาบันผลิตครูในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ และสถาบันผลิตครูอื่น ๆ ตามความเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่

2.2 ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มสถานศึกษา จำนวน 452 คน ได้แก่ 1) บุคลากรฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลและการพัฒนาครูของสถานศึกษา 2) ผู้บริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูหัวหน้าแผนก/กลุ่มสาระ และ 3) ครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูในปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งกลุ่มสถานศึกษาในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สังกัดกรุงเทพมหานคร (กทม.) สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ที่เคยได้รับการ หรือคาดว่าจะได้รับการพัฒนาครูเชิงพื้นที่ ใกล้และไกลจากสถาบันผลิตครูในพื้นที่ 5 พื้นที่

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ฉบับ คือ 1) แบบเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถาบันผลิตครู 2) แบบเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษา 3) แบบสอบถามสถาบันผลิตครู และ 4) แบบสอบถามสถานศึกษา

4. การเก็บข้อมูล

4.1 แบบเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บจาก 2 กลุ่ม คือ

4.1.1 กลุ่มสถาบันการผลิตครู ข้อมูลที่จัดเก็บ คือ (1) จำนวนคณาจารย์ จำแนกตามภาคและสาขาวิชา (2) จำนวนคณาจารย์ นิสิตนักศึกษา จำแนกตามหลักสูตรที่เปิดสอน ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก (3) ความเชี่ยวชาญของคณาจารย์ พิจารณาจากสาขาวิชาที่ได้วุฒิสถที่สุด และประสบการณ์สอน/



งานวิจัย (4) บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณาจารย์ในการพัฒนาครู และ (5) หลักสูตร/โครงการ และพื้นที่ให้บริการปัจจุบัน (5 ปีย้อนหลัง) และหลักสูตร/โครงการพัฒนาครู และพื้นที่บริการที่คาดว่าจะทำในอนาคต (พ.ศ. 2562 - 2566) ทั้งสถานศึกษาที่อยู่ใกล้และไกลสถาบันผลิตครู รวมถึง หลักสูตร โครงการที่สถาบันผลิตครู จัดขึ้นเอง หลักสูตร โครงการที่หน่วยงานอื่นเชิญ

4.1.2 กลุ่มสถานศึกษา ข้อมูลที่จัดเก็บ คือ (1) จำนวนครู อาจารย์ จำแนกตามกลุ่มสาระ สาขาวิชา (2) จำนวนครู อาจารย์ นักเรียนนักศึกษา จำแนกตามหลักสูตรที่เปิดสอนทุกระดับ (3) ความเชี่ยวชาญของครู อาจารย์ พิจารณาจากสาขาวิชาที่ได้วุฒิสถูที่สุด และประสบการณ์สอน/งานวิจัย (4) คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 3 ปีย้อนหลัง ผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (National Test: NT) ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดั้งพื้นฐาน (Ordinary National Education Test: O-NET) และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (Vocational National Educational Test: V-NET) และ (5) การพัฒนาครูของสถานศึกษา จำแนกเป็น การพัฒนาครูในปัจจุบัน (5 ปีย้อนหลัง) และการพัฒนาครูในอนาคต (พ.ศ. 2562 - 2566) ทั้งการพัฒนาครูที่สถานศึกษาจัดและพัฒนาเอง การพัฒนาครูที่สถานศึกษาส่งครูอาจารย์ไปรับการพัฒนามาจากสถาบันผลิตครู และหน่วยงานภายนอกอื่น

4.2 แบบสอบถาม เก็บจาก 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มสถาบันการผลิตครู ข้อมูลที่จัดเก็บคือ (1) ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิกการศึกษา และสถานภาพ (2) สภาพปัจจุบัน และสภาพพึงประสงค์ของกระบวนการทัศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูในลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่ และ (3) ข้อเสนอแนะการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูตามบริบทเชิงพื้นที่ ปัจจัยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาครูในปัจจุบันและอนาคต และ 2) กลุ่มสถานศึกษา ข้อมูลที่จัดเก็บ คือ (1) ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิกการศึกษา และสถานภาพ (2) สภาพปัจจุบัน และสภาพพึงประสงค์ของกระบวนการทัศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูในลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่ และ (3) ข้อเสนอแนะการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูตามบริบทเชิงพื้นที่ ปัจจัยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาครูในปัจจุบันและอนาคต

## 5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลจากแบบเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้สถิติความถี่และร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 3 ปีย้อนหลัง และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในข้อมูลเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญหลักสูตร/โครงการ พื้นที่ให้บริการ และการพัฒนาครู

5.2 ข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่และหาค่าเฉลี่ยในข้อมูล สถานภาพผู้ให้ข้อมูล ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของกระบวนการทัศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูในลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่ รวมถึงข้อมูลข้อเสนอแนะต่าง ๆ

**ขั้นที่ 2** พัฒนาระบบทศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาคูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาตามประเด็นที่สำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาและตามประเภทสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1. ร่างระบบทศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาคูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาตามประเด็นที่สำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาและตามประเภทสถานศึกษา

1.1 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้านระบบทศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาคูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา จากข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 โดยใช้ค่าดัชนีความสำคัญของความเป็น (Priority Need Index, PNI) แบบปรับปรุง PNI<sub>modified</sub> จากสูตรข้างล่างนี้ จากนั้นจัดลำดับความสำคัญโดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสำคัญของความเป็นจากมากไปน้อย

$$PNI_{modified} = (I-D)/D$$

โดย I แทน ค่าเฉลี่ยของสภาพพึงประสงค์ด้านระบบทศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาคูตามแนวคิดเครือข่ายพื้นที่ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต

D แทน ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันด้านระบบทศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาคูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่

1.2 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพพึงประสงค์ของการพัฒนาคูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ ของสถาบันผลิตครู และสถานศึกษา

1.3 วิเคราะห์และร่างระบบทศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาคูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาตามประเด็นที่สำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาและตามประเภทสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของร่างระบบทศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาคูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาตามประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาและตามประเภทสถานศึกษา โดยกระบวนการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิจาก 1) สถาบันผลิตครู (ผู้กำหนดนโยบายการพัฒนาคู ผู้บริหารระดับคณะ ภาควิชา และสาขาวิชา คณาจารย์ที่พัฒนาคู) และ 2) สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารที่สถานศึกษาสังกัด และหน่วยงานด้านการพัฒนาคู (มหาวิทยาลัย ศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และคุรุสภา) และนำเสนอระบบทศน์ ฯ ฉบับสมบูรณ์

## สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ของการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ สรุปได้ว่า ด้านกระบวนการทัศน์การพัฒนาครู ในมุมมองสถาบันผลิตครูและมุมมองสถานศึกษา สภาพปัจจุบันเป็นกระบวนการทัศน์แบบดั้งเดิม คือ การพัฒนาครูเป็นไปในตามทิศทาง และคำสั่งที่หน่วยงานส่วนกลางกำกับ/หน่วยงานวิชาชีพกำหนด (Institutional Direction) ส่วนสภาพพึงประสงค์ในมุมมองสถาบันผลิตครู คือ การพัฒนาครูตามโครงสร้างตำแหน่ง/วิทยฐานะในแนวดิ่ง (Hierarchical Structure) และตามมุมมองสถานศึกษา คือ การพัฒนาครูตามลำดับที่ผู้รับการพัฒนาเป็นผู้เลือกเอง (Orderly Self-selected Development) โดยเน้นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นฐาน (Outcome-based Development)

ด้านการพัฒนาครู ในมุมมองสถาบันผลิตครู พบว่า สภาพปัจจุบันเป็นรูปแบบการเรียนรู้โดยการมอบหมายโครงการ (Project Assignment) ส่วนมุมมองสถานศึกษา คือ การนิเทศ (Supervision) เป็นหลัก ส่วนสภาพพึงประสงค์ ทั้งในมุมมองสถาบันผลิตครู และสถานศึกษา คือ รูปแบบการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริง (Action Based Learning)

ด้านกลไกการพัฒนาครู แบ่งเป็น กลไกหน่วยงาน (Organization Mechanism) และกลไกเครือข่าย (Network Mechanism) ในมุมมองสถาบันผลิตครู และสถานศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันกลไกหน่วยงานมีการพัฒนาครูโดยสถานศึกษา ส่วนกลไกเครือข่ายมีการพัฒนาครูโดยเครือข่ายเบญจภาคี ส่วนสภาพพึงประสงค์พบว่า กลไกหน่วยงานเป็นเช่นปัจจุบัน และกลไกการพัฒนาครูโดยเครือข่ายเบญจภาคีเป็นกลไกเครือข่าย

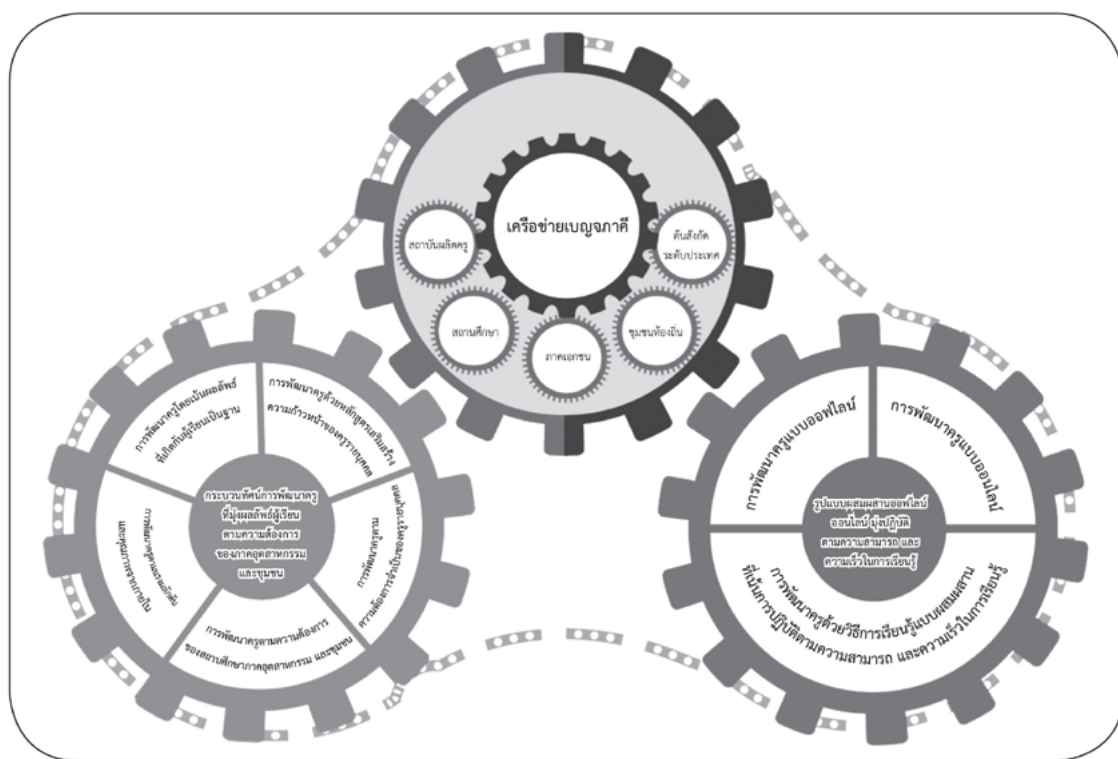
2. กระบวนทัศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาตามประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาและตามประเภทสถานศึกษา สรุปได้ว่า

2.1 กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ คือ กระบวนทัศน์การพัฒนาครูที่มุ่งผลลัพธ์ผู้เรียน ตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และชุมชน (Industry - Community Determined Learner' Outcome: ICDLO) มีลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ 1) การพัฒนาครูโดยเน้นผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียนเป็นฐาน (Outcome - based Development) 2) การพัฒนาครูตามความต้องการของสถานศึกษา ภาคอุตสาหกรรม และชุมชน (School/ Industry/ Community - determined Development) 3) การพัฒนาครูตามแรงผลักดันและคุณภาพจากภายใน (Quality from within) 4) การพัฒนาครูด้วยหลักสูตรเสริมสร้างความก้าวหน้าของครูรายบุคคล (Progressive and Individualized Programming) และ 5) การพัฒนาครูตามความต้องการจำเป็นของครูรายบุคคล (Individual Demand)

2.2 รูปแบบใหม่ในการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ คือ รูปแบบผสมผสานออฟไลน์ ออนไลน์ มุ่งปฏิบัติตามความสามารถ และความเร็วในการเรียนรู้ (Blended Offline To Online and Self - Paced Action Learning: O2O & SPAL) มีลักษณะสำคัญ 9 ประการ คือ 1) การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริง (Action Based Learning) 2) การเรียนรู้โดยการวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัย (Co-Research with University) 3) การเรียนรู้ตามความสามารถ และความเร็วในการเรียนรู้ของผู้เรียน (Self - Paced Learning) 4) การใช้สถานการณ์จำลองผ่านเครือข่ายออนไลน์ (Online Simulation) 5) การพัฒนาครูด้วยวิธีการเรียนรู้แบบผสมผสานผ่านการทำงานหรือการลงมือปฏิบัติจริง ร้อยละ 70 การพัฒนาครูด้วยวิธีการเรียนรู้ผ่านผู้อื่น ร้อยละ 20 และการพัฒนาครู

ด้วยวิธีการอบรม/สัมมนา ร้อยละ 10 6) การเรียนรู้ผ่านชุมชนเครือข่ายออนไลน์ (Online Knowledge Sharing Platform) 7) การพัฒนาผ่านเครือข่ายออนไลน์ตามความต้องการของตัวบุคคล (Online Course: Individual-defined Learning) 8) การพัฒนาผ่านเครือข่ายออนไลน์รูปแบบหลักสูตรระยะสั้นด้วยการสะสมเวลาที่เข้ารับการพัฒนา (Micro Certification) และ 9) การเรียนรู้โดยการโค้ชหรือชี้แนะ (Coaching)

2.3 กลไกใหม่ในการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ คือ กลไกเครือข่ายเบญจภาคีของสถานศึกษา สถาบันผลิตครู ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น และต้นสังกัดของสถานศึกษาระดับประเทศ (Quinquelateral Network of School, University, Private Sector, Local and Nation Affiliation) ดังแสดงไว้ในแผนภาพ 1



ภาพ 1 กระบวนทัศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ภาพรวม

## อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนากระบวนทัศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูในลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ มีประเด็นเพื่อนำสู่การอภิปราย 3 ประเด็น ดังนี้

1. กระบวนทัศน์การพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยได้ข้อสรุปว่า กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ คือ กระบวนทัศน์การพัฒนาครูที่มุ่งผลลัพธ์ผู้เรียน ตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และชุมชน (Industry-Community Determined Learner' Outcome: ICDLO) ประกอบด้วย ลักษณะสำคัญหลายประการ อาทิ การพัฒนาครูโดยเน้นผลลัพธ์

ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นฐาน (Outcome-Based Development) นับเป็นแนวคิดใหม่ที่สำคัญในการพัฒนาครู ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาคน ให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ ทักษะ และความคิดสร้างสรรค์ และยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการผลิต พัฒนาครู คุรุสภาและบุคลากรทางการศึกษา โดยที่ผ่านมา ประเทศไทยมีผลลัพธ์ทางการศึกษาค่อนข้างต่ำ แรงงานมีปัญหาในเรื่องความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559: น. 15) การกำหนดแนวคิดที่ว่าผลลัพธ์ทางการศึกษา ซึ่งก็หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาต้องมีความรู้ ทักษะที่สอดคล้องกับสภาพบริบท และความต้องการในภาคธุรกิจ/ภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่จึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น การพัฒนาครูจึงควรมีแนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการและผลลัพธ์ของผู้เรียน กระบวนทัศน์มุ่งเน้นที่ผลลัพธ์กับผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในต่างประเทศ (Lawson & Askeel-Williams, 2007; Spady, 1994; Cheng et al. 2010)

ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของ ICDLO คือ การพัฒนาครูตามความต้องการของสถานศึกษา ภาคอุตสาหกรรม และชุมชน (School/ Industry/ Community-determined Development) ด้วยใน 5 พื้นที่ที่ศึกษาคั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจสำคัญ หน่วยงานทางการศึกษาจึงมีหน้าที่สำคัญที่จะตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและชุมชนได้ บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและสถาบันผลิตครูในโลกยุคใหม่ คือ การผลิตนักเรียนที่เป็นนวัตกรรมเพื่อการสร้างสรรคนวัตกรรมให้แก่ประเทศ การเป็นนวัตกรรมของนักเรียนนั้น เริ่มต้นที่การพัฒนาครูให้เป็นนวัตกรรมก่อนเพราะครูคือส่วนสำคัญในการสร้างห้องเรียนที่พร้อมสำหรับการสร้างนวัตกรรม (Makerspace) อันสอดคล้องกับผลการศึกษาของ AED GLOBAL EDUCATION CENTER ที่กล่าวว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาไปสู่ห้องเรียนแห่งการสร้างนวัตกรรม เพื่อตอบสนองต่อเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น การสร้างครูให้เป็นนวัตกรรมได้หรือไม่ขึ้น ขึ้นกับการออกแบบหลักสูตร การพัฒนาครูที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและข้อจำกัดของโรงเรียนที่แตกต่างกัน การพัฒนาครูจึงเป็นการตอบสนองต่อเป้าหมายการเตรียมกำลังคนและเสริมสร้างศักยภาพคนในทุกช่วงวัย นอกจากนี้ การพัฒนาครูตามแรงผลักดันและคุณภาพจากภายใน (Quality from Within) ซึ่งเป็นลักษณะ ICDLO ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ อันหมายถึง การพัฒนาครูตามแรงผลักดันและคุณภาพจากภายในของครูเป็นกระบวนการที่เริ่มจากภายในสู่ภายนอก เป็นการเน้นที่จิตวิญญาณเป็นตัวตั้งต้นเพื่อนำไปสู่เส้นทางความคิด ความเห็น การพูด และการกระทำ อันจะก่อให้เกิดกระบวนการวิวัฒนาการของมนุษย์ในทิศทางที่ดี อยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม อันจะก่อให้เกิดความยั่งยืน (อานนท์ บุญยรัตเวช, 2556) ครูผู้สอนควรต้องมีการตั้งเป้าหมายในการพัฒนาตนเองตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning) กำหนดความต้องการ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบประสบการณ์และทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของตนเอง รวมถึงการประเมินผลด้วยตนเอง (อาชัญญา รัตนอุบลและคณะ, 2556) สอดคล้องกับ (Cheng et al, 2010) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือ ความสามารถในการเรียนรู้โดยมีความพยายามต่อการเรียนรู้ มีแรงจูงใจ มุ่งมั่นในกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ ประเมินผลการเรียนรู้ มีความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่นที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของตนเองให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับสภาพพึงประสงค์ของการเป็นครูที่ต้องหมั่นพัฒนาตนเองและรักการเรียนรู้ เพื่อเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่เด็กเรียน

สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาครูแบบใหม่ ต้องสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามเป้าหมายของประเทศ และบริบทพื้นที่ สอดคล้องกับความต้องการด้านการพัฒนาของครูเป็นรายบุคคลที่มุ่งเน้นสมรรถนะที่ส่งผลลัพธ์ของผู้เรียนเป็นไปตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และชุมชน (Industry-Community Determined Learner' Outcome: ICDLO) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของประเทศอังกฤษ ที่พบว่า โปรแกรมการพัฒนาครูต้องมีความยืดหยุ่นและเป็นพลวัตร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และโลกการทำงาน (Pesti et al, 2017)

2. รูปแบบการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า รูปแบบผสมผสานออฟไลน์ ออนไลน์ มุ่งปฏิบัติตามความสามารถ และความเร็วในการเรียนรู้ (Blended Offline To Online and Self-Paced Action Learning: O2O & SPAL) เป็นรูปแบบที่มีลักษณะสำคัญ อาทิ การพัฒนาครูด้วยวิธีการเรียนรู้แบบผสมผสานผ่านการทำงานหรือการลงมือปฏิบัติจริง ร้อยละ 70 การพัฒนาครูด้วยวิธีการเรียนรู้ผ่านผู้อื่น ร้อยละ 20 และการพัฒนาครูด้วยวิธีการอบรม/สัมมนา ร้อยละ 10 ซึ่งหมายถึง การพัฒนาครูเน้นที่การลงมือปฏิบัติจริงจะทำให้ครูเกิดทักษะการปฏิบัติงานจริง สามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ ซึ่งหากเกิดคำถามหรือความไม่เข้าใจระหว่างการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ครูสามารถปรึกษาผู้มีประสบการณ์ อันได้แก่ พี่เลี้ยง (Mentor) โค้ช (Coach) หรือเครือข่ายครูหรือบุคคลผู้รู้ (Network) โดยแนวคิดนี้สอดคล้องกับวิธีการพัฒนาคนที่องค์กรชั้นนำในต่างประเทศใช้อยู่ โดยเชื่อว่า การพัฒนาด้วยการอบรมเพียงอย่างเดียวไม่อาจพัฒนาสมรรถนะบางอย่างให้เกิดขึ้นได้ (Jennings & Wagnier, 2011)

ลักษณะสำคัญของ O2O & SPAL อีกประการหนึ่งคือ การเรียนรู้โดยการทำวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัย (Co-Research with University) เป็นที่ทราบกันว่า สถาบันผลิตครูมีความพร้อมด้านบุคลากรที่เชี่ยวชาญการทำวิจัย ซึ่งการวิจัยนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยครูในสถานศึกษาให้เข้าใจผู้เรียนมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นหนทางการพัฒนานวัตกรรมด้านการศึกษาร่วมกันเพื่อส่งเสริมและพัฒนาครูในพื้นที่ให้มีศักยภาพ เนื่องจากสถาบันผลิตครูมีความเข้าใจในบริบทโรงเรียนในพื้นที่ที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) ที่พบว่า การพัฒนาครูผ่านการทำวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยจะช่วยให้ครูเกิดการพัฒนาตนเองได้ถึงร้อยละ 89.3 (OECD, 2009) หรือแม้แต่ การเรียนรู้ผ่านชุมชนเครือข่ายออนไลน์ (Online Knowledge Sharing Platform) ซึ่งปัจจุบันเทคโนโลยีเครือข่ายออนไลน์เข้ามามีบทบาทมากในการดำเนินชีวิตประจำวัน การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในเครือข่ายออนไลน์เพื่อการพัฒนาครูเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น มีข้อดีหลายอย่าง อาทิ ประหยัดเวลา ลดค่าใช้จ่าย เกิดการแบ่งปันความรู้ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการได้มาซึ่งความรู้ และมุมมองเชิงบวก (Peters and Burbules, 2004) ซึ่งการแบ่งปันและการเรียนรู้ผ่านชุมชนเครือข่ายออนไลน์จะเกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติเมื่อมีทรัพยากร และผู้เชี่ยวชาญมากพอ (Zhang et al., 2007) เช่นเดียวกับรูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้สถานการณ์จำลองผ่านเครือข่ายออนไลน์ (Online Simulation) ที่สถานศึกษาและสถาบันผลิตครูมีความต้องการเพื่อนำไปประยุกต์ใช้รูปแบบการพัฒนาครูแบบสถานการณ์จำลองให้เข้ากับเทคโนโลยีเครือข่ายออนไลน์ ข้อคำนึงอีกประการหนึ่งคือ การเรียนรู้ตามความสามารถ

และความเร็วในการเรียนรู้ของผู้เรียน (Self-Paced Learning) ด้วยครุมีหลายช่วงวัย ดังนั้น ผู้กำหนดนโยบาย การพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดการพัฒนาคนเหล่านี้ด้วยรูปแบบที่หลากหลายตามความสามารถ และความเร็วในการเรียนรู้รายบุคคล

สรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาครูที่เน้นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจะมีพื้นฐานมาจากรูปแบบการพัฒนาครู ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริงของครู รวมถึงการทําวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัย จะเป็นกุญแจสำคัญที่จะมุ่งหมาย ให้ครูได้ทำความเข้าใจในตัวผู้เรียนมากขึ้น สำหรับรูปแบบการพัฒนาครูแบบออนไลน์นั้นว่าเป็นแนวทางการลด การใช้งบประมาณ แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ การเรียนรู้ตามความสามารถและความเร็วในการเรียนรู้ของครูด้วย

3. กลไกการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า กลไกเครือข่ายเบญจ ภาคิของสถานศึกษา สถาบันผลิตครู ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น และต้นสังกัดของสถานศึกษาระดับ ประเทศ (Quinquelateral Network of School, University, Private Sector, Local and Nation Affiliation) ในการขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาครูจะมีผู้เกี่ยวข้อง 5 ส่วน ได้แก่ 1) สถานศึกษา เป็นหน่วยที่มีความสำคัญที่สุด ที่ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้และพัฒนา 2) สถาบันผลิตครู เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการเพื่อการพัฒนา สนับสนุนครู และโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เป็นหน่วยที่ให้บริการด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาภายหลังจาก การจบการศึกษา เป็นหน่วยที่ออกแบบและดำเนินการวิจัยร่วม (Co-Research) กับสถานศึกษา หน่วยงานในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบอันนำไปสู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเปิดโอกาสให้ศิษย์เก่าสามารถ กลับมาศึกษาและเข้ารับการพัฒนาผ่านโครงการ Lifelong Learning Initiative ของมหาวิทยาลัยแห่งชาติของ สิงคโปร์ (National University of Singapore, 2018) 3) ภาคเอกชน เป็นหน่วยที่จะกำหนดคุณสมบัติของ ตำแหน่งงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความคาดหวังของผู้สำเร็จการศึกษาที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานต่อไป และนับเป็นหน่วยงาน อันเป็นพลังสำคัญในการมีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคการศึกษา 4) ชุมชนท้องถิ่น เป็นหน่วย ที่มีบทบาทสำคัญอยู่ในการสนับสนุนโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องเข้าใจ เข้าถึงชุมชนท้องถิ่น เพื่อเอื้อซึ่งกันและกัน และ 5) ต้นสังกัดของสถานศึกษาระดับประเทศ เป็นหน่วยส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดกลไกใหม่ ๆ ในการพัฒนาครู

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

#### 1.1 ระดับกระทรวง และองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของครู

##### 1.1.1 คุรุสภา

- 1) ควรกำหนดนโยบาย แผนพัฒนาวิชาชีพให้สอดคล้องตามสภาพบริบทพื้นที่และ เป้าหมายประเทศ
- 2) ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายการพัฒนาครู
- 3) ควรปรับเกณฑ์การได้รับและต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพให้สอดคล้องกับแนวโน้ม ความเปลี่ยนแปลงของโลก

### 1.1.2 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

1) ควรประสาน ส่งเสริมให้หน่วยงานที่มีหน้าที่การพัฒนาร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวิธีการพัฒนาครูที่เหมาะสม

2) ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพบริบทแต่ละพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับนโยบายการผลิตครู เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานนโยบายในการกำหนดนโยบายการพัฒนาครู

3) ควรส่งเสริมให้เกิดการประเมินผลการพัฒนาครูจากโครงการพัฒนาครูต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสะท้อนกลับให้หน่วยงานนโยบายการพัฒนาครูสำหรับการปรับปรุงวางแผนการพัฒนาครูในอนาคต

### 1.1.3 สถาบันครูพัฒนา

1) ควรจัดสรรหลักสูตรการพัฒนาครูที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานจริงของครู เพื่อครูสามารถนำผลการพัฒนาไปใช้ได้จริง

2) ควรจัดทำฐานข้อมูลความเชี่ยวชาญของสถาบันผลิตครูในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้สถาบันผลิตครูมีบทบาทในการพัฒนาครูในพื้นที่

3) ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูแบบผสมผสาน เน้นการลงมือปฏิบัติจริง การให้ครูเรียนผ่านผู้อื่นและการอบรมสัมมนา

## 1.2 ระดับองค์กรกลางการพัฒนาครู และสถาบันผลิตครู

### 1.2.1 มหาวิทยาลัยหลัก

1) ควรปรับเปลี่ยนบทบาทการผลิตครูไปเป็นการพัฒนาครูควบคุมการผลิตครู

2) ควรสร้างเครือข่ายการพัฒนาครูร่วมกับสถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อให้บริการการพัฒนาครูตามความต้องการสถานศึกษา

### 1.2.2 มหาวิทยาลัยราชภัฏ

1) ควรประสานความร่วมมือกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยในการจัดทำฐานข้อมูลศาสตร์ความเชี่ยวชาญ และร่วมวางแผนจัดกิจกรรมการพัฒนาครูในพื้นที่ เน้นการลงมือปฏิบัติจริง

2) ควรกำกับติดตามผลการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องแบบกัลยาณมิตร

### 1.2.3 มหาวิทยาลัยที่ผลิตครูอาชีพ

1) ควรออกแบบระบบสารสนเทศออนไลน์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูในพื้นที่

2) ควรออกแบบหลักสูตรการพัฒนาครูที่เน้นสมรรถนะและสอดคล้องกับงานในพื้นที่

## 1.3 ระดับหน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษา

1) ควรเปิดโอกาสให้ครูสามารถเลือกวิธีการพัฒนาที่เหมาะสม หลากหลายตรงตามความต้องการของครูรายบุคคล และใช้เป็นองค์ประกอบคุณสมบัติในการเลื่อนขั้น/ตำแหน่ง

2) ควรสนับสนุนงบประมาณให้สถาบันผลิตครู และสถานศึกษาในพื้นที่มีโอกาสในการสร้างเครือข่ายในการร่วมกันพัฒนาครู

3) ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาครูตามบริบทพื้นที่



## 2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และชุมชนตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่

2.2 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูแบบผสมผสานออนไลน์ ออนไลน์ที่มุ่งปฏิบัติตามความสามารถ และความเร็วในการเรียนรู้ของครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่

2.3 ศึกษาผลการใช้กลไกเครือข่ายเบญจภาคีของสถานศึกษา สถาบันผลิตครู ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น และต้นสังกัดของสถานศึกษาระดับประเทศตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่

### เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546.

กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

\_\_\_\_\_. (2548). กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

มนตรี แย้มกสิกร. (2560). กระบวนทัศน์ที่จำเป็นต่อการพัฒนาครูในระบบและรูปแบบการพัฒนาครูที่เหมาะสมกับสังคมไทยและความเป็นสากล. หน้า 139-143 กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2548, 20 ตุลาคม). ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง การจัดตั้งเครือข่ายเพื่อการพัฒนาอุดมศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). รายงานการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ระยะที่ 2 (ฉบับสรุป). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิก.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). กลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). ระบบและรูปแบบการผลิตครูและระบบวิจัยของสถาบันผลิตครูที่เหมาะสมกับสังคมไทยและความเป็นสากล. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิก.

สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. พิมพ์ครั้งที่ 3 (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2556). การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุไทย. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

- อานนท์ บุญยรัตเวช. (2556). การพัฒนาจากภายในสู่ภายนอกเพื่อคุณภาพชีวิตและวิวัฒนาการของโลก  
สู่ความยั่งยืน. **Rajabhat Journal of Sciences, Humanities & Social Sciences**, 14(1), 5-12.
- Cheng, S. F., Kuo, C. L., Lin, K. C., & Lee-Hsieh, J. (2010). Development and preliminary testing  
of a self-rating instrument to measure self-directed learning ability of nursing students.  
**International journal of nursing studies**. 47(9), 1152-1158.
- Lawson, M. J., & Askill-Williams, H. (2007). **Outcomes-based education**. Association of  
Independent Schools of SA.
- National University of Singapore. (2018). Retrieved from [http://scale.nus.edu.sg/  
AlumniLifeLongLearning/LLI-for-NUS-Alumni.html](http://scale.nus.edu.sg/AlumniLifeLongLearning/LLI-for-NUS-Alumni.html).
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2009). **Creating effective teaching  
and learning environments: First results from TALIS**. Paris: Organisation for Economic  
Co-operation and Development.
- Pesti, C., Rapos, N., Nagy, K., & Bohán, M. (2017). **Analysis of Learning Outcome-based Teacher  
Training Programmes–Development Experiences in Hungary**. *Acta Paedagogica  
Vilnensia*, 38(38), 58-76.
- Spady, W. G. (1994). **Outcome-Based Education: Critical Issues and Answers**. American  
Association of School Administrators, 1801 North Moore Street, Arlington, VA 22209  
(Stock No. 21-00488; \$18.95 plus postage).
- Zhang, J., Scardamalia, M., Lamon, M., Messina, R., & Reeve, R. (2007). Socio-cognitive dynamics  
of knowledge building in the work of 9- and 10-years-olds. **Educational Technology  
Research and Development**, 55(2), 117–145.

การบริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา  
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3  
School Administration Affected to Effectiveness of Schools  
Under the Office of Udonthani Primary Service Area 3

บัญชา พิพัฒน์มงคลกิจ \*

ดร.อดิสร ศรีเมืองบุญ \*\*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระเดช จิราธนทัต\*\*\*

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา และ 3) ศึกษาอิทธิพลการบริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และหัวหน้าฝ่าย จำนวน 279 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านความสามารถในการพัฒนาให้นักเรียนนักศึกษามีทัศนคติทางบวก ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาและด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก และ 3) การบริหารสถานศึกษา มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ร้อยละ 47.70

**คำสำคัญ:** การบริหารสถานศึกษา, ประสิทธิภาพของสถานศึกษา, การบริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา

### Abstract

The objectives of this research were: 1) to study schools administration, 2) to study schools effectiveness, and 3) to study schools administration affected to schools' effectiveness. The sample were 279 directors, deputy director, and head of departments. The research instrument was a questionnaire with 0.97 reliabilities. The statistic for data analysis were mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

\* ครู โรงเรียนบ้านดงยาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

\*\* อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพินิจบัณฑิต

\*\*\*อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพินิจบัณฑิต

The results of this research were as follows: 1) schools administration as a total and each aspect including academic administration, budget management, personnel management, and general administration were at a high level, 2) schools effectiveness as a total and each aspect including abilities in increasing students' learning achievement, abilities in developing students' positive attitude, abilities in changing and developing schools, and abilities in schools' problem-solving were at high level, and 3) schools administration affected to schools' effectiveness as statistically significant at .05 level were 47.70 percent.

**Keywords:** schools administration, schools effectiveness, schools administration affected to schools effectiveness

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่ายิ่ง คุณภาพของมนุษย์มีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีทรัพยากรอันจำกัด หากแต่มีพลเมืองที่มีคุณภาพ ประเทศนั้นย่อมเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้คุณภาพของมนุษย์ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) สำหรับการจัดการศึกษาในประเทศไทยนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้มีการบริหารจัดการการศึกษาที่เน้นความเป็นเอกภาพเชิงนโยบาย มุ่งเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดคุณภาพเป็นสำคัญ การจัดการศึกษาแบ่งออกเป็นสองระดับคือ การศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

การกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550 ข้อ 4 ระบุว่า ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาประเภทที่ 1 มีอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ตามกฎหมายกำหนด เป็นอำนาจหน้าที่ของตนในเรื่องต่อไปนี้ 1) ด้านวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็น การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น วางแผนงานด้านวิชาการ จัดการเรียนการสอน ในสถานศึกษา พัฒนาระบบการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ฯลฯ 2) ด้านงบประมาณ ได้แก่ การจัดทำแผน งบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณเพื่อเสนอต่อเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรง การอนุมัติ การใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร การขอโอนและขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ รายงานผลการเบิกจ่าย งบประมาณ ตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ ตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้จ่ายผลผลิตจาก งบประมาณ ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ฯลฯ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล ได้แก่ การวางแผน อัตราค่าจ้าง จัดสรรอัตราค่าจ้างข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเปลี่ยน

ตำแหน่งให้สูงขึ้น ย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน การประเมินผลการปฏิบัติงาน วินัยและการลงโทษ การอุทธรณ์และการร้องทุกข์ การออกจากราชการ จัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ จัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่งเสริมวินัย คุณธรรม และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ฯลฯ และ 4) ด้านการบริหารทั่วไป ได้แก่ การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา วางแผนการบริหารงานการศึกษา งานวิจัยเพื่อพัฒนาโยบายและแผน จัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร พัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดำเนินงานธุรการ ดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ระดมทรัพยากรทางการศึกษา งานกิจการนักเรียน ฯลฯ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

ประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นความสามารถของผู้บริหารและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนที่ทำงานร่วมกัน จนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ สถานศึกษาจะมีประสิทธิผลเพียงใดพิจารณาได้จาก 1) ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ได้แก่ ความสามารถของโรงเรียนในการผลิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความคาดหวัง เป็นผู้มีความสนใจในการศึกษาเล่าเรียน มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ สูง เป็นที่น่าพอใจ ฯลฯ 2) ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ได้แก่ ความสามารถของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก มีจิตใจกว้างขวาง ไม่ทำตนต่อต้านหรือถดถอยหนีสังคม มีความมั่นคงทางจิตใจ มีเหตุผล ยอมรับกฎกติกาของสังคมที่กำหนดขึ้น และปฏิบัติด้วยความจริงใจ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ยอมรับและเคารพความคิดเห็นของส่วนรวม เห็นความสำคัญและคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคม ฯลฯ 3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน ได้แก่ ความสามารถของโรงเรียนในการปรับตัวให้ทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการเรียนการสอน การปรับปรุงอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมให้สะอาด ร่มรื่น เพื่อให้เกิดบรรยากาศทางวิชาการ และเกิดบรรยากาศการเรียนรู้ ฯลฯ และ 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ได้แก่ ความสามารถของโรงเรียนในการกำหนดรูปแบบการบริหารงาน ให้เหมาะสมกับขนาดของภารกิจ การประสานงาน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย การพัฒนาศักยภาพของบุคคลตามแนวทางที่เหมาะสม ฯลฯ (Mott, 1972 อ้างถึงใน Hoy and Miskel, 1991)

จากการศึกษารายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของโรงเรียนหลายพื้นที่ เช่น รายงานการวิจัยเรื่อง การบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ของ เอกชัย คำผล (2558) เรื่อง สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ของยุกตนันท์ หวานฉ่ำ (2555) และเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร ของวานิชย์ สาขามูละ (2559) ต่างก็ค้นพบว่า การบริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และประสิทธิผลของโรงเรียนที่เกิดขึ้นก็อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน และยังพบอีกว่า การบริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผู้วิจัย ในฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 มีการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป ได้มากน้อยเพียงใด ประสิทธิภาพของโรงเรียนที่เกิดขึ้นมีมากน้อยเพียงใด และการบริหารงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษามากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ที่จะนำไปใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลการบริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

### วิธีดำเนินการวิจัย

#### ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.1 ประชากร คือ 1) ผู้อำนวยการหรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ จำนวน 205 คน และ 2) หัวหน้าฝ่ายบริหารงาน 4 ฝ่าย จำนวน 812 คน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ปีการศึกษา 2562 รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,017 คน
  - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการ หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ จำนวน 56 คน และ 2) หัวหน้าฝ่ายบริหารงาน 4 ฝ่าย จำนวน 223 คน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 รวมจำนวน 279 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นและกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: น. 47- 48) ดังรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

| ตำแหน่ง                                                                                             | ประชากร (คน) | กลุ่มตัวอย่าง (คน) |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|--------------------|
| 1. ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้รักษาการในตำแหน่ง<br>ผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการ<br>โรงเรียน | 205          | 56                 |
| 2. หัวหน้าฝ่ายบริหารงาน 4 ฝ่าย                                                                      | 812          | 223                |
| รวม                                                                                                 | 1,017        | 279                |

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม มีทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 1 ข้อ ตอนที่ 2 การบริหารสถานศึกษาเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 และตอนที่ 3 ประสิทธิภาพของสถานศึกษาเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 26 ข้อ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนบ้านดงยาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และหัวหน้าบริหารงาน 4 ฝ่ายของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวม จำนวน 279 คน แล้วให้ส่งคืนภายใน 2 สัปดาห์ และผู้วิจัยติดตามเก็บด้วยตนเองจนครบ 279 ชุด

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาใช้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: น. 121)

| ค่าเฉลี่ย   | ความหมาย   |
|-------------|------------|
| 4.51 – 5.00 | มากที่สุด  |
| 3.51 – 4.50 | ระดับมาก   |
| 2.51 – 3.50 | ปานกลาง    |
| 1.51 – 2.50 | น้อย       |
| 1.00 – 1.50 | น้อยที่สุด |

4.2 การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาใช้ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ข้อ 4.1

4.3 การศึกษาอิทธิพลของการบริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

#### สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่าโดยรวมและรายด้าน มีการบริหารอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล ( $\bar{X} = 4.35$ ) รองลงมาคือด้านการบริหารวิชาการ ( $\bar{X} = 4.24$ ) และด้านการบริหารงานทั่วไป ( $\bar{X} = 4.16$ ) ตามลำดับ ดังรายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวม และรายด้าน (n = 279)

| การบริหารสถานศึกษา                    | $\bar{X}$ | S.D. | ระดับ |
|---------------------------------------|-----------|------|-------|
| 1. ด้านการบริหารงานวิชาการ ( $X_1$ )  | 4.24      | 0.60 | มาก   |
| 2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ ( $X_2$ ) | 4.35      | 0.63 | มาก   |
| 3. ด้านการบริหารงานบุคคล ( $X_3$ )    | 4.35      | 0.63 | มาก   |
| 4. ด้านการบริหารงานทั่วไป ( $X_4$ )   | 4.16      | 0.56 | มาก   |
| โดยรวม ( $X_{tot}$ )                  | 4.16      | 0.54 | มาก   |

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่า โดยรวมและรายด้าน มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ( $\bar{X} = 4.29$ ) รองลงมาคือด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ( $\bar{X} = 4.22$ ) ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ( $\bar{X} = 4.10$ ) และด้านความสามารถในการพัฒนาให้นักเรียนมีทัศนคติทางบวก ( $\bar{X} = 4.03$ ) ตามลำดับ ดังรายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวม และรายด้าน (n = 279)

| ประสิทธิผลของสถานศึกษา                                                    | $\bar{X}$ | S.D. | ระดับ |
|---------------------------------------------------------------------------|-----------|------|-------|
| 1. ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ( $Y_1$ ) | 4.10      | 0.52 | มาก   |
| 2. ด้านความสามารถในการพัฒนาให้นักเรียนมีทัศนคติทางบวก ( $Y_2$ )           | 4.03      | 0.53 | มาก   |
| 3. ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ( $Y_3$ )              | 4.22      | 1.03 | มาก   |
| 4. ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ( $Y_4$ )                     | 4.29      | 0.59 | มาก   |
| โดยรวม $Y_{tot}$                                                          | 4.17      | 0.52 | มาก   |

3. ผลการศึกษานิเทศผลการบริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

3.1 ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกันเองของการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่า มีค่าตั้งแต่ 0.482 ถึง 0.625 ซึ่งน้อยกว่า 0.75 นั้นแสดงว่าตัวแปรอิสระทุกตัวของการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ( $X_1$ ) ด้านการบริหารงาน



งบประมาณ ( $X_2$ ) ด้านการบริหารงานบุคคล ( $X_3$ ) และด้านการบริหารงานทั่วไป ( $X_4$ ) สามารถนำไปพยากรณ์หรือทำนายประสิทธิผลการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ได้ในระดับนัยสำคัญ .05 ดังรายละเอียดในตาราง 4

ตาราง 4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกันเองของการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 3 ( $n = 279$ )

| ตัวแปร | $X_1$  | $X_2$  | $X_3$  | $X_4$ |
|--------|--------|--------|--------|-------|
| $X_1$  | 1      |        |        |       |
| $X_2$  | .482** | 1      |        |       |
| $X_3$  | .514** | .625** | 1      |       |
| $X_4$  | .520** | .526** | .566** | 1     |

3.2 ผลการศึกษาอิทธิพลการบริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

ผู้วิจัยได้คำนวณค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ ( $R^2$ ) เพื่ออธิบายอิทธิพลของการบริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่า

Model (1) การบริหารงานวิชาการ ( $X_1$ ) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ( $Y_{tot}$ ) ถึงร้อยละ 29.70

Model (2) การบริหารงานวิชาการ ( $X_1$ ) และการบริหารงานงบประมาณ ( $X_2$ ) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ( $Y_{tot}$ ) ถึงร้อยละ 33.00

Model (3) การบริหารงานวิชาการ ( $X_1$ ) การบริหารงานงบประมาณ ( $X_2$ ) และการบริหารงานบุคคล ( $X_3$ ) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ( $Y_{tot}$ ) ถึงร้อยละ 42.10

Model (4) การบริหารงานวิชาการ ( $X_1$ ) การบริหารงานงบประมาณ ( $X_2$ ) การบริหารงานบุคคล ( $X_3$ ) และการบริหารงานทั่วไป ( $X_4$ ) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ( $Y_{tot}$ ) ถึงร้อยละ 47.70 ดังรายละเอียดในตาราง 5

ตาราง 5 อิทธิพลการบริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 (n = 279)

| Model | Variable Entered                                            | R <sup>2</sup> (Y <sub>tot</sub> ) | Sig. |
|-------|-------------------------------------------------------------|------------------------------------|------|
| 1     | X <sub>1</sub>                                              | .297*                              | .000 |
| 2     | X <sub>1</sub> X <sub>2</sub>                               | .330*                              | .000 |
| 3     | X <sub>1</sub> X <sub>2</sub> X <sub>3</sub>                | .421*                              | .000 |
| 4     | X <sub>1</sub> X <sub>2</sub> X <sub>3</sub> X <sub>4</sub> | .477*                              | .000 |

Sig. ผู้วิจัยกำหนด คือ .05

### อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งได้บริหารสถานศึกษาตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาของกระทรวงศึกษา (2550) ซึ่งมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้บุคลากรมีความเห็นว่าการบริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ทั้งโดยรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับ นัษฐยา พิพัฒน์นราธร และ นิษฐ์วดี จิรโรจน์ภิญโญ (2561) ที่วิจัยพบว่า การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการบุคลากร ด้านการบริหารจัดการทั่วไป ด้านการบริหารจัดการวิชาการ และด้านการบริหารจัดการงบประมาณ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และยุคต้นนันท หวานฉ่ำ (2555) ที่วิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งได้บริหารสถานศึกษาตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาของกระทรวงศึกษา (2550) ซึ่งมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้บุคลากรมีความเห็นว่าการดำเนินงานดังกล่าวส่งผลให้ประสิทธิผลด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และด้านความสามารถในการพัฒนาให้นักเรียนมีทัศนคติทางบวก มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสุกิจ ศรีปัทมา (2553) ที่กล่าวถึงเรื่องนี้ว่าระบบที่ประกอบด้วย สิ่งนำเข้าแล้วนำสิ่งนั้นเข้าสู่กระบวนการเพื่อกระทำให้ผลผลิตออกมาในกรณีที่ผลผลิตออกมาดี ก็อาจเป็นเพราะว่า

สิ่งที่นำเข้าดีและหรือกระบวนการจัดการที่เหมาะสมหรือดีด้วยกันทั้งสององค์ประกอบ ผลการศึกษาครั้งนี้ สอดคล้องกับวานิชย์ สาขามุละ (2559) ที่วิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และยุกตนันท์ หวานฉ่ำ (2555) ที่วิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้าน

3. การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ถึงร้อยละ 47.70 ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่ายังมีองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาอื่นที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ซึ่งไม่ได้นำมาศึกษา เช่น 1) บรรยากาศของสถานศึกษา 2) ความมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันแบบเป็นกลุ่ม 3) ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม และ 4) ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม (Sergiovenni, 1991) หรือปัจจัยที่พัฒนาให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จ ได้แก่ ความคาดหวังในความสำเร็จของงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร บรรยากาศของโรงเรียน เป้าหมายทางวิชาการ ของโรงเรียน และโปรแกรมการประเมินผล (Ruhl, 1992) หรือลักษณะการนำองค์กรของผู้บริหารโรงเรียน มอริเชียสมิทธิพลและมีบทบาทสำคัญต่อผลลัพธ์ของโรงเรียนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมโดยผ่านกระบวนการทำงานภายในโรงเรียน (Jean Claude, 2013) เป็นต้น จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เพียงร้อยละ 47.70

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการ มีการปฏิบัติต่ำกว่าด้านการบริหารงานงบประมาณและด้านการบริหารงานบุคคล ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญและให้ความสำคัญกับการบริหารงานด้านวิชาการให้มากที่สุด เพราะการบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัด เมื่อการบริหารงานวิชาการประสบความสำเร็จ งานสำคัญของโรงเรียนคืองานวิชาการ ถ้าหากโรงเรียนดำเนินงานผิดพลาดทางวิชาการ ก็น่าจะพิจารณาได้ว่าโรงเรียนนั้นประสบความล้มเหลว ในทางตรงกันข้ามโรงเรียนใดที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานทางวิชาการ โรงเรียนนั้นก็สมควรที่จะได้รับการยกย่อง

### 2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ว่ามีการบริหารสถานศึกษาแต่ละระดับมีความแตกต่างกันอย่างไร และส่งผลต่อประสิทธิผลอย่างไร

2.2 ควรทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการบริหารสถานศึกษา

2.3 ควรทำการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่มีประสิทธิผลในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต3

2.4 ควรทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการบริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต3

## เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **แนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ: ที.เอส.บี. โปรดักส์.
- ชนะ ทองเหลือง. (2558). การบริหารงานสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน  
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, หน้า 192-193.
- นัฐยา พิพัฒน์นราธร และนิษฐ์วดี จิโรจน์ภิญโญ. (2561). การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชน  
ในกรุงเทพมหานคร. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์. 5(1): 223.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- ถาวร เล้งเอียด. (2557). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้**  
**สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. ปริญญานิพนธ์ กศ.ด.การบริหารการศึกษา.  
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยุกตนันท์ หวานฉ่ำ. (2555). **การบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในอำเภอคลองหลวง สังกัด**  
**สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต1. สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา.**  
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วานิชย์ สาขามูละ. (2559). **ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่**  
**การศึกษาในจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.**
- สุวกิจ ศรีปัดดา. (2553). **ทฤษฎีและกลยุทธ์การบริหาร. มหาสารคาม: เอกสารประกอบการบรรยาย, มปท.**
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). **เอกสารประกอบการพัฒนาหลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลง**  
**เพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์**  
**คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.**
- \_\_\_\_\_. (2551). **แนวดำเนินงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา**  
**ขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.**
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **การประกันคุณภาพสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ**  
**กระทรวงศึกษาธิการ.**
- เอกชัย คำผล. (2558). **การบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่**  
**การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.**  
**สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- Hoy, Wayne K. & Cecil G. Miskel. (1991). **Educational Administration Theory Research and**  
**Practice.** 4 th ed. Singapore : McGraw-Hill.
- Jean Claude Ah-TeXk. (2013). "Principals' perceptions of "quality" in Mauritian schools using  
the Baldrige framework," **Journal of Educational Administration.**
- Mott, Paul E. (1972). **The characteristic of efficient organizations.** New York: Harper & Row.
- Ruhl, M.A. (1992). **The school effectiveness: A strategy for sustainable development.** Maindonhead:  
McGraw-Hill.
- Sergiovanni, Thomas. J. (1991). **The principal ship : A reflective practice : perspective.(4th ed.).**  
Boston: Allyn and Bacon.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตัวกลางของแสง ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs  
โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ  
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

The Development of Learning Achievement on the Medium of Light  
with the CO-5 STEPs Learning Process by Using Lesson Study (LS)  
through the Professional Learning Community (PLC) for Primary 4 Students

ภคนันท์ แซ่มรัมย์\*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีพรรณสันติภาพนาฝาย อำเภอบ้านด่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (Dependent Samples t-test)

ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง ตัวกลางของแสง ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีคุณภาพด้านความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีการจัดทีมครูผู้สอนคือ ครูผู้วางแผน และครูผู้ร่วมวางแผน มาพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผล เตรียมสื่อการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ตามขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน คือ ขั้น Plan, Do, See, และ Reflect นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเรื่องตัวกลางของแสงด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยกระบวนการดังกล่าวอยู่ในระดับมากที่สุด

**คำสำคัญ:** กระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs, การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

\*ครู โรงเรียนศรีพรรณสันติภาพนาฝาย  
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

## Abstract

This research aimed to 1) develop the science learning activities, 2) compare the students' learning achievement before and after the learning, and 3) study students' satisfaction towards CO-5 STEPs learning process by using LS through PLC. The samples were 12 students in the first semester of academic year 2019 of Sareephan Santiphap Nafai School, Ban Dan District, Buriram Primary Education Service Area Office 1. The research instruments consisted of 2 learning management plans and an achievement test. The statistics used for data analysis were mean, percentage, standard deviation, and Dependent Samples t-test for hypothesis testing.

The results revealed that the developed science learning management plan on the medium of light with the CO-5 STEPs learning process by using the Lesson Study through the Professional Learning Community was the most suitable. Students' learning achievement after-learning about the medium of light by CO-5 STEPs learning process by using the lesson Study through the Professional Learning Community was significantly higher than before-learning at .05 level and Students' satisfaction towards CO-5 STEPs learning process by using the lesson Study through the Professional Learning Community was at the most level.

**Keywords:** CO-5 STEPs, Lesson Study, Professional Learning Community

## ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองมากที่สุด เพื่อที่จะได้กระบวนการและความรู้จากวิธีการสังเกต สำรวจตรวจสอบ การทดลอง แล้วนำผลที่ได้มาจัดระบบเป็นหลักการ แนวคิด และองค์ความรู้ การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์จึงมีเป้าหมายที่สำคัญคือ เพื่อให้เข้าใจหลักการ ทฤษฎี และกฎที่เป็นพื้นฐานของวิทยาศาสตร์ เข้าใจขอบเขตของธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และข้อจำกัดในการศึกษา วิชาวิทยาศาสตร์ มีทักษะที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้าและคิดค้นทางเทคโนโลยี ตระหนักถึงความสัมพันธ์ ระหว่างวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มวลมนุษย์ และสภาพแวดล้อมในเชิงที่มีอิทธิพลและผลกระทบซึ่งกันและกัน เพื่อนำความรู้ความเข้าใจในวิชาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและการดำรงชีวิต พัฒนากระบวนการคิดและจินตนาการ ความสามารถในการแก้ปัญหา และการจัดการทักษะในการสื่อสารและ ความสามารถในการตัดสินใจ เพื่อให้เป็นผู้มีจิตวิทยาศาสตร์ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมในการใช้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา, 2560: น. 3) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) หมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษา มาตราที่ 22 กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยถือว่า ผู้เรียนทุกคนนั้นสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาไปตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

จากประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในชั้นเรียนของผู้วิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ยังไม่เข้าถึงและพัฒนาศักยภาพที่แท้จริงของนักเรียนได้ ทำให้นักเรียนไม่ให้ความสนใจในการเรียน ขาดความกระตือรือร้น ไม่กล้าแสดงออก ขาดความมั่นใจในการนำเสนอชิ้นงานในชั้นเรียน และไม่ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อน ส่งผลให้ขาดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์อยู่ในเกณฑ์ที่ควรพัฒนาอย่างเร่งด่วน (รายงานประจำปีของสถานศึกษาปีการศึกษา 2561, 2562: น.14) ดังนั้นการแก้ปัญหาในการจัดกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นเรื่องที่ควรหยิบขึ้นมาพัฒนาเพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนต่อไป

จากการศึกษานวัตกรรมด้านการศึกษาในช่วงสามปีที่ผ่านมา ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) เป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มารวมตัวกันเพื่อทำงานร่วมกัน และสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกันวางเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน และตรวจสอบ สะท้อนผลการปฏิบัติงานทั้งในส่วนบุคคลและ ผลที่เกิดขึ้นโดยรวมผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์วิจารณ์ การทำงานร่วมกัน การร่วมมือร่วมพลัง โดยมุ่งเน้นและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม โดยมีการดำเนินการอย่างน้อย 5 ประการ ดังนี้ 1) มีเป้าหมายร่วมกันในการจัดการเรียนรู้/การพัฒนาผู้เรียน ให้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ 2) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากหน่วยงาน/สถานการณ์จริงของชั้นเรียน 3) ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมเรียนรู้และร่วมพลัง/หนุนเสริมให้เกิดการสร้างเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมาย 4) มีการวิพากษ์ สะท้อนผลการทำงาน พัฒนาผู้เรียน และ 5) มีการสร้าง HOPE ให้ทีมงาน อันประกอบด้วย (1) honesty & humanity เป็นการยึดข้อมูลจริงที่เกิดขึ้นและให้การเคารพกันอย่างจริงจัง (2) option & openness เป็นการเลือกสรรสิ่งที่ดีที่สุดให้ผู้เรียนและพร้อมเปิดเผย/เปิดใจเรียนรู้จากผู้อื่น (3) patience & persistence เป็นการพัฒนาความอดทนและความมุ่งมั่นทุ่มเทพยายามจนเกิดผลชัดเจน และ (4) efficacy & enthusiasm เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในผลของวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนว่าจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ และกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) สอดคล้องกับหลักการ แนวคิด วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ที่เป็นการทำงานประสานกันเป็นกลุ่มหรือคู่พัฒนาที่เปิดโอกาสให้ครูได้มองเห็นการสอนและการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และสะท้อนความคิดเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในชั้นเรียน การที่ได้สังเกตการสอนจริงในชั้นเรียน ทำให้ครูได้เข้าใจและเห็นภาพว่า การสอนที่ดีนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนเข้าใจในสิ่งที่ตนกำลังเรียนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งนักเรียนนั้นเป็นหัวใจสำคัญของโปรแกรมพัฒนาครู ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษา วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้และความเข้าใจของนักเรียนผ่านทางการสังเกตการสอนและการอภิปรายเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการสอน ทำให้ครูได้มีบทบาทสำคัญในการก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการสอนและการพัฒนาหลักสูตร (นภาพร วรเนตรสุดาทิพย์, 2554: น. 97)

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ CO - 5 STEPs ถูกนำมากำหนดเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้อำนวยการความสะอาดในการจัดกิจกรรม และจัดหาสื่อการเรียนรู้มาให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาคำตอบ ประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นเสนอสิ่งเร้า และระบุคำถามสำคัญ ขั้นแสวงหา

สารสนเทศและวิเคราะห์ ขั้นตอนิปรายและสร้างความรู้ ขึ้นสื่อสารและสะท้อนคิด และขึ้นประยุกต์และตอบแทน สังคม (เฉลิม พิกอ่อน, 2562: น. 4-6) เมื่อพิจารณากระบวนการดังกล่าวจะพบว่ามีความสำคัญและสอดคล้องกับ หลักการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) และการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูกับเพื่อนครู ครูกับนักเรียน และนักเรียนกับเพื่อนนักเรียน นำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ เรื่อง ตัวกลางของแสง ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียน ร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ซึ่งในเนื้อหาตัวกลางของแสงนี้นักเรียนจะต้องใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สำรองตรวจสอบ สืบค้น ข้อมูล และทดลองเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ ให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ตามกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs เน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่มและรายบุคคล โดยครูผู้สอน มีบทบาทสำคัญในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ กระตุ้น แนะนำ กำกับดูแล ช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามศักยภาพของแต่ละคน และบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง ตัวกลางของแสง ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียน เรื่อง ตัวกลางของแสง ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการ พัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

### วิธีดำเนินการวิจัย

#### ขอบเขตการวิจัย

##### 1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีพรรณสันติภาพนาฝาย สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 12 คน

##### 2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO - 5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนา บทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)



กระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs หมายถึง การจัดการเรียนรู้ Co-5 Steps Lesson Study ประกอบไปด้วย 5 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 เสนอสิ่งเร้า และระบุคำถามสำคัญ (Stimulating and key question collaboratively) ขั้นที่ 2 แสวงหาสารสนเทศ และวิเคราะห์ (Searching and analyzing collaboratively) ขั้นที่ 3 อภิปราย และสร้างความรู้ (Discussing and constructing collaboratively) ขั้นที่ 4 สื่อสาร และสะท้อนคิด (Communicating and reflecting collaboratively) และขั้นที่ 5 ประยุกต์ และตอบแทนสังคม (Applying and serving collaboratively)

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

### 3. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 แผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ เรื่อง ชนิดของตัวกลางของแสง และตัวกลางกับการมองเห็นจากแหล่งกำเนิดแสง สร้างและพัฒนาด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน ได้จากการวิเคราะห์และพิจารณาเลือกแบบทดสอบจากแบบทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O-NET) ข้อสอบมาตรฐานกลางในแต่ละปี และแบบอัตนัย (Essay Test) จำนวน 2 ข้อ ข้อละ 5 คะแนน ซึ่งมีคะแนนรวมทั้งสิ้น 30 คะแนน

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

ดำเนินการหาคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยการสร้างและพัฒนาด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยครู BT และผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นในแบบประเมินซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ และค่าเฉลี่ย (Mean)

### 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้จัดกิจกรรมได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ตามขั้นตอนดังนี้

4.1 ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน และแบบอัตนัย (Essay Test) จำนวน 2 ข้อ ข้อละ 5 คะแนน คะแนนรวมทั้งสิ้น 30 คะแนนแล้วบันทึกคะแนนก่อนเรียนไว้

4.2 ดำเนินการหาคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามแนวทางของ เฉลิม พักอ่อน (2562: น.1-6)

**ขั้นจัดทีมครูผู้สอน** ที่ประกอบด้วย ครูผู้วางแผน (Model Teacher-MT) คือตัวผู้วิจัย และครูผู้ร่วมวางแผน (Buddy Teacher-BT) ซึ่งมีใจมุ่งมั่นที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ในวิชาที่สอนอย่างแรงกล้า มีความคุ้นเคยกัน สนิทกัน และมี Growth mindset พร้อมที่จะรับฟัง และพร้อมที่จะปรับปรุงการทำงานของตนเอง ฯลฯ

**ขั้น Plan** ครู MT เขียนแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ (Lesson plan) ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ Co - 5 Steps เรื่อง ตัวกลางของแสง ให้ครบสมบูรณ์ตั้งแต่เริ่มต้น จนครบองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ (MT ได้ Plan A) แล้วสนทนากับ BT และช่วยกันพิจารณาปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ที่ MT เขียนขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มากที่สุด จากนั้น MT ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามที่ทั้ง 2 คน ตกลงกันว่าดีที่สุด (MT จะได้ Plan B) และ ครู MT เตรียมสื่อ อุปกรณ์ให้พร้อมตามแผนการจัดการเรียนรู้ (Plan B) ให้พร้อมในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในคาบเรียน

ขั้นนี้ ครู MT มอบแผนการจัดการเรียนรู้ให้ ครู BT และผู้สังเกต โดยครู MT จะเล่าให้ฟังคร่าว ๆ ว่าจะสอนเรื่องอะไร ให้เด็กทำกิจกรรมอย่างไรทั้งชั่วโมง ให้คณะผู้สังเกต ประกอบด้วย ครู BT ครูวิชาการ ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ ศึกษานิเทศก์ ร่วมสังเกตการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ทราบ ก่อนที่จะเข้าสู่สังเกตการสอน

**ขั้น Do** ครู MT จัดห้องเรียน จัดกลุ่มผู้เรียน และดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ขณะเดียวกัน มีผู้สังเกตการเรียนรู้ของผู้เรียน

**ขั้น See** ได้แก่ ครู BT ครูวิชาการ ผู้อำนวยการโรงเรียนร่วมสังเกตการเรียนรู้ของผู้เรียน ระหว่างที่ผู้เรียนทำกิจกรรมตามที่ครู MT จัดตลอดคาบเรียน สังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ระหว่างครูกับผู้เรียน สังเกตความรู้สึกของผู้เรียน พฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างทำกิจกรรม คณะผู้สังเกต ฯ บันทึกพฤติกรรม การเรียนรู้ของผู้เรียนที่ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ (บันทึกข้อมูลที่พบแต่ละขั้นของ Co-5 steps และบันทึกความคิดเห็นของผู้สังเกตแต่ละขั้นด้วย) เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับ Reflect ให้ครู MT ระหว่างนี้ห้ามคณะผู้สังเกต ฯ ให้คำแนะนำผู้เรียน หรือรบกวนการจัดการเรียนรู้ของครู MT แต่ปล่อยให้ครู MT ทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามกิจกรรมที่ ครู MT จัดให้ จนหมดคาบเรียน (เป็นการเปิดชั้นเรียน - Open Classroom)

**ขั้น Reflect** หลังจากครู MT จัดการเรียนรู้หมดคาบเรียน ครู MT ครู BT และผู้สังเกต อื่น ๆ ช่วยครู MT พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการ Reflect แสดงความคิดเห็นที่พบในแต่ละขั้นที่ ครู MT ดำเนินการในการ Reflect ใช้วิธี Coaching คือ ผู้สังเกต ไม่สั่ง ไม่สอน ไม่บอกคำตอบให้แก่ ครู MT แต่ให้กำลังใจ และชวนให้ครู MT คิดอย่างเป็นกระบวนการ และเป็นเหตุเป็นผล และชวนให้ครู MT ทำในการประชุม Reflect ผู้ดำเนินรายการสนทนาควรจัดลำดับ และใช้แนวการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1) ครู MT ทบทวนการดำเนินการสอนที่ผ่านมา โดยเล่าให้ที่ประชุมฟังว่า สิ่งที่ทำให้ผู้เรียนทำในวันนี้คืออะไร มีจุดมุ่งหมายอย่างไร ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร ครู MT ได้เรียนรู้อะไรในวันนี้บ้าง (บทเรียนที่ได้) ฟังพอใจหรือไม่อย่างไร พฤติกรรมของผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง มีอะไรน่าสังเกตจากผู้เรียนบ้าง มีอะไรที่น่าจะปรับปรุงบ้างในการสอนครั้งต่อไป

2) ครู BT เล่าให้ฟังว่า เข้าไปสังเกตการสอนแล้ว เห็นว่า แต่ละชั้นของการสอน (ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป) ครู BT มีความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอย่างไร ที่จะช่วยให้การจัดกิจกรรมของครู MT มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ผู้เรียนมีการเรียนรู้อย่างไร ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน ผู้เรียนได้รับการดูแลทั่วถึงหรือไม่ การทำกิจกรรมของผู้เรียนพฤติกรรมของเด็กมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ฯลฯ

3) ผู้ร่วมสังเกตการสอนคนอื่น ๆ แสดงความคิดเห็นจากข้อสังเกตที่พบในแต่ละชั้นที่ครู MT ดำเนินการ เพื่อให้การจัดกิจกรรมของครู MT ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มากขึ้น

4) ครู MT สะท้อนคิดของทุกคนว่า ได้เรียนรู้อะไร และจะนำไปพัฒนาอะไร อย่างไร ถ้าได้สอนเรื่องนี้อีกในห้องเรียนอื่น

5) ครู MT นำข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากผู้สังเกตไปปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อใช้ในครั้งต่อไป เป็น Plan C และนำแผนนี้มาประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

4.3 ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ จนครบทั้ง 2 แผน รวมเวลาที่ใช้ 4 ชั่วโมง

4.4 ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฉบับเดียวกัน กับก่อนเรียน

4.5 นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO - 5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)

## 5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยครู BT และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในด้านวิทยาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ และผู้เชี่ยวชาญในด้านการวัด และประเมินผล แสดงความคิดเห็นในแบบประเมินซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความเหมาะสมโดยกำหนดค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์ตัดสิน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: น. 121)

5.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ Dependent Samples t - test (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: น. 133)

5.3 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยด้วยการเรียนรู้แบบ CO - 5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: น. 123-126)

## สรุปผลการวิจัย

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง ตัวกลางของแสง ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคะแนนเฉลี่ย 4.9 อยู่ในระดับ มีความเหมาะสมมากที่สุด

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียน เรื่อง ตัวกลางของแสง ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลปรากฏดังตาราง 1

ตาราง 1 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

| การทดสอบ  | n  | $\bar{X}$ | S.D. | t      |
|-----------|----|-----------|------|--------|
| ก่อนเรียน | 12 | 7.67      | 1.92 | 25.81* |
| หลังเรียน | 12 | 21.92     | 2.43 |        |

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 1 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่อง ตัวกลางของแสง ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ผลปรากฏดังตาราง 2

ตาราง 2 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

| ความพึงพอใจ  | n  | $\bar{X}$ | S.D. | ระดับความพึงพอใจ |
|--------------|----|-----------|------|------------------|
| ผลการประเมิน | 12 | 4.53      | 0.18 | มากที่สุด        |

จากตาราง 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) โดยรวมเท่ากับ 4.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.18 ซึ่งอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

### อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ตัวกลางของแสง ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง ตัวกลางของแสง ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพในระดับเหมาะสมมากที่สุด เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ได้ผ่านกระบวนการและขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องตัวกลางของแสง จากนั้นได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 วิเคราะห์ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพื่อศึกษาเนื้อหาเรื่องตัวกลางของแสง นำไปสู่การออกแบบกิจกรรมตามกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs เป็น Plan A และนำไปหาคุณภาพครั้งแรกด้วยวิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือ ตรวจสอบ ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ได้เป็น Plan B จากนั้นนำ Plan B มาใช้ในชั้นเรียนจริง และมีการสังเกตชั้นเรียนโดยอาศัยวิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) อีกครั้ง จากนั้นนำข้อค้นพบและการสะท้อนผลการเรียนรู้มาปรับเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ใหม่ได้เป็น Plan C จึงได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่อง ตัวกลางของแสง ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า กระบวนการเรียนการสอนตามแผนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สามารถกระตุ้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง และมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน กำหนดขอบข่ายเนื้อหาสาระได้ชัดเจน เข้าใจง่าย กิจกรรมการเรียนการสอนเริ่มจากง่ายไปยาก จัดกิจกรรมตามกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม นำมาสู่การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนในกลุ่ม จึงทำให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวรรณ เถลิสมสุข (2559: น. 176) และอินทราศรีอรุณ (2559: น. 79) ที่พบว่า วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) มีส่วนช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.18 เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ได้ถูกออกแบบตามกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความรู้ ความสามารถตลอดจนได้นำเสนอผลงานของตนเอง ทำให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง ตลอดจนผู้วิจัยได้ให้ความสนใจกับนักเรียนทุกคน ให้คำชี้แนะและ

ความช่วยเหลือนักเรียน สังเกตได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนได้ให้ความสนใจ การร่วมกิจกรรม มีความรับผิดชอบต่องานของตนเอง เกิดความสุขในขณะที่นักเรียนทำกิจกรรมในชั้นเรียน แสดงว่านักเรียนเกิดความพึงพอใจและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการเรียนที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวรรณ เฉลิมสุข (2559: น. 176) และอินทิรา ศรีอรุณ (2559: น. 79) ที่พบว่าการเรียนที่ใช้วิธีพัฒนาศักยภาพร่วมกัน (Lesson Study: LS) นั้นทำให้นักเรียนทุกคนได้รับความสนใจและมีความสุขกับการเรียนส่งผลให้มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

จากผลการวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาศักยภาพร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นวิธีการที่ส่งเสริมให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น เพราะทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของการเรียนรู้ของนักเรียน ให้มีความร่วมมือกันในการเรียนรู้ โดยนักเรียนจะมีทักษะกระบวนการที่นำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการสืบเสาะ ปรับปรุงและพัฒนาตนเองตามศักยภาพ เรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนต่อไป

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากข้อค้นพบของผู้วิจัยซึ่งพบว่า การจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาศักยภาพร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนนั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ควรนำมาพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs และเพิ่มตัวแปรที่จะศึกษาเข้าไปในงานวิจัย โดยใช้ตัวแปรที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง เช่น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และความสามารถทางการคิดตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมผู้เรียนและนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ในระดับสูงต่อไป

### 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้แบบ CO-5 STEPs โดยใช้วิธีการพัฒนาศักยภาพร่วมกัน (Lesson Study: LS) ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และพัฒนานักเรียนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยอาจเน้นการบูรณาการธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นควรมีการศึกษาค้นคว้าของการเรียนรู้ หรือการวิจัยเพื่อติดตามดูพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัยของนักเรียนที่เกิดขึ้นหลังจากการวิจัย ที่นักเรียนนำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์หรือการเรียนรู้ในเนื้อหาวิทยาศาสตร์อื่น ๆ

## เอกสารอ้างอิง

- เฉลิม พักอ่อน. (2562). พัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ศตวรรษ ๒๑ ด้วย LS PLC และ CO-5 Steps. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2562, จาก <https://www.facebook.com/groups/127333997419089>.
- นภาพร วรเนตรสุตาทิพย์. (2554). การศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) : แนวคิดใหม่ในการพัฒนาวิชาชีพครู Lesson Study: A New Concept for Teacher Professional Development. วารสารวิจัย มข. 1 (2): 176.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ณัฐวรรณ เฉลิมสุข. (2559). การศึกษาชั้นเรียน พัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. วารสารปัญญาภิวัฒน์. 8(1): 176.
- โรงเรียนศรีพรรณสันติภาพนาฝาย (2562). รายงานประจำปีของสถานศึกษาปีการศึกษา 2561. บุรีรัมย์: โรงเรียนศรีพรรณสันติภาพนาฝาย.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระ การเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อินทรา ศรีอรุณ. (2559). การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเปิด (Open Approach) ด้วยกระบวนการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study). วารสารวิจัย มข. มส. (บศ.). 4(3): 79.



แนวทางและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง  
ของโรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนาอุปถัมภ์

Participation in Promoting a Learning Society for Self-sufficiency  
of Ban Dai Thep KanChaNa Ubhatham School

ดร.ธนเสฏฐ์ สุภาภาศ \*

รองศาสตราจารย์ ดร.พร้อมพิไล บัวสุวรรณ\*\*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภารัตน์ สารสว่าง\*\*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวทางและศึกษาองค์ประกอบของการดำเนินงานและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความพอเพียง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความพอเพียงแก่บุคลากรและครูของโรงเรียน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงและขยายเครือข่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแปลความหมายข้อมูล การลดทอนข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูล และศึกษาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ เพื่อสร้างข้อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง มี 4 ส่วน คือ 1) ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย สังคมแห่งการเรียนรู้ และความพอเพียง 2) กระบวนการ ประกอบด้วย กระบวนการมีส่วนร่วม และองค์ประกอบการมีส่วนร่วม 3) บทบาทและกิจกรรม ประกอบด้วย ผู้รับผิดชอบโดยตรง ผู้ตัดสินใจ ผู้ให้คำปรึกษา และผู้ที่ควรรับรู้ และ 4) การประเมินผล เป็นการประเมินผลคุณธรรมของนักเรียน ด้านคุณธรรมหลัก และคุณธรรมสนับสนุน สำหรับองค์ประกอบของการดำเนินงานและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง พบว่า มี 2 ส่วน คือ 1) ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย ผู้นำการเปลี่ยนแปลง กลุ่มผู้ตัดสินใจ ผู้ดำเนินการ ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการความสะอาดในการดำเนินการ ผู้สนับสนุนและผู้รับรู้ และ 2) ส่วนกระบวนการ ประกอบด้วย การสื่อสาร ขั้นตอนกระบวนการ และเงื่อนไข

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, สังคมแห่งการเรียนรู้, ความพอเพียง

\* ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนาอุปถัมภ์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

\*\*อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์



## Abstract

The purposes of this research were to analyze operational guidelines and engagement roles and to explain the operational elements and the participative roles in promoting a learning society for sufficiency awareness. Qualitative research methodology was employed to study participation phenomena in promoting a learning society for raising sufficiency awareness of administrators and teachers. In-depth interviews and focus group discussions were used as methods of data collection. Key informants included school administrators and group of change-leading teachers. Data were analyzed using data interpretation, data reduction, coding, categorizing, grouping into themes and finding relationships of the phenomena to propose guidelines for participation in promoting a learning society for sufficiency awareness.

The findings of this research revealed that Guidelines and roles for participation in promoting a learning society for sufficiency, carried out in 4 parts. First, Content consisted of a learning society and sufficiency. Second, Process consisted of participation process and participation elements. Third, Roles and activities consisted of responsible person, accountable/approver, Consultant, and informed persons. Fourth, Evaluation was an evaluation of student morality and some moral supports. Regarding to Components of operations and participation roles in promoting a learning society for sufficiency, two components were found. First, the content consisted of change agent, regulator/policy maker, Implementer, community leader, facilitator, supporter and Informed. Second, the process part consisted of process components including communication, procedures, and conditions.

**Keywords:** Participation, Learning society, Sufficiency

## ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีส่วนร่วมนั้นมีความสำคัญ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาประเทศตามแนวทางเศรษฐศาสตร์และยุทธศาสตร์ที่พึ่งตนเองที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การมีส่วนร่วมนั้นมีเป้าหมายอยู่ที่ความเสมอภาค ความสามารถในการพึ่งตนเอง การพัฒนาคุณภาพชีวิต และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เพราะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนในชุมชนได้เป็นผู้ริเริ่มและมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ทุกคนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยรัฐไม่ต้องเข้าไปควบคุม (วัชรภรณ์ อภิวัชรางกูร, 2546)

ในด้านการบริหารการศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความรู้ มีความสามารถที่แตกต่างกัน ถ้าหากได้มีการนำความรู้ ความสามารถของคนแต่ละคนเข้ามาทำงานร่วมกันย่อมเกิดประโยชน์ต่อองค์การ ตามแนวคิดของ Elton Mayo และ F.J. Roethlisberger แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความสำคัญของกลุ่มพนักงานกับการมีส่วนร่วม กล่าวคือ พนักงานจะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อให้พนักงานมีส่วนร่วม (นพพงษ์ บุญจิตราคู, 2534) ในปีเดียวกัน Barnard (1983) นักทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การว่าเกิดจากความร่วมมือของบุคคลในองค์การโดยอาศัยความสามารถของฝ่ายบริหารให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะเกิดขึ้นได้เมื่อองค์การนั้น ๆ สามารถรักษาความสัมพันธ์ระหว่างความร่วมมือ และการให้ผลตอบแทนที่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวคิด หลักการทางทฤษฎีการบริหารการศึกษาได้ให้น้ำหนักประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การโดยเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม

นอกจากนี้กระแสของโลกในศตวรรษที่ 21 ยังเน้นความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ การพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาบุคคล องค์การ และชุมชนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมที่บูรณาการเข้าเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม และสามารถตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับสภาพของกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดภาคีเครือข่ายที่มีความพร้อม มีสิทธิและมีหน้าที่ร่วมรับผิดชอบการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกสำหรับชุมชนนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน (Holden & Connelly, 2004) หลักการดังกล่าวจึงเป็นแนวทางการบริหารการศึกษาในโลกของศตวรรษที่ 21

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นแนวทางปฏิบัติ นำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำรัสเมื่อปี 2554 ว่า “เป้าหมายในการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคนโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้คนมีความสุข โดยต้องคำนึงถึงเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม แม้ว่าวิธีการพัฒนามีหลากหลาย สิ่งที่สำคัญคือ นักพัฒนาจะต้องมีความรัก ความห่วงใย ความรับผิดชอบ และการเคารพ ในเพื่อนมนุษย์ จะเห็นได้ว่า การพัฒนาเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติและเป็นเรื่องของจิตใจ” (มูลนิธิมั่นพัฒนา, 2554)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP-Sufficiency Economy Philosophy) เป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นโจทย์สำคัญในการพัฒนาประเทศ ที่ประสงค์ให้คนอยู่อย่างพอเพียง มีภูมิคุ้มกันพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้น การส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง จะสำเร็จได้ควรอาศัยหลักของการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไรจึงจะเหมาะสมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง แนวทางและบทบาทการมีส่วนร่วมควรเป็นอย่างไร รวมถึงองค์ประกอบการดำเนินการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง เพื่อที่จะได้แนวคิดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียงอย่างยั่งยืนต่อไป

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย ยังไม่มีรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ขาดการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความคิดที่จะศึกษาองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย เสนอเป็นภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง ในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เชิงบวกที่สามารถแก้ไขวิกฤต อาทิ วิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 และการแพร่ระบาดใหญ่ของโรคติดต่อ COVID-19 รวมถึงปัญหาทางสังคมอื่น ๆ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านการศึกษา ตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตรที่ทรงพระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียงของโรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนาอุปถัมภ์
2. ศึกษาองค์ประกอบของการดำเนินงานและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความพอเพียง

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงมีวิธีการดำเนินการวิจัยที่แตกต่างไปจากการวิจัยทั่ว ๆ ไป เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียงเป็นกระบวนการทางสังคม (Social Process) ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติการมองโลก ค่านิยม และฐานคิด ของผู้บริหารสถานศึกษา และครูกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถนำไปขยายเครือข่ายได้ รวมถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง ก่อเกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตของสถานศึกษาและชุมชน (Ethnography) ซึ่งเป็นภาพสะท้อนที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์การมีส่วนร่วม คือ แนวทางการดำเนินงานและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์หาคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากสนามวิจัยเป็นกรณีศึกษา โดยมีรายละเอียดของการวิจัยดังนี้

## 1. พื้นที่การวิจัย

พื้นที่การวิจัยคือ โรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนอุปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3 เป็นการเลือกแบบเจาะจงเชิงทฤษฎี โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) ผู้บริหารและครู มีลักษณะเป็นกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงและสามารถนำไปขยายเครือข่ายได้ 2) เป็นโรงเรียนขยายโอกาสที่เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยให้ผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา เป็นผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาแนวคิดการดำเนินการ การเข้าสู่สนามวิจัยเป็นไปในลักษณะอนุমান คาดคะเนตาม เหตุผลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้ความสนใจในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียงและเป็นแกนนำ ในการขยายผลของการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง ตามเกณฑ์การเลือก เชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) มีหลักการสำคัญคือ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยเป็นพื้นที่สอดคล้องกับลักษณะ โครงสร้างทางสังคมที่จะสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง เป็นพื้นที่ ตัวแทนสอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

## 2. การเข้าสู่สนามวิจัย

หลังจากเลือกพื้นที่การวิจัยตามหลักเหตุผลของการเลือกพื้นที่วิจัยแล้ว ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดแนวคำถามหลักที่เป็น Core Questions เพื่อให้เป็นข้อมูลเบื้องต้น จากนั้นถามเจาะลึก หรือ ขยายความตามที่วางแผนไว้ รวมทั้งสร้างแนวคำถาม (Guideline) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-Depth Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หลังจากได้กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้เริ่มการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (ผู้บริหาร และครูกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง) และเริ่มการเก็บข้อมูลโดยใช้คำถามหลักและแนวคำถามที่ได้จากการสังเคราะห์ เอกสารการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง ประเมินผล รวบรวม ลดทอน จัดกลุ่มข้อมูล และ วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การสร้างคำถามหลัก (Core Questions) และแนวคำถาม (Guideline) ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยคำนึงถึงความเหมาะสมโดยสร้างคำถามหลักและแนวคำถามปลายเปิด โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นแนวกำหนดประเด็นคำถามครอบคลุมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง ทั้งในด้านแนวทางการดำเนินงานและบทบาทการมีส่วนร่วม คำถามหลักและแนวคำถามดังกล่าว ทำให้ได้มาซึ่ง แนวทางการดำเนินงานและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียงที่เหมาะสม เชิงทฤษฎีรากฐาน โดยคำถามหลักและแนวคำถามที่สร้างขึ้น (ซึ่งคำถามหลักและแนวคำถาม ผ่านการ try out และการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว) ผู้วิจัยนำไปประกอบการเก็บข้อมูลทั้งการสัมภาษณ์ระดับลึกและการจัด สนทนากลุ่ม ตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป

## 3. ผู้ให้ข้อมูลหลักและการติดต่อผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เป็นกลุ่มผู้นำ การเปลี่ยนแปลง จำนวน 8 คน และครูในพื้นที่สนามวิจัยที่เป็นกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 30 คน การติดต่อและการเข้าสู่สนามวิจัย โดยขอความอนุเคราะห์นัดหมายการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ และหนังสือเชิญ ร่วมการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจก่อนที่จะสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง

ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายและเป็นผู้บริหารในสังกัดกลุ่มเครือข่ายและโรงเรียนเป้าหมาย สร้างความไว้วางใจในลักษณะของคนใน สำหรับการสร้างความสัมพันธ์ (Rapport) ผ่านกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระดับกลุ่มของกลุ่มเครือข่ายและโรงเรียนในฐานะผู้ร่วมงานเป็นเวลากว่า 2 ปี เพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงแนวทางการบริหารสถานศึกษา

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักนี้เป็นไปในลักษณะการคัดเลือกด้วยวิธี Snowball Sampling Technique กล่าวคือถามไปเรื่อย ๆ จนทราบตัวผู้กล่าวถึงมากที่สุดที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียงของโรงเรียนเป้าหมาย ผู้วิจัยจึงเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นตัวแทนในการสัมภาษณ์และมีคุณสมบัติในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงพร้อมที่จะนำไปขยายเครือข่ายการพัฒนาได้ พร้อมทั้งจะให้ช่วยเหลือบอกข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง จากนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ถอดความ สะท้อนเป็นมโนทัศน์ก่อนจะนำมโนทัศน์แนวทางการดำเนินงานและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง ของโรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนาอุปถัมภ์ไปสนทนากลุ่มผู้บริหารโรงเรียนเครือข่าย ผู้ที่มีประสบการณ์การบริหารอย่างน้อย 10 ปี ขึ้นไป และมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 8 คน เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของมโนทัศน์ที่จะอธิบายองค์ประกอบของการดำเนินงานและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียงของโรงเรียนบ้านด้ายเทพกาญจนาอุปถัมภ์

#### 4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงปีการศึกษา 2561 - 2562 ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2561 ถึงเดือนธันวาคม 2562 รวมระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย 1 ปี 7 เดือน

#### 5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-Depth Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) รายละเอียดของการดำเนินการมีดังนี้

5.1 การสัมภาษณ์ระดับลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ซึ่งเลือกมาโดยวิธีการเลือกเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) (Strauss and Corbin, 1990) วิธีการนี้จะไม่มีการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะของผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้า เมื่อสัมภาษณ์รายแรกแล้วผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทันทีเพื่อสร้างมโนทัศน์ และจัดหมวดหมู่ให้กับมโนทัศน์ต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นจึงไปสัมภาษณ์รายต่อ ๆ ไป เป็นผู้ให้ข้อมูล จนกว่าข้อมูลที่ได้เชื่อได้ว่าจะได้ข้อมูลที่ไม่ต่างไปจากเดิมของกลุ่มมโนทัศน์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่ผ่านมา ส่วนการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์รายต่อ ๆ ไป คำถึงความแตกต่างของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มมโนทัศน์ การเลือกผู้ให้สัมภาษณ์เช่นนี้ดำเนินไปจนกระทั่งการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วผู้วิจัยมั่นใจว่าแบบแผนต่าง ๆ ของกลุ่มมโนทัศน์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กัน จนเป็นแบบแผนที่แน่นอน แม้จะสัมภาษณ์รายอื่น ๆ ต่อไปก็จะได้ข้อมูลใหม่เพิ่มเติมอีก การค้นหาความจริงอย่างเป็นระบบนี้ผู้วิจัยไม่ขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ผู้ให้ข้อมูลตอบไปแนวทางที่ผู้วิจัยต้องการ แต่อาจจะขอให้ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลเพิ่มเติมในบางประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม เพื่อเชื่อมโยงการสัมภาษณ์ให้เข้าสู่ประเด็นที่ต้องการอย่างลึกซึ้งและตรวจสอบความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นการตรวจสอบและสรุปประเด็นตามแนวคำถามเป็นระยะ ๆ พร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมในการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักไปพร้อม ๆ กันเพื่อให้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยมุ่งหาข้อสรุปของกลุ่มทั้งส่วนที่เป็นจริง ทัศนะ ฐานคิดของผู้ให้ข้อมูลหลัก การเข้าใจความหมายของการมีส่วนร่วม บทบาทของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียงในฐานะการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและโรงเรียนเป็นกระบวนการทางสังคม (Social Process) เพื่อสามารถอธิบายองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียงด้วยการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่ม

วิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นวิธีการศึกษาข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นพลวัตของกลุ่ม (Group Dynamic) เป็นสิ่งกระตุ้นให้แต่ละคนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นและทัศนะของตนเองอย่างเปิดเผยและจริงใจ โดยความคิดเห็นของคน ๆ หนึ่งในกลุ่มอาจไปกระตุ้นให้คนอื่น ๆ ในกลุ่มพูดและแสดงความคิดเห็นของตนออกมา โดยใช้หลักการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม (Group Interaction) เป็นเครื่องมือให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาเป็นกลุ่มตัวแทนที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก และมีความยินดีเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน เพื่อหาแนวทางการดำเนินงานและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง และอธิบายองค์ประกอบของการดำเนินงานและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง

## 6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปกับการศึกษาข้อมูล (Lofland, 1971; Delamont, 1992 อ้างถึงใน นิตา ชูโต, 2548) จากการสัมภาษณ์ สังเกตและจดบันทึกการสัมภาษณ์ระดับลึก และการสนทนากลุ่ม โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยบันทึกไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหรือศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป การสนทนากลุ่มครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงยุติการศึกษาข้อมูลหลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น 2) การจัดระบบเอกสารข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม และ 3) กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งทั้ง 3 กิจกรรมมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน คือ 1) การลดทอนข้อมูล 2) การแสดงข้อมูล และ 3) การสร้างข้อสรุปและยืนยันผล เป็นการสังเคราะห์ ปะติดปะต่อข้อสรุปย่อยในช่วงแรก ๆ เข้าด้วยกันเป็นบทสรุป และตรวจสอบยืนยันเป็นผลสรุปการวิจัยช่วงสุดท้าย เป็นการพัฒนาข้อสรุปย่อย ๆ ไปสู่ข้อสรุปใหญ่ ๆ เรื่อยขึ้นไป และพัฒนาทฤษฎีจากสภาพเฉพาะ ไปสู่ข้อสรุปทั่วไป (Generalized) จนกลายเป็นแนวคิดทฤษฎีรากฐาน (Grounded Theory) (นิตา ชูโต, 2548; สุธาภรณ์ จันทวานิช. 2548)

## 7. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลพิจารณาจากแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม รวมทั้งผู้วิจัยด้วยกันที่เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการตรวจสอบข้อมูลระหว่างผู้วิจัยด้วยกัน เป็นเทคนิคการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation Techniques) คือ 1) ด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบถึงความถูกต้องของข้อมูล โดยพิจารณาจาก แหล่งเวลา และผู้ให้ข้อมูล เช่น สังเกต สัมภาษณ์ ในเวลาที่ต่างกัน ต่างสถานที่แต่เนื้อหาการสัมภาษณ์เป็นเรื่องเดียวกัน แหล่งบุคคล คือ สังเกต สัมภาษณ์บุคคลที่หลากหลายในประเด็นเดียวกัน ว่าข้อมูลสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร และ 2) ด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) เป็นการตรวจสอบการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายวิธี ทั้งการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เพื่อยืนยันข้อมูลในภาพรวมของกลุ่มไปพร้อมกัน รวมทั้งการตรวจสอบข้อมูลกับเอกสารที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นเดียวกัน

## สรุปผลการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีหลักการมีส่วนร่วม (Participation) ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ในการบริหารและการพัฒนา นอกจากนี้แล้ว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 มีหลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญ คือ ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนให้ดำเนินชีวิตโดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทาง จึงเป็นโจทย์สำคัญของการพัฒนา จากข้อค้นพบของงานวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. แนวทางการดำเนินงานและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียงพบว่า ประกอบไปด้วย 4 ส่วน คือ 1) เนื้อหา (Content) 2) กระบวนการ (Process) 3) บทบาทและกิจกรรม (Roles and activities) และ 4) การประเมินผล (Evaluation) ดังนี้

1.1 ส่วนเนื้อหา (Content) ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ 1) สังคมแห่งการเรียนรู้ และ 2) ความพอเพียง

1.1.1 สังคมแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนได้ดำเนินการโดยมีฐานคิดจากการพัฒนาองค์การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยนำแนวคิดวินัย 5 ประการ ของ Senge (1990) มาเป็นพื้นฐานในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ 1) สร้างความรอบรู้ในเรื่องความพอเพียง ให้กับบุคลากร 2) วางแผนเป็นแบบแผนความคิดอ่านในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องของความพอเพียง 3) แบ่งปันแนวคิดและภาพอนาคตของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต 4) บุคลากรมีการเรียนรู้ตลอดเวลาเพื่อการพัฒนาตนเองและองค์การ โดยผ่านการพูดคุย (Dialogue) การอภิปราย (Discussion) และใช้กระบวนการ PLC (Professional Learning Community) ในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา และ 5) ส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบ รอบด้าน เพื่อการพัฒนาและการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ 1) สร้างให้ทุกคน (ครู บุคลากร นักเรียน) เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รักการเรียนรู้ เรียนรู้ตลอดเวลา ใฝ่เรียนรู้ 2) นำความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC และสร้างเป็นองค์ความรู้ที่ตกผลึกเป็นความคิดรวบยอด (Concept) ในการพัฒนาองค์การ และการจัดการเรียนรู้ 3) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งในระดับห้องเรียน และนอกห้องเรียน และ 4) จัดการเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติ (Active Learning) ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ รักการเรียนรู้ และใฝ่เรียนรู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ยินดีที่จะแสดงทัศนะความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

1.1.2 ความพอเพียงโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ประสงค์ให้ผู้เรียนเป็นบุคคลคุณธรรมโดยมีคุณธรรมหลัก (Core Moral) คือ 1) พอประมาณ 2) มีเหตุผล และ 3) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม โดยมีคุณธรรมสนับสนุน (Support) คือ 1) ระเบียบ วินัย 2) จิตอาสา/จิตสาธารณะ 3) ซื่อสัตย์ สุจริต 4) ใฝ่เรียนรู้ และ 5) รักความเป็นไทย

สำหรับการดำเนินงานให้บุคลากรและผู้เรียนให้เป็นบุคคลพอเพียง ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมหลัก และคุณธรรมสนับสนุน อาศัยการดำเนินการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้มีส่วนร่วมได้แก่ 1) Change agent คือ ผู้นำหรือแกนนำการเปลี่ยนแปลง 2) Regulator/Policy Maker คือ ผู้ตัดสินใจ หรือผู้กำหนดนโยบาย 3) Implementer คือ ผู้ดำเนินการ 4) Community Leader คือ บุคคลสำคัญในชุมชน 5) Facilitator คือ ผู้อำนวยความสะดวกในการดำเนินการ 6) Supporter คือ ผู้สนับสนุน และ 7) Informed คือ ผู้เรียนรู้ หรือผู้ควรรับรู้

1.2 กระบวนการ (Process) ประกอบไปด้วย 1) กระบวนการมีส่วนร่วม และ 2) องค์ประกอบการมีส่วนร่วม

1.2.1 กระบวนการมีส่วนร่วม โรงเรียนมีกระบวนการมีส่วนร่วม เริ่มตั้งแต่ 1) ร่วมรับฟัง เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการรับฟังข้อมูลข่าวสาร นโยบาย และแนวทางการดำเนินงาน 2) ร่วมกำหนดบทบาท เป็นการแสดงความคิดเห็นร่วมในการกำหนดบทบาทให้แต่ละบุคคลในการปฏิบัติงาน เป็นการมอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ กิจกรรม ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ 3) ร่วมดำเนินการ การดำเนินงานตามโครงการ กิจกรรม ควรร่วมกันดำเนินการทำงานกันเป็นทีมเพื่อประสิทธิภาพงานและประสิทธิผล 4) ร่วมสรุปและประเมินผล เมื่องานสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ทุกฝ่ายงานในแต่ละบทบาทเข้ามาร่วมสะท้อนผลการดำเนินงานและสรุปผล ส่วนการประเมินผลงานนั้นทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประเมินตั้งแต่ ก่อนเริ่มโครงการ ระหว่างการดำเนินงาน และภายหลังเสร็จสิ้นโครงการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงงานตลอดระยะเวลาในการดำเนินงาน 5) ร่วมปรับปรุง พัฒนา เป็นการให้บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เสนอแนวคิด ปรับปรุงงาน จากข้อค้นพบ ข้อที่ควรแก้ไขในส่วนของการสรุปและประเมินผล เพื่อที่จะได้ป้องกันปัญหาและป้องกันความเสี่ยงในการดำเนินโครงการ กิจกรรมครั้งต่อไป และ 6) ร่วมชื่นชม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานของบุคลากร และให้ขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงาน

1.2.2 องค์ประกอบการมีส่วนร่วม ข้อสรุปที่ได้จากการวิจัย มีดังนี้ 1) การสื่อสาร จะต้องสื่อสารสองทาง (Two Way Communication) เพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้กำหนดนโยบาย หรือผู้นำและผู้ปฏิบัติ รวมถึงผู้สนับสนุนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะต้องสื่อสารชัดเจนและเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องซักถามเพื่อความเข้าใจในนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน และเป้าประสงค์ของการดำเนินงาน 2) ขั้นตอน กระบวนการจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่ (1) วางแผน (2) ดำเนินการ (3) สรุปและประเมินผล และ (4) รับผลประโยชน์ร่วม และ 3) เงื่อนไขการเข้ามามีส่วนร่วม เป็นข้อจำกัดและความรู้สึกของผู้เกี่ยวข้องที่จะเข้ามามีส่วนร่วม เช่น เวลาและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ประจำวันของผู้ที่จะเข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ที่มี และฐานะบทบาททางสังคม

1.3 บทบาทและกิจกรรม (Roles and Activities) ผลวิจัยสรุปได้ว่าผู้เกี่ยวข้องควรมีบทบาทและกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ภายใต้ข้อจำกัดและเงื่อนไขส่วนบุคคล และหน้าที่ในความรับผิดชอบ ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ชี้ชัดว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมตามบทบาทที่ควรดำเนินการ ผลวิจัยชี้ว่า บทบาทและกิจกรรม (Roles and Activities) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง ควรนำ RACI Model มาช่วยในการกำหนดบทบาทและกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) R: Responsible คือ ผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ ผู้ที่เป็นเจ้าของโครงการหรือเป็นเจ้าของปัญหาหรือเรื่องที่จะดำเนินการ 2) A: Accountable/Approver คือ ผู้ตัดสินใจ หรือผู้อนุมัติโครงการ กิจกรรมให้ดำเนินการ กล่าวคือ



เป็นผู้ลงนามอนุมัติให้ดำเนินการ 3) Consulted คือ ผู้ให้คำปรึกษาในการให้ข้อมูลและ/หรือความสามารถที่จำเป็นในการทำงาน และ 4) Informed คือ ผู้ที่ควรรับรู้ กล่าวคือ ต้องได้รับแจ้งถึงผลการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ เท่าที่จำเป็น แต่ไม่จำเป็นต้องพิจารณาเป็นกลุ่มที่ควรรับรู้ด้านข้อมูลการดำเนินการ สรุปบทบาทผู้มีส่วนร่วมได้ตาม RACI Model ได้ดังภาพ 1

| Role<br>(บทบาท)                                               | ผู้มีส่วนร่วมโดยตรง                                                         |                                                                            | ผู้มีส่วนร่วมโดยอ้อม       |
|---------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|----------------------------|
|                                                               | ผู้บริหารสถานศึกษา,<br>คณะกรรมการการศึกษา ฯ,<br>(Regulator/Policy<br>maker) | ผู้บริหารสถานศึกษา,ครู<br>และนักเรียน<br>(Change agent and<br>Implementer) |                            |
| Task / Activities<br>(งาน/กิจกรรม)                            |                                                                             |                                                                            |                            |
| กำหนดนโยบาย                                                   | R/A                                                                         | R                                                                          | I                          |
| วางแผน                                                        | R/A                                                                         | R/I                                                                        | I                          |
| ให้คำปรึกษา                                                   | R/A/C                                                                       | I                                                                          | I                          |
| ตัดสินใจ                                                      | R/A                                                                         | I                                                                          | I                          |
| ประสานงาน/ดำเนินการจัด<br>การเรียนรู้/เรียนรู้<br>ความพอเพียง | I                                                                           | R/I                                                                        | I                          |
| สรุปและประเมินผล                                              | I                                                                           | R/I                                                                        | I                          |
| รับรู้และให้การสนับสนุน                                       | R/A/I                                                                       | I                                                                          | R/C/I                      |
| สนับสนุนงบประมาณและ<br>ทรัพยากรในการดำเนินงาน                 | R/A/I                                                                       | I                                                                          | I                          |
| ส่งเสริม สนับสนุน องค์ความรู้<br>ท้องถิ่น                     | C/I                                                                         | I                                                                          | R                          |
| สนับสนุนแหล่งเรียนรู้                                         | C/I                                                                         | I                                                                          | R                          |
| ให้ขวัญและกำลังใจ                                             | R                                                                           | I                                                                          | R                          |
| R: Responsible<br>(รับผิดชอบโดยตรง)                           | A: Accountable/Approver<br>(ตัดสินใจ)                                       | C: Consulted<br>(ให้คำแนะนำ)                                               | I: Informed<br>(ให้รับรู้) |

ภาพ 1 RACI Model การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง

1.4 การประเมินผล (Evaluation) ผู้ให้ข้อมูลมุ่งเน้นไปที่ผลลัพธ์ คือการวัดผลสัมฤทธิ์ด้านคุณธรรมของผู้เรียน ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง ผลการวิจัยชี้ว่า โรงเรียนควรยึดมั่นในคุณธรรมหลัก ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ 1) พอประมาณ 2) มีเหตุผล และ 3) มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม โดยมีคุณธรรมสนับสนุนที่ค้นพบในสนามวิจัยที่ควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน คือ 1) ระเบียบ วินัย 2) จิตอาสา จิตสาธารณะ 3) ซื่อสัตย์ สุจริต 4) ใฝ่เรียนรู้ และ 5) รักความเป็นไทย

ในส่วนของการประเมินผลนี้ ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่มไว้ว่า ควรให้สถานศึกษาได้กำหนดเป้าหมายคุณธรรมของสถานศึกษา ตามสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน ไม่ควรกำหนดเป้าหมายคุณธรรมมากเกินไปจนความจำเป็น ควรกำหนดเป้าหมายคุณธรรมของสถานศึกษาประมาณ 1-3 เป้าหมาย ที่เป็นปัญหามากที่สุด เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนให้เห็นผลที่สุด เป็นอัตลักษณ์สถานศึกษา สรุปได้ว่า สถานศึกษาควรดำเนินการ 1) กำหนดเป้าหมายคุณธรรม ความดี 2) กำหนดเกณฑ์การวัดผลเชิงพฤติกรรม 3) ดำเนินการบันทึก รวบรวมความดี และ 4) สร้างความเชื่อมั่นในความดีของผู้เรียนโดยรับรองความดีจากผู้ที่เกี่ยวข้องได้

2. องค์ประกอบของการดำเนินงานและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกความพอเพียง

2.1 องค์ประกอบของการดำเนินงานและบทบาท ด้านเนื้อหา เมื่อวิเคราะห์บทบาทของการมีส่วนร่วมสามารถสรุป จัดหมวดหมู่ผู้มีส่วนร่วมได้ 7 องค์ประกอบ และมีบทบาทสำคัญ ดังนี้

2.1.1 Change Agent คือ ผู้นำ หรือแกนนำการเปลี่ยนแปลง หรือ ผู้ที่เป็นเจ้าของโครงการ กิจกรรม หรือปัญหาที่จะดำเนินการ กลุ่มบุคคลกลุ่มนี้จะเป็นผู้มองเห็นปัญหา และเสนอโครงการ กิจกรรม เพื่อดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มครูและนักเรียนที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีบทบาทสำคัญ คือ เสนอนโยบายให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจ วางแผนการดำเนินงาน ประสานงานผู้เกี่ยวข้อง จัดการเรียนรู้ และเรียนรู้วิถีความพอเพียง

2.1.2 Regulator/Policy Maker คือ กลุ่มผู้ตัดสินใจ ลงนามคำสั่ง หรือกำหนดนโยบาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และหน่วยบังคับบัญชาเหนือขึ้นไป มีบทบาทสำคัญ คือ กำหนดและตัดสินใจในนโยบาย วางแผนการดำเนินงาน ให้คำปรึกษาให้การสนับสนุนทั้งทางด้านของงบประมาณ สื่อ วัสดุ ในการดำเนินการ รวมทั้งการให้ขวัญกำลังใจ

2.1.3 Implementer คือ ผู้ดำเนินการ กลุ่มนี้ได้แก่ กลุ่มครูผู้ปฏิบัติการ และนักเรียน ที่พร้อมจะดำเนินการตามโครงการ กิจกรรม มีบทบาทสำคัญ คือ ร่วมในการวางแผน ประสานงานผู้เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ และเรียนรู้เรื่องความพอเพียง และประเมินผลการดำเนินงาน

2.1.4 Community Leader คือ บุคคลสำคัญในชุมชน ได้แก่ ผู้ที่ประชาชนในชุมชนให้ความเคารพ นับถือ อาจกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลที่ดำเนินชีวิตที่เป็นแบบอย่างได้ และเป็นผู้นำชุมชน สำหรับงานวิจัยนี้ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนันในตำบล ผู้นำศาสนา มีบทบาทสำคัญ คือ รับรู้และให้การส่งเสริมสนับสนุน องค์ความรู้ท้องถิ่น ปรึกษาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ และให้ขวัญกำลังใจ

2.1.5 Facilitator คือ ผู้อำนวยการความสะดวกในการดำเนินการ การส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อความพอเพียง งานวิจัยค้นพบว่า ผู้อำนวยการความสะดวกในการดำเนินการ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน คณะครู ผู้บริหาร ที่จะอำนวยความสะดวกให้ ครูผู้ปฏิบัติการ คณะทำงาน และนักเรียนได้เรียนรู้ และฝึกฝนในเรื่องความพอเพียง มีบทบาทสำคัญ คือ ร่วมวางแผน ประสานงานดำเนินการจัดการเรียนรู้ เรียนรู้ สรุปและประเมินผล และให้การสนับสนุนผู้เรียน

2.1.6 Supporter คือ ผู้สนับสนุน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน องค์การศาสนา องค์การภาครัฐและหน่วยงานอื่น ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา ให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีบทบาทสำคัญคือ รับรู้และให้การสนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรในการดำเนินงาน รวมถึงองค์ความรู้ท้องถิ่น และการให้ขวัญและกำลังใจ

2.1.7 Informed คือ ผู้เรียนรู้ หรือผู้รับรู้ ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และครู ที่จะต้องรับรู้และเรียนรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงและการฝึกปฏิบัติตนให้อยู่บนวิถีความพอเพียง โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

2.2 องค์ประกอบในด้านกระบวนการ ได้แก่ การสื่อสาร ขั้นตอนกระบวนการ และเงื่อนไขอธิบายได้ดังนี้

2.2.1 การสื่อสาร ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง จะสำเร็จได้จะต้องใช้วิธีการสื่อสารแบบสองทาง (Two Way Communication) เพื่อที่จะสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่าง ผู้ส่งสาร (เจ้าของโครงการ) และผู้เกี่ยวข้องที่จะเข้ามามีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้ซักถามให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

2.2.2 ขั้นตอนกระบวนการ ในส่วนนี้จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ข้อค้นพบจากการวิจัย พบว่า ผู้เกี่ยวข้องควรได้รับโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้มีความรู้สึกร่วมถึงขั้นอำนาจเป็นของประชาชน (Degree of Citizen Power) ตามแนวคิดของ Arnstein (1969)

2.2.3 เงื่อนไข อย่างไรก็ตามผู้เกี่ยวข้องมีข้อจำกัดในการเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้ ผู้เกี่ยวข้องมีภาระหน้าที่อื่นที่จะต้องดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ วิถีชีวิตของผู้เกี่ยวข้องที่ต่างกัน ทำให้ผู้เกี่ยวข้องมีเงื่อนไขในการเข้ามามีส่วนร่วม คือ 1) ความมีอิสระในการเข้ามามีส่วนร่วม หมายถึง เวลาและวิกฤตของผู้เกี่ยวข้องที่ไม่อาจเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ และ 2) ความรู้สึกเสมอภาคในการเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้ก็เพราะความแตกต่างกันของฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ และอาชีพนั่นเอง ดังนั้นบทบาทการเข้ามามีส่วนร่วม ผลการวิจัยจึงได้ชี้ชัดว่า ควรกำหนดบทบาทการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างชัดเจน ตามแนวทาง RACI Model

สำหรับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง ประกอบไปด้วย 1) ผู้มีส่วนร่วมประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บังคับบัญชา โดยแต่ละส่วนควรมีส่วนร่วมดังนี้ (1) ครู ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมดำเนินการประสานงาน ร่วมปฏิบัติบนวิถีพอเพียง ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ความพอเพียง (2) นักเรียน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเรียนรู้ ร่วมฝึก ร่วมประเมิน ร่วมประสานงาน ร่วมเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ร่วมปฏิบัติบนวิถีความพอเพียง (3) ผู้ปกครอง ร่วมรับรู้ ร่วมส่งเสริม ร่วมทำตัวเป็นแบบอย่างบนวิถีความพอเพียง (4) ผู้นำชุมชน ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมส่งเสริมดำเนินการโครงการ/กิจกรรม ร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (5) ประชาชนชาวบ้าน ร่วมเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ร่วมเป็นวิทยากรเผยแพร่องค์ความรู้ (6) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมสร้างแหล่งเรียนรู้ความพอเพียง และร่วมสนับสนุนงบประมาณ และ (7) ผู้บังคับบัญชาให้การสนับสนุน ให้ขวัญกำลังใจ และกำหนดนโยบาย 2) กระบวนการมีส่วนร่วม คือทุกฝ่ายจะต้อง ร่วมรับฟังข่าวสาร ร่วมรับรู้ ร่วมกำหนดบทบาทหน้าที่ ร่วมดำเนินการ ร่วมสรุปผล ร่วมปรับปรุงแก้ไขพัฒนา ร่วมชื่นชมให้ขวัญกำลังใจ 3) องค์ประกอบความสำเร็จ ได้แก่ การสื่อสาร ขั้นตอนกระบวนการมีส่วนร่วม และเงื่อนไขการมีส่วนร่วม 4) เป้าหมายคุณธรรม ต้องกำหนดเป้าหมาย คุณธรรม คือ พัฒนาผู้เรียนให้มีเหตุผล มีความพอประมาณ และมีทักษะการสร้างภูมิคุ้มกันในตัว เป็นผู้รักษาระเบียบวินัย มีจิตอาสา ซื่อสัตย์ สุจริต ใฝ่เรียนรู้ มีศีลธรรม และรักความเป็นไทย และ 5) การวัดผลสัมฤทธิ์คุณธรรม สามารถดำเนินการได้โดยการกำหนดเป้าหมายความดี กำหนดเกณฑ์การวัดเชิงพฤติกรรม บันทึกร่องรอยความดี และ มีการรับรองความดีของผู้เรียน

### อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัย ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายคือ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง ควรนำ RACI Model มาปรับใช้อย่างเหมาะสม เนื่องจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาในระดับอื่น ๆ สามารถดำเนินงานให้เกิดประสิทธิผลสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ดังนี้

การดำเนินงานและบทบาทการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง สถานศึกษาควรนำแนวคิดวินัย 5 ประการ ของ Senge (1990) มาเป็นหลักในการดำเนินการ เนื่องด้วยวินัย 5 ประการ ของ Senge (1990) สามารถทำให้บุคลากรของสถานศึกษามีวินัยในการพัฒนาองค์การให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง คือ 1) การสร้างความรอบรู้แห่งตนในเรื่องความพอเพียง 2) การออกแบบและการวางแผนการดำเนินการโครงการ กิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพอเพียงที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม 3) เป็นการแบ่งปันแนวคิดและการฉายภาพอนาคตของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลพอเพียง มีคุณธรรม และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินการในชีวิต 4) เป็นการส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้ตลอดเวลาเพื่อพัฒนาตนเองและองค์กรผ่านการพูดคุย อภิปราย จากกระบวนการ PLC ในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา และ 5) เป็นการส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบ รอบด้าน เพื่อพัฒนาและจัดการการเรียนรู้ พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

ด้านความพอเพียง เป็นที่ทราบกันแล้วว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหนทางรอดในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และโรคระบาดอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้น ดังนั้นการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจมาเป็นเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ ต่อสังคมจึงเป็นความจำเป็นที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ เนื่องด้วยการปลูกฝังคุณธรรมผู้เรียนนั้น เป็นการสร้างคนดีสู่บ้านเมือง ในการปลูกฝังคุณธรรมสถานศึกษาควรปลูกฝังคุณธรรมเป็น 2 ด้าน คือ 1) คุณธรรมหลัก ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) คุณธรรมสนับสนุน เพื่อสร้างคุณลักษณะสำคัญให้กับผู้เรียน เช่น ระเบียบวินัย จิตอาสา ซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่เรียนรู้ และรักความเป็นไทย

ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลคุณธรรม มีความพอเพียง จึงจำเป็นให้ทุกฝ่าย เข้ามามีส่วนร่วม การที่สถานศึกษาจะดึงคนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจะต้องรู้จักคน เพื่อให้การมีส่วนร่วม ในการพัฒนาผู้เรียนเกิดประสิทธิผลและสำเร็จได้ตามเป้าประสงค์ ผู้มีส่วนร่วมควรเข้ามามีบทบาทหน้าที่ ตามขอบข่าย ภาระงาน และอำนาจหน้าที่ที่ควรเป็น เช่น ผู้นำชุมชน กลุ่มแกนนำ กลุ่มผู้ตัดสินใจ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้อำนวย ความสะดวก กลุ่มสนับสนุน กลุ่มผู้ควรรับรู้หรือควรรู้ ในสิ่งที่กำลังดำเนินการพัฒนาของสถานศึกษา สำหรับ กระบวนการมีส่วนร่วมสถานศึกษาจะต้องเริ่มตั้งแต่ 1) ร่วมรับฟัง กล่าวคือ สถานศึกษาควรรับฟังความคิดเห็น และเสียงสะท้อนทางทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกี่ยวกับนโยบาย แนวคิด รวมถึงแนวทาง การดำเนินการ และเป้าหมายที่ต้องการที่ไปให้ถึง 2) ร่วมกำหนดบทบาท เป็นการกระจายอำนาจความรับผิดชอบ ของบุคคลในการดำเนินงานอย่างเหมาะสมตามความรู้ความสามารถและบทบาทหน้าที่ที่พึงกระทำได้ และ 3) ร่วมดำเนินการ ในกิจกรรมหรือโครงการ แบบทำงานเป็นทีม เพื่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลองค์การ นอกจากนี้จะต้อง ร่วมสรุปและประเมินผล เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาในการดำเนินงานในครั้งต่อไป สิ่งที่ขาดไม่ได้คือ การร่วมชื่นชม ผลงาน เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และการให้ขวัญกำลังใจผู้ปฏิบัติงาน

การมีส่วนร่วมนั้นสถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม อันได้แก่ 1) การสื่อสาร จะต้องสื่อสารให้เกิดความเข้าใจตรงกันถึงเป้าหมายของการพัฒนาองค์การและการพัฒนาคุณธรรมผู้เรียน เป็นการสื่อสารสองทางระหว่างผู้กำหนดนโยบาย/ผู้นำ และผู้ปฏิบัติ รวมถึงผู้ที่ควรรับรู้ในงานหรือกิจกรรมนั้น ๆ และ 2) การดำเนินการต่าง ๆ จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วม ในการวางแผน (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (3) การมีส่วนร่วมในการสรุปและประเมินผล (4) การมีส่วนร่วม ในการปรับปรุงพัฒนา และ (5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยคำนึงถึงข้อจำกัดและความรู้สึของผู้เกี่ยวข้องที่จะเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความรู้ และบทบาททางสังคม

ผลการวิจัยเสนอให้นำ RACI Model มาช่วยในการกำหนดบทบาทและกิจกรรมนั้นเนื่องด้วย เป็นการ ตอบสนองข้อจำกัด ความสามารถ และบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนั่นเอง กล่าวคือ สถานศึกษาจะต้องวิเคราะห์ ถึงบทบาท หน้าที่และอำนาจ ที่พึงจะมอบให้ใครตามความรู้ความสามารถ เช่น ผู้รับผิดชอบโดยตรงในโครงการ และกิจกรรมนั้น ๆ คือใคร ใครคือผู้สนับสนุน ตัดสินใจ และใครคือผู้ควรดำเนินการ และใครควรรู้ เพื่อให้ กิจกรรมนั้น ๆ สัมฤทธิ์ผล จะเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง เป็นการ เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนตามแนวคิดของ Arnstein (1969) ทั้งในส่วนของผู้มีส่วนร่วม โดยตรง และผู้มีส่วนร่วมโดยอ้อม 1) ผู้มีส่วนร่วมโดยตรง ได้แก่ บุคลากรในองค์การ และ 2) ผู้มีส่วนร่วมโดยอ้อม คือ บุคคลและองค์การภายนอก นั่นเอง เมื่อจำแนกผู้มีส่วนร่วมทั้งสองภาคส่วนแล้ว สถานศึกษาจะต้องวิเคราะห์งาน เพื่อจำแนกงานเหล่านั้นว่าใครหรือฝ่ายใดควรเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เพื่อกำหนดบทบาท ให้ผู้มีส่วนร่วมได้เข้ามาดำเนินการ เช่น การกำหนดนโยบาย การวางแผน การให้คำปรึกษา การตัดสินใจ การประสานงาน การดำเนินงาน การสนับสนุน การส่งเสริม การสรุปผล และการให้ขวัญและกำลังใจ

ดังนั้นในแต่ละกิจกรรม สถานศึกษาจะต้องวิเคราะห์ได้ว่า งานใดหรือกิจกรรมใด ใครคือผู้รับผิดชอบ โดยตรง (R: Responsible) ใครคือผู้ตัดสินใจ (A: Accountable/Approver) ผู้ให้คำปรึกษาให้คำแนะนำคือใคร (C: Consulted) และผู้ที่ควรรู้ในเรื่องรานั้น ๆ คือใคร (I: Informed) ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษา

เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยการนำ RACI Model มาปรับใช้อย่างเหมาะสมนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยชี้ชัดว่า การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียงมุ่งประเด็นไปที่การสร้างคนดีสู่บ้านเมือง โดยพัฒนาคุณธรรมให้กับผู้เรียน ผลการวิจัยชี้ชัดว่า สถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมายคุณธรรมตามความจำเป็นแบบพอเพียงและมีอิสระในการกำหนดเป้าหมายและพัฒนาผู้เรียนตามสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาให้มากที่สุดและสามารถกำหนดเป็นอัตลักษณ์ของสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

### ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อความพอเพียง เป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศที่เน้นการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนา จะเห็นได้ว่าความสำเร็จจากข้อค้นพบของงานวิจัย คือ การสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะซึ่งเป็นผลมาจากข้อค้นพบในการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง ดังนี้

#### 1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบายให้สถานศึกษากำหนดเป้าหมายความดีในการพัฒนาผู้เรียนในบริบทที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีของบ้านเมือง

1.2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรให้การสนับสนุนสถานศึกษาได้นำรูปแบบการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ RACI model ไปปรับใช้ให้เหมาะสมในการกำหนดบทบาทของกลุ่มคนในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา

1.3 การบริหารสถานศึกษา ทั้งด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป ผู้บริหาร คณะครู ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรร่วมกันวางแผนกำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน และตัดสินใจ การส่งเสริมสังคมการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง โดยกำหนดคุณธรรมที่จะสร้างให้ผู้เรียนเป็นหลักในการดำรงชีวิตอย่างน้อยหนึ่งคุณธรรมเด่นของสถานศึกษา

#### 2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยการกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง ในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

2.2 งานวิจัยฉบับนี้ไม่ได้ค้นพบถึงวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศเกี่ยวกับการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อความพอเพียง ดังนั้นควรวิจัย แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาผู้เรียนสู่วิถีพอเพียง

## เอกสารอ้างอิง

- นพพงษ์ บุญจิตราดุล. (2534). **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: บริพัตรการพิมพ์.
- นิตา ชูโต. (2548). **การวิจัยเชิงคุณภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: พรินต์โพร.
- มูลนิธิมั่นพัฒนา. (2554). **ศาสตร์พระราช...ศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน**. (ออนไลน์): สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 7, 2560, จาก <http://www.manpattanalibrary.com/newsdetail.php?id>.
- วัชรภรณ์ อภิวัชรางกูร. (2546). **รูปแบบการสร้างแรงจูงใจในการร่วมพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดห้วยหิน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). **กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา แห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ฉบับสรุป**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2548). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Arnstein, Sherry R. (1969). *A Ladder of Citizen Participation*. *Journal of the American Planning Association*. 35(4): 216-224.
- Barnard, Chester I. (1983). *The Function of the Executive*. 28th ed. London: Harvard University.
- Holden, M. and Conelly, S. (2004). *The Learning City: Urban sustainability education and building toward WUF legacy*. In H. P. Oberlander (ed.) *The Vancouver Working Group Discussion Papers for the World Urban Forum*. Ottawa: Government of Canada.
- Senge, P. M.. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. New York: Doubleday/Currency.
- Strauss, A. L. and Corbin, J. M.. *Basic of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. 2nd ed. California: Sage.
- Publication. Value Based Management.net. 2016. **Agreeing on Roles and Responsibilities: Summary of RACI**. (Online). Retrieved August 21, 2017, From: [http://www.valuebasedmanagement.net/methods\\_raci.html](http://www.valuebasedmanagement.net/methods_raci.html).

## รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: ทุ่งยาวคำโปรยโมเดล A School Health Management Model: Thungyaokhumproy Model

ดร.กัมพล เจริญรักษ์\*

### บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: ทุ่งยาวคำโปรยโมเดลที่มีคุณภาพ มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: ทุ่งยาวคำโปรยโมเดล ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: ทุ่งยาวคำโปรยโมเดล และระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: ทุ่งยาวคำโปรยโมเดล กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการจากมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสังเกตและจดบันทึก แบบประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุมของรูปแบบ ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: ทุ่งยาวคำโปรยโมเดลที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 7 ป. ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ดังนี้ 1) ปัจจัยนำเข้า คือ ป.1-เป้าหมายร่วมกัน ป.2-เปิดโอกาส และ ป.7-ปฏิบัติให้เป็นประจำ 2) กระบวนการ คือ ป.3-ปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน ป.4-เป็นทีม และ ป.5-ปฏิบัติงานแบบร่วมมือ 3) ผลผลิต คือ ป.6-ปฏิบัติที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ และ 4) ข้อมูลย้อนกลับ ผลการใช้รูปแบบ พบว่า สุขภาวะด้านผู้เรียน ด้านโรงเรียน ด้านสภาพแวดล้อม และด้านชุมชน อยู่ในระดับดีเยี่ยม และรูปแบบมีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

**คำสำคัญ:** โรงเรียนสุขภาวะ, ทุ่งยาวคำโปรยโมเดล, 7 ป. ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

### Abstract

The main objective of this research was to develop school health management model: Thungyaokhamproy model. The research process had 3 phases: Phase 1 - to develop school health management model: Thungyaokhamproy model, Phase 2 - to study results of school health management model: Thungyaokhamproy model, and Phase 3 - to evaluate the school health management model: Thungyaokhamproy model. Informants consisted of teachers, school boards, parents, students, supervisors, academicians from Institute for Research on Education System Foundation and experts. The instruments used in this study were a semi-structured

\*รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ  
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2



interview, an observation and record form, and an assessment form of benefit, possibility, suitability, and propriety of the model. Quantitative data and qualitative data were analysed by descriptive statistics and content analysis, respectively.

The results revealed that the developed school health management model: Thungyaokhamproy model comprised 4 processes with 7 points to success factors. They were: 1) input consisted of P.1-common goal, P.2-giving an opportunity, and P.7-practice regularly; 2) Process consisted of P.3-changing how to study and teach, P.4-teamwork, and P.5-practice participation; 3) Output was P.6-practice to aim on achievement; and 4) Feedback. Study. The results of school health management model: Thungyaokhamproy model found that aspects on Student health, School health, Environment health, Family health, and Community health were at an excellent level. The model was rated at a high level on the aspects of possibility, suitability, propriety, and benefit, respectively.

**Keywords:** School Health, Thungyaokhamproy Model, 7 points to Success Factors.

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนบ้านทุ่งยาวคำโปรยเปิดทำการสอนตั้งแต่อนุบาลปีที่ 2 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียน จำนวน 181 คน มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 14 คน ตั้งอยู่ตำบลละลาย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ติดกับชายแดนไทย-กัมพูชา ห่างจากชายแดน 8 กิโลเมตร สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปผู้ปกครองมีฐานะยากจน มีอาชีพทางเกษตรกรรมและรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติพี่น้อง ขาดความดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครองเท่าที่ควร นักเรียนมีภาวะทุพโภชนาการ นอกจากนี้แล้วหมู่บ้านทุ่งยาวและหมู่บ้านคำโปรยใช้ภาษาถิ่น (ภาษาเขมร) คิดเป็นร้อยละ 95 จึงมีปัญหาสำคัญในการสื่อสารภาษาไทย ครูใช้วิธีการสอนตามหนังสือ ไม่ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ๆ นักเรียนไม่มีความสุขในการเรียน ไม่อยากมาโรงเรียน ขาดทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ทำให้โรงเรียนไม่สามารถส่งเสริมหรือพัฒนาคุณภาพของนักเรียนและครูได้อย่างเต็มศักยภาพ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: ทุ่งยาวคำโปรยโมเดล โดยนำ 7 ป. บังคับสู่ความสำเร็จ และทฤษฎีระบบ (System Theory) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานวัตกรรม เพื่อให้เกิดสุขภาวะที่ครอบคลุมและบูรณาการทั้งมิติของกาย ใจ สังคม และปัญญาของผู้เรียน พัฒนาครูให้เป็น “ผู้จัดการเรียนรู้” หรือ “โค้ช” โดยพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและใช้กระบวนการเรียนรู้ที่ครูต้องออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน ได้แก่ เตรียมผู้เรียนสู่กระบวนการเรียนรู้ด้วยจิตศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก การบูรณาการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และกระบวนการพัฒนาครูโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นำไปสู่การเสริมสร้างทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง



## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล

## วิธีดำเนินการวิจัย

### แบบแผนการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ที่มุ่งพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนบ้านพุ่งยาวคำโปรยโดยเฉพาะ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยผสมผสานทั้งวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปริมาณ และเป็นกรณีศึกษาเฉพาะที่โรงเรียนบ้านพุ่งยาวคำโปรย ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

**ระยะที่ 1** การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล

**กลุ่มผู้ให้ข้อมูล** ได้แก่ 1) ครูผู้สอน จำนวน 4 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 5 คน นักเรียน จำนวน 6 คน (ป.4-6) และศึกษานิเทศก์ประจำกลุ่มโรงเรียน จำนวน 2 คน จำนวนรวมทั้งหมด 20 คน โดยวิธีการการเลือกแบบเจาะจง 2) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

**เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์ให้ชัดเจน คือ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน เตรียมแนวคำถาม แบบบันทึก ตลอดจนอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จะต้องใช้ในการสัมภาษณ์ให้พร้อม

1.2 นัดหมายผู้ถูกสัมภาษณ์ล่วงหน้า กำหนดช่วงเวลาที่จะใช้สัมภาษณ์ สถานที่ วิธีการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยทำหนังสือแจ้งผู้ที่将被สัมภาษณ์ ดังนี้ 1) สัมภาษณ์ครู จำนวน 4 คน เป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายงานทั้ง 4 ฝ่ายของโรงเรียน ในวันที่ 5-6 กรกฎาคม 2559 2) สัมภาษณ์กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน เป็นการสัมภาษณ์รายบุคคลในวันที่ 12 กรกฎาคม 2559 3) สัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 5 คน เป็นการสัมภาษณ์แบบกลุ่มในวันที่ 14 กรกฎาคม 2559 4) สัมภาษณ์นักเรียน จำนวน 6 คน เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ชั้นละ 2 คน เป็นการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2559 และ 5) สัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ประจำกลุ่มโรงเรียน จำนวน 2 คน เป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล ในวันที่ 20 กรกฎาคม 2559

**การเก็บรวบรวมข้อมูล** ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีแนวคำถามสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยจะทราบได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถามที่ถามเกี่ยวกับแนวคิด ประสบการณ์จากวิธีดำเนินการของโรงเรียน ความต้องการจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนและระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไขหรือพัฒนาในโรงเรียน

**การวิเคราะห์ข้อมูล** ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยการวิเคราะห์สรุปตามประเด็นตามสภาพปัจจุบัน และข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์สรุปรวมตามประเด็นการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ

2. แบบสังเกตและการจดบันทึก วิธีดำเนินการในการสังเกตและจดบันทึกโดยผู้วิจัยสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูและเด็กนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตั้งแต่การรับนักเรียน เข้าแถวเคารพธงชาติ กิจกรรมเตรียมผู้เรียนสู่กระบวนการเรียนรู้ด้วยจิตศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วย Active Learning และการจัดการกระบวนการเรียนรู้บูรณาการแบบ PBL และสังเกตจากบริบทโดยทั่วไปของโรงเรียน ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกของครู นักเรียนใช้เวลาเก็บข้อมูลในการสังเกตและจดบันทึก 5 วัน ระหว่างวันที่ 25 กรกฎาคม 2559 ถึงวันที่ 29 กรกฎาคม 2559

**การเก็บรวบรวมข้อมูล** ผู้วิจัยสังเกตและจดบันทึกแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์แบบสามเส้า ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียตามประเด็นที่กำหนดในกรอบแนวคิดการวิจัย

**การวิเคราะห์ข้อมูล** ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์สรุปตามประเด็น ตามสภาพปัจจุบันและข้อค้นพบ แล้วนำมาวิเคราะห์สรุปรวม เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ: พุญยาคำโปรยโมเดล ก่อนนำไปวิพากษ์ต่อไป

3. รื้อรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ: พุญยาคำโปรยโมเดล มีการดำเนินการดังนี้ 1) การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิพากษ์ เพื่อพิจารณาปรับรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ: พุญยาคำโปรยโมเดล ผู้วิจัยใช้หลักการเลือกผู้เข้าร่วมวิพากษ์โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เพื่อให้ได้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ประเด็นคำถามในการวิพากษ์ เครื่องบันทึกเสียง การสนทนา และการจดบันทึกข้อมูลสำหรับผู้จัดบันทึกวิพากษ์ 3) กลุ่มผู้ดำเนินการจัดการวิพากษ์ ได้แก่ ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) จำนวน 1 คน ผู้จัดบันทึกการสนทนา (Note-taker) จำนวน 2 คน และผู้บริการทั่วไป (Provider) จำนวน 1 คน รวม จำนวน 4 คน และ 4) การดำเนินการวิพากษ์ ผู้วิจัยจัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ที่จะใช้ในการวิพากษ์ให้พร้อมก่อนผู้เข้าร่วมสนทนาจะเดินทางมาถึง โดยดำเนินการในวันที่ 28 กันยายน 2559

**การเก็บรวบรวมข้อมูล** ผู้วิจัยดำเนินการสรุปจากความคิดเห็นของผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึก และการสังเกตของผู้วิจัย เพื่อการตรวจสอบข้อมูลและพัฒนากรอบประเด็นในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

**การวิเคราะห์ข้อมูล** โดยใช้วิธีถอดรายละเอียดจากเทปบันทึกการวิพากษ์ โดยตรวจสอบกับบันทึกการสนทนาที่ผู้จัดบันทึกได้จัดไว้ ซึ่งการถอดเทปจะถอดรายละเอียดทุกคำพูด และบรรยากาศในการสนทนาลงไปด้วย ทั้งนี้เพื่อใช้ประกอบในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล นำไปปรับปรุง เพื่อนำไปทดลองใช้ในครั้งที่ 2 ต่อไป

**ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ: พุญยาคำโปรยโมเดล**

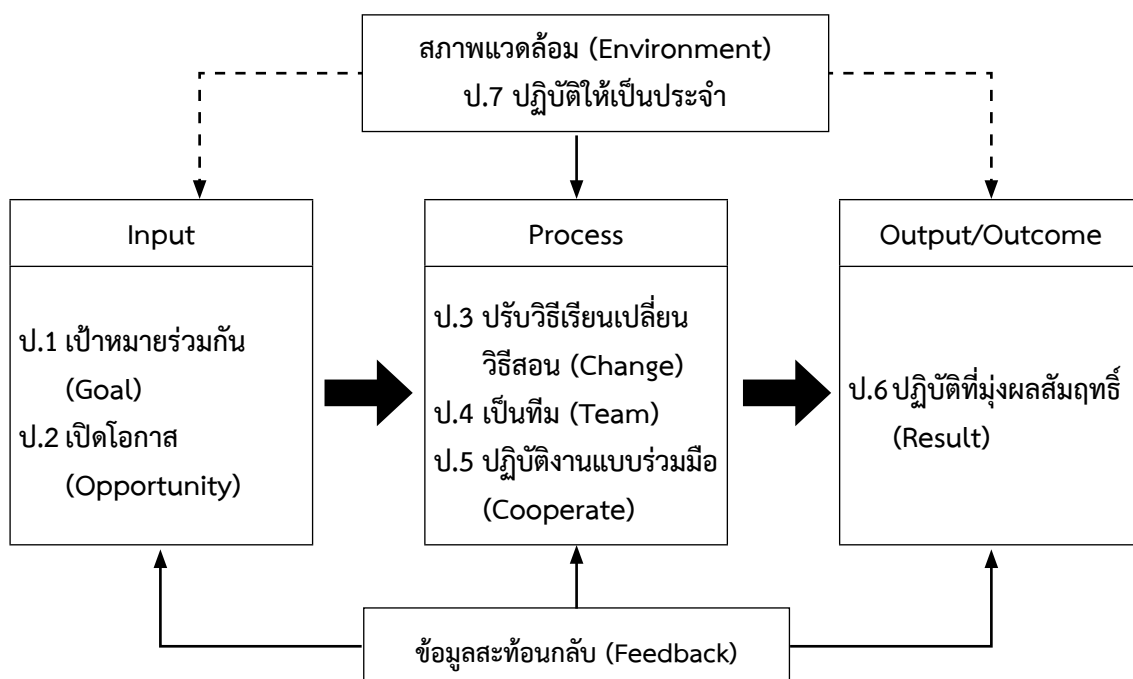
**กลุ่มผู้ให้ข้อมูล** ได้แก่ 1) กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกรรมการที่ปรึกษา จำนวน 12 คน 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 13 คน (ไม่นับรวมผู้วิจัย) 3) นักเรียน จำนวน 181 คน 4) ผู้ปกครอง จำนวน 158 คน 5) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน และ 6) นักวิชาการจากมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (IRES) จำนวน 5 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง

**เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้แก่

1. รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ: พุญยาคำโปรยโมเดล
2. แบบประเมินผลการจัดการศึกษาโรงเรียนสุภาพะ ดัดแปลงมาจากเครื่องมือการประเมินผลโรงเรียนสุภาพะ (มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา, 2560: น.127-134) ซึ่งประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ 32 ตัวบ่งชี้

### วิธีดำเนินการทดลอง

จากระยะที่ 1 ผู้วิจัยมีการดำเนินการรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: ท่วงยาวคำโปรยโมเดล ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 7 ป. ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) คือ ป.1 เป้าหมายร่วมกัน (Goal) ป.2 เปิดโอกาส (Opportunity) โดยรวมถึงสภาพแวดล้อม (Environment) คือ ป.7 ปฏิบัติให้เป็นประจำ (Culture) 2) กระบวนการ (Process) คือ ป.3 ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน (Change) ป.4 เป็นทีม (Team) ป.5 ปฏิบัติงานแบบร่วมมือ (Cooperate) 3) ผลผลิต (Output) คือ ป.6 ปฏิบัติที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result) และ 4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ซึ่งสามารถแสดงเป็นภาพ 1 ดังนี้



ภาพ 1 รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: ท่วงยาวคำโปรยโมเดล

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: ท่วงยาวคำโปรยโมเดล มีรายละเอียดดังนี้  
ตอนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

ป.1 เป้าหมายร่วมกัน (Goal) หมายถึง ผู้บริหารและครูมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายในการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการสร้างการมีส่วนร่วมและก่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในโรงเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีสุขภาวะที่ดี มีความมุ่งมั่นตั้งใจเพื่อพัฒนาให้โรงเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี คือ เด็กมีความสุขในการเรียนรู้ เด็กเรียนรู้แบบ Active Learning มีทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ครูทำงานอย่างมีความสุข เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษา

**ป.2 เปิดโอกาส (Opportunity)** หมายถึง การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกรรมการที่ปรึกษา ฯ มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนสู่ความสำเร็จ โดยร่วมวางแผน ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ถอดบทเรียนร่วมกัน และร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จ เพราะทุกฝ่ายมีความคิดเป็นหนึ่งเดียวกันว่า โรงเรียนเป็นของทุกคนและทุกคนเป็น “เจ้าของโรงเรียนร่วมกัน” จึงเกิดความตระหนัก เชื่อมมั่นศรัทธาและร่วมแรงร่วมใจอย่างเต็มที่ในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน

### สภาพแวดล้อม (Environment)

**ป.7 ปฏิบัติให้เป็นประจำ (Culture)** หมายถึง โรงเรียนสร้างวัฒนธรรมองค์กร หรือสร้างวิถีชุมชน โดยการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่ดีให้สม่ำเสมอเป็นปกติประจำ สร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างวิถีการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมีข้อตกลงร่วมกัน สร้างวิถีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาเด็ก พัฒนาตนเอง การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอคงเส้นคงวาและต่อเนื่อง เสริมแรงด้านบวกระหว่างครูกับนักเรียน ครูกับครู ครูกับผู้บริหาร ครูกับผู้บริหารกับชุมชน ถอดบทเรียนร่วมกันระหว่างครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรรมการที่ปรึกษาและผู้ปกครองนักเรียนจนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

### ตอนที่ 2 กระบวนการ (Process) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

**ป.3 ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน (Change)** หมายถึง ครูเปลี่ยนวิธีสอน ครูเปลี่ยนพฤติกรรมจากผู้บอกความรู้ เป็นผู้จัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็น Active Learning เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ ครูเคารพความเป็นมนุษย์ของผู้เรียน เข้าใจและรู้จักเด็กเป็นรายบุคคล ใช้สื่อเทคโนโลยีและเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เสริมแรงบวก ให้อำนาจใจผู้เรียน ลดการเปรียบเทียบ การลงโทษ พัฒนาเต็มตามศักยภาพของผู้เรียน ครูที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะความเป็นครู โดยที่ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริม สนับสนุนให้ครูเป็น “ครูผู้นำ” (Team Learning) ให้มีภาวะผู้นำครูสูงขึ้น เพื่อเป็นหลักในการพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนพัฒนาเป็นทีมวิทยากรในการอบรมพัฒนาผู้อื่น หน่วยงานอื่น ๆ เพราะเราเชื่อว่าการลงมือปฏิบัติจริงจะเกิดการเรียนรู้ได้ 70 % แต่ถ้าครูสามารถสอนหรือเป็นโค้ชให้คนอื่นได้ จะเกิดการเรียนรู้ถึง 90 % นอกจากนี้แล้ว ครูเกิดความมั่นใจและเชื่อมั่นศรัทธาในการที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสุขที่ดี จึงทุ่มเทแรงกายแรงใจและอุทิศตน ในการออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ทักษะเทคโนโลยีและสารสนเทศ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 กระบวนการจัดเรียนรู้มี 3 รูปแบบ (3L) ได้แก่ เตรียมผู้เรียนสู่กระบวนการเรียนรู้ด้วยจิตศึกษา (Mind Learning: ML) กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning: AL) และการบูรณาการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based Learning: PBL)

**ป.4 เป็นทีม (Team)** หมายถึง การทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วม ต้องเริ่มจากภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ถ้าคิด ถ้าทำ ถ้าตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลง มีความรับผิดชอบ เสียสละ มุ่งมั่นที่จะทำให้อาจารย์ใช้หลักการบริหารคุณภาพ PDCA การบริหารแบบมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีมและการกำหนดทิศทางการทำงานที่ชัดเจน การกำหนดบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมกับตัวบุคคล มีความเป็นกัลยาณมิตรในการทำงานกับทุกคน ส่งเสริมและพัฒนาครูให้เป็นผู้นำและเป็นวิทยากร มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

(PLC) เป็นการสื่อสารให้ตรงตามเป้าหมายของทีม สร้างความภาคภูมิใจในสิ่งที่ร่วมกันทำได้ดี และร่วมกันคิดแก้ไข ปรับปรุงสิ่งที่มีปัญหาหรือบกพร่องให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงเตรียมความพร้อมสู่การศึกษา 4.0 ที่เหมาะสมในยุคศตวรรษที่ 21

**ป.5 ปฏิบัติงานแบบร่วมมือ (Cooperate)** หมายถึง การปฏิบัติงานแบบร่วมมือ คือ การปฏิบัติงานร่วมกันของผู้บริหารและครูในงานที่ได้รับมอบหมายของตนเอง และงานส่วนรวมอย่างเต็มที่ รวมถึงการสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เครือข่ายอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เครือข่ายระหว่างระดับชั้น เครือข่ายระหว่างโรงเรียนสุขภาวะนอกโรงเรียน เป็นต้น เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ แนวคิดและวิธีการปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างสมรรถนะของผู้บริหารและครู ตลอดจนการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน การสังเกตชั้นเรียนเพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้ของเพื่อนครู

**ตอนที่ 3 ผลผลิต/ผลลัพธ์ (Output/Outcome)** ประกอบด้วย 1 ขั้นตอน ได้แก่

**ป.6 ปฏิบัติที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result)** หมายถึง การปฏิบัติที่มุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนและครู คือ การปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูที่เป็นการบูรณาการกลยุทธ์ และวิธีการที่หลากหลายในการบริหารงาน และการจัดกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงการปฏิบัติกิจกรรมอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากภาระงานที่กำหนด เช่น การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การเป็นแบบอย่างที่ดีโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มที่และมีผลสัมฤทธิ์บรรลุตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้ นอกจากนี้ทางโรงเรียนจะมีการยืนยัน ตรวจสอบผู้เรียนตามมาตรฐานและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะโรงเรียนสุขภาวะจะเน้นผลผลิตที่ “นักเรียนมีสุขภาวะ” โดยเกิดผลลัพธ์ของผู้เรียน 4 ด้าน คือ ร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา สุดท้ายของกระบวนการเรียนรู้แต่ละช่วงจะมีการชื่นชมความสำเร็จของผู้เรียน โดยเปิดให้นักเรียนแสดงผลงาน แสดงความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ เรียกว่า Open House โรงเรียนจะเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียนมาเยี่ยมชม ประเมิน และให้กำลังใจลูกหลานของตนเอง

**ตอนที่ 4 ข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback)**

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล ที่จะรับรู้ถึงปัญหาทั้งหมดจากข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ และคำติชม ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่จะสะท้อนกลับให้เห็นทั้งจุดด้อยหรือจุดอ่อนและจุดเด่นของการพัฒนางาน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน กระบวนการดำเนินงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้หลักการวิจัยมาบูรณาการในการศึกษาหาแนวทางแก้ปัญหาเพื่อปรับปรุงพัฒนาต่อไป ตลอดจนการนำผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน และตัวแทนนักเรียนมาถอดบทเรียนในแต่ละปี เมื่อสิ้นปีการศึกษา เพื่อเป็นการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้และนำผลนั้นไปปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการระยะที่ 2 ออกเป็น 3 วงรอบ ดังนี้

วงรอบที่ 1 ขึ้นทดลองใช้วัฏจักรที่พัฒนาขึ้น ใช้ระยะเวลา 2 เดือน ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2559 ถึงวันที่ 30 ธันวาคม 2559 และเมื่อทดลองใช้วัฏจักรแล้ว มีการเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริงในวงรอบที่ 2

วงรอบที่ 2 ขึ้นนำไปใช้จริง ครั้งที่หนึ่ง ปีการศึกษา 2560 ระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม 2560 ถึงวันที่ 30 มีนาคม 2561

วงรอบที่ 3 ขึ้นนำไปใช้จริง ครั้งที่สอง ปีการศึกษา 2561 ระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม 2561 ถึงวันที่ 29 มีนาคม 2562

**การเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้แก่ 1) รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ: ท่งยาวคำโปรยโมเดล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ทุกวันพฤหัสบดี ตลอดจนเมื่อสิ้นปีการศึกษามีการถอดบทเรียนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และ 2) แบบประเมินผลการจัดการศึกษาโรงเรียนสุภาพะ ให้ครูประจำชั้นเป็นผู้ประเมินนักเรียนแต่ละระดับชั้น

**การวิเคราะห์ข้อมูล** ได้แก่ 1) รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ: ท่งยาวคำโปรยโมเดล ใช้วิธีการการวิเคราะห์เนื้อหา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการระดมสมองของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และ 2) แบบประเมินผลการจัดการศึกษาโรงเรียนสุภาพะ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

**ระยะที่ 3** การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ: ท่งยาวคำโปรยโมเดล

**กลุ่มผู้ให้ข้อมูล** ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 25 คน คัดเลือกผู้ประเมินที่จะประเมินจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความถูกต้องครอบคลุม ผู้วิจัยใช้หลักการเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 10 คน 2) กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและที่ปรึกษาโรงเรียน จำนวน 8 คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านโรงเรียนสุภาพะ จำนวน 7 คน

**เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้แก่ แบบประเมินความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งประยุกต์ใช้จากเกณฑ์การประเมินที่เสนอจากคณะกรรมการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโครงการทางการศึกษา 4 มาตรฐาน (Madaus, Scriven and Stufflebeam, 1983: น.399-402)

**การเก็บรวบรวมข้อมูล** 1) ผู้วิจัยทำหนังสือจากโรงเรียนบ้านท่งยาวคำโปรย ส่งถึงกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและที่ปรึกษาโรงเรียน พร้อมทั้งผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ ส่วนครู ผู้วิจัยแจ้งและติดต่อประสานงานภายในโรงเรียนเพื่อขออนุญาตบุคคลดังกล่าว ผู้วิจัยส่งเอกสารประกอบการประเมินให้ผู้ประเมิน ๓ ทั้งหมด จำนวน 25 คน 2) เมื่อผู้ประเมินได้ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะเรียบร้อยแล้วให้ส่งกลับคืน และ 3) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

**การวิเคราะห์ข้อมูล** การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

### สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 7 ป. ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) คือ ป.1 เป้าหมายร่วมกัน (Goal) ป.2 เปิดโอกาส (Opportunity) โดยรวมถึงสภาพแวดล้อม (Environment) คือ ป.7 ปฏิบัติให้เป็นประจำ (Culture) 2) กระบวนการ (Process) คือ ป.3 ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน (Change) ป.4 เป็นทีม (Team) ป.5 ปฏิบัติงานแบบร่วมมือ (Cooperate) 3) ผลผลิต (Output) คือ ป.6 ปฏิบัติที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result) และ 4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)

2. ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล โดยการประเมินสุภาพะแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านผู้เรียนมีสุภาพะ พบว่า มีค่าเฉลี่ยร้อยละโดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม 2) ด้านโรงเรียนมีสุภาพะ พบว่า มีค่าเฉลี่ยร้อยละโดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม 3) ด้านสภาพแวดล้อมมีสุภาพะ พบว่า มีค่าเฉลี่ยร้อยละโดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม 4) ด้านครอบครัวมีสุภาพะ พบว่า มีค่าเฉลี่ยร้อยละโดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม และ 5) ด้านชุมชนมีสุภาพะ พบว่า มีค่าเฉลี่ยร้อยละโดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล พบว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

### อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล เกิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดำเนินการระดมสมอง ออกแบบนวัตกรรมผ่านสภาพบริบทของชุมชน มีผู้เชี่ยวชาญให้การวิพากษ์และข้อเสนอแนะ ได้ดำเนินการทดลองนำไปสู่การใช้จริงหลาย ๆ รอบ มีการตรวจสอบประเมินอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดเป็นโรงเรียนสุภาพะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล มีการเผยแพร่นวัตกรรมทั่วประเทศ ในรูปแบบหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ บทความทางวิชาการ หนังสือ สื่ออินเทอร์เน็ต ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบโรงเรียนสุภาพะ การบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล ที่ผู้วิจัยนำเสนอผ่านการตรวจสอบด้วยการศึกษาเชิงคุณภาพ คือการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้หลักการเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เพื่อให้ได้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการโรงเรียนสุภาพะ สอดคล้องกับแนวคิดของ พูลสุข หิงคานนท์ (2540: น.53-55) ที่กล่าวว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรมและมีดุลยพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิเองและเป็นรูปแบบที่ยอมให้เกิดความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญ ที่พิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการเก็บรวบรวม การประมวลผลการวินิจฉัยข้อมูล เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ จึงไม่ได้อธิบายรายละเอียดทุกแห่งทุกมุม เพราะจะทำให้รูปแบบ ๆ นั้นด้อยลงไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bardo and Hartman (1982: น.25) ที่กล่าวว่ารูปแบบที่ดีควรอธิบายสภาพหรือแนวทางกว้าง ๆ แต่จะไม่ระบุรายละเอียดมากเกินไป



2. จากการศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล ด้านนักเรียน พบว่า นักเรียนกล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออกมากขึ้น รู้จักการรอคอย สนุกกับการเรียนรู้ ไม่กดดัน อยากรมาโรงเรียน มีแรงบันดาลใจในการเรียน เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ทำงานเป็นทีม มีมารยาท ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 สามารถเชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้ ด้านโรงเรียน พบว่า ครูได้รับการพัฒนาตนเอง มีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ใช้กิจกรรม “จิตศึกษา” ใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทุกสัปดาห์ จนสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอน สามารถออกแบบกิจกรรมได้หลากหลายสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของโรงเรียนและนักเรียน การแก้ปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนมีการทบทวนหลังการปฏิบัติเป็นประจำและนำผลการปฏิบัติของแต่ละคน แต่ละชั้นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและนำไปปรับปรุงต่อยอดอยู่เสมอในลักษณะของการทำไป ปรับปรุงไป พัฒนาไป มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในโรงเรียนจนเป็นวิถีของโรงเรียน ซึ่งในที่สุดนอกจากจะประสบความสำเร็จในการทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขแล้ว ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและชุมชนก็ได้รับความสุขจากการทำงานหนักในการเปลี่ยนแปลงนี้ (กัมพล เจริญรักษ์, 2559: น.5) ตลอดจนโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมมีสุขภาวะ กล่าวคือ นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ อยากรมาโรงเรียนเพราะโรงเรียนสวยงามน่าอยู่ น่าเรียน มีแหล่งเรียนรู้มากมายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน บรรยากาศการเรียนรู้ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับครู เป็นบรรยากาศแห่งความสุขเพราะนักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ เมื่อนักเรียนมีความสุขครูก็มีความสุขที่เห็นนักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นทุก ๆ ด้าน และชุมชนพึงพอใจสภาพแวดล้อมที่มีสุขภาวะ

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล พบว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนประเมินรายด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงว่ารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม มีความถูกต้อง ครอบคลุมและมีความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะได้ เนื่องจากสาระสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดลงไปเป็นนวัตกรรมนั้นเป็นการบูรณาการผลจากการสังเคราะห์ ข้อค้นพบจากการศึกษาเชิงคุณภาพที่ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียน ทำให้ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสุขภาวะ: พุ่งยาวคำโปรยโมเดล มีความเหมาะสม มีความถูกต้อง ครอบคลุมและมีความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะได้อย่างแท้จริง ซึ่งจุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมินรูปแบบนั้นเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบเชิงทฤษฎีกับการปฏิบัติงานจริง (Keeves, 1988: น.560-589)

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากข้อค้นพบการนำครอบครัว/ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาเป็น “เจ้าของโรงเรียนร่วมกัน” โรงเรียนต่าง ๆ ควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนมีความมั่นใจในการคิดและกำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียนด้วยตนเอง เพื่อสร้างพลังอำนาจในการดำเนินงานของโรงเรียนและชุมชนอย่างแท้จริง ภายใต้บริบทของแต่ละท้องถิ่นและขยายผล

1.2. จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนสุภาพะมุ่งพัฒนาระบบการพัฒนาครูด้วย PLC พัฒนาระบบการเรียนรู้ด้วยจิตศึกษา, Active Learning, PBL ตามสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่ทำให้ครูเปลี่ยนวิธีสอน ผู้บริหารและครูมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีสุขภาวะที่ดี สร้างบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างวิธีการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข งานวิจัยนี้จึงสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับสถานศึกษาอื่น ครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการปฏิรูปการเรียนรู้ สามารถนำไปกำหนดยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้โรงเรียนสุภาพะเป็นฐาน

1.3 รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนสุภาพะที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้สามารถเป็นนวัตกรรมทางการบริหาร การศึกษาแนวใหม่ที่สามารถพัฒนาครู พัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ มิติ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ ให้สามารถตอบโจทย์การบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 ได้เป็นอย่างดี จึงเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนของเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป

## 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยนำรูปแบบการพัฒนาสุภาพะในโรงเรียนไปทดลองใช้จริงในโรงเรียนที่มีลักษณะต่างพื้นที่กัน

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพจากโรงเรียนสุภาพะที่ประสบความสำเร็จโดยใช้ทฤษฎีฐานราก

## เอกสารอ้างอิง

- กัมพล เจริญรักษ์. (2559). การสร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพเพื่อปฏิรูปโรงเรียน. วารสารวิชาการ, 19(2): 30-45.
- พูลสุข หิงคานนท์. (2540). การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bardo, W. John and Hartman, John. J. (1982). *Urban Sociology: A Systematic Introduction*. Illinois: F.E. Peacock Publishers.
- Keeves, J. P. (1988). *Educational Research, and Methodology, and Measurement*. Oxford: Pergamon Press.
- Madaus, G.F., Scriven, M.S., & Stufflebeam, D.L. (1983). *Evaluation Models Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation*. (8<sup>th</sup>ed). Boston: Kluwer-Nijhoff.

การใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์  
เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา  
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

Using GeoGebra Program to Supplement Learning Activities through  
Constructivism to Develop Mathematics Achievement on Parabola  
for Matthayomsuksa 3 Students

ทวงศ์ศักดิ์ กันใส\*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนแบบปกติกับเรียนโดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ และ 2) ศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง จำนวน 2 ห้องเรียน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการสอนกลุ่มทดลองด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ทั้งหมด 12 คาบ ประเมินผลการเรียนรู้เรื่อง พาราโบลา ของนักเรียนจากคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติทดสอบ t (Independent sample t-test)

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เรื่อง พาราโบลา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เรื่อง พาราโบลา อยู่ในระดับดีมาก

**คำสำคัญ:** GeoGebra, กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์, พาราโบลา

**Abstract**

The purposes of this research were to 1) compare the students' achievement in the topics of Parabola between those who learned through the process of using GeoGebra program to supplement learning activities through Constructivism and those who learned by standard teaching method, and 2) study students' attitude towards learning with GeoGebra program through Constructivism. The sample was Matthayomsuksa 3 students in 2 classrooms of Bankhai school during the second semester of the 2019 academic year. This was selected by clustered

\*ครู โรงเรียนบ้านค่าย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

random sampling. The researcher taught through the process of using GeoGebra program to supplement learning activities by Constructivism 12 periods. Work sheets and achievement test were used in assessment of the student performance. The statistics used in the data analysis were mean, standard deviation and independent sample t-test.

The result found that students achievement taught by using GeoGebra program to supplement learning activities through Constructivism were higher than students taught by standard teaching method at .05 level of significance, and students' attitude towards learning with GeoGebra program through constructivism was at an excellent level.

**Keywords:** GeoGebra, learning activities through constructivism, parabola

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถทำงานร่วมกับคนอื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) นั้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้มุ่งพัฒนานักเรียนให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เห็นคุณค่าของตนเอง ปฏิบัติตนเองตามหลักธรรมของศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า มีความรู้อันเป็นสากลรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดการสร้างปัญญา ทักษะในการดำเนินชีวิต และทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และการดำเนินชีวิตให้มีความสมดุลทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และความรับผิดชอบ สามารถสร้างเสริมสุขภาพของตนเองและชุมชนมีความภูมิใจในความเป็นไทยตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อในขั้นสูงต่อไป และได้กำหนดสมรรถนะของนักเรียนให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม (กรมวิชาการ, 2551) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์จึงมีจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสภาคุรุคณิตศาสตร์แห่งสหรัฐอเมริกา (The Nation Council of Teachers of Mathematics - NCTM) ได้กำหนดเกณฑ์ข้อหนึ่งให้โรงเรียนมุ่งเน้นการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนคณิตศาสตร์ โดยให้เหตุผล 5 ประการ คือ 1) การแก้ปัญหาเป็นส่วนสำคัญของการเรียนคณิตศาสตร์เป็นแก่นสารของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ 2) คณิตศาสตร์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้มากมายในการทำงานทำความเข้าใจและการสื่อสารภายในกลุ่มสาระอื่น ๆ 3) การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์มีแรงจูงใจภายในแฝงอยู่ซึ่งจะกระตุ้นความสนใจและความกระตือรือร้นของนักเรียน 4) การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เป็นสถานการณ์การอย่างหนึ่ง และ 5) เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาศิลปะการแก้ปัญหา

คณิตศาสตร์มีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์ มีความคิดสร้างสรรค์คิดอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ มีแบบแผนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบ ทำให้สามารถคาดการณ์วางแผนตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม และมีผลการดำรงชีวิต ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมลักษณะนิสัยต่าง ๆ เช่น การสังเกตการณ์มีสมาธิ การเข้าใจและรู้จักแก้ปัญหา ที่สำคัญคณิตศาสตร์ยังช่วยพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กรมวิชาการ, 2551) และวิชาคณิตศาสตร์ยังเสริมสร้างความมีเหตุผล ความเป็นคนช่างคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีระเบียบะเบียนในการคิด การวางแผนในการทำงานและความสามารถในการแก้ปัญหา ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ควรเน้นทั้งด้านความรู้ และทักษะกระบวนการให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และที่สำคัญต้องให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้เองเน้นการปฏิบัติและสอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เป็นรูปแบบการเรียนรู้หนึ่งที่เหมาะสมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยให้ความสำคัญกับประสบการณ์และกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวนักเรียน ซึ่งนักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากความสัมผัสและทำได้โดยอาศัยประสบการณ์และโครงสร้างเดิมของแต่ละบุคคล ซึ่งกระบวนการในการสร้างความรู้นั้นเป็นการกระทำของนักเรียน ทำให้นักเรียนตื่นตัว รู้จักควบคุมการเรียนรู้ของตน และส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาความคิด และสามารถคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ แสดงความคิดเห็นหาความรู้ได้ด้วยตนเองและสามารถเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม การทำกิจกรรมกลุ่มช่วยให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการตรวจสอบความคิดเห็น การยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นักเรียนได้อภิปรายถึงแนวทางการแก้ปัญหา ให้เหตุผลสรุปสาระและหลักการของเรื่องที่เรียนได้อย่างชัดเจน ตลอดจนการใช้ภาษาที่นักเรียนสื่อสารกันยังเป็นภาษาที่สามารถเข้าใจกันได้ดี และเหมาะสมกว่าภาษาของครู นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะการทำงานกลุ่ม มีความรับผิดชอบ รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งส่งเสริมทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์อีกด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจใช้โปรแกรม GeoGebra ซึ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปทางคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นสื่อสำหรับการเรียนการสอน และการนำเสนอแนวคิดที่สำคัญ ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีที่มีความสามารถในการสอนพาราโบลา เนื่องจากมีความน่าสนใจ ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาสาระได้รวดเร็วขึ้น เป็นโปรแกรมที่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนพาราโบลา ซึ่งมีความยืดหยุ่นสูง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เป็นรูปแบบการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่ง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่อง พาราโบลา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนแบบปกติกับเรียนโดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เรื่อง พาราโบลา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

### วิธีดำเนินการวิจัย

#### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จากโรงเรียนบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง จำนวน 12 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 419 คน โดยสุ่มตัวอย่างมาศึกษา จำนวน 2 ห้องเรียน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Clustered random sampling) ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562

**เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย** การใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562

#### ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีการสอน ได้แก่ การสอนโดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา และการสอนแบบปกติ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พาราโบลา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

#### นิยามศัพท์

1. การใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการทำกิจกรรมการใช้สื่อประสม มีลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ชี้นำเป็นการนำเข้าสู่บทเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ชี้นสอน (ใช้โปรแกรม GeoGebra)

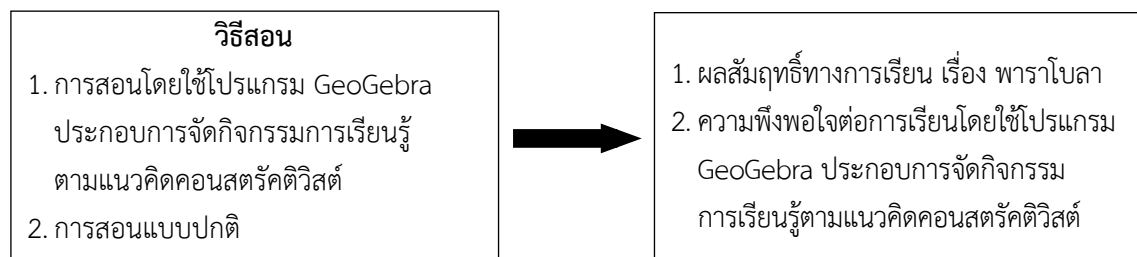
ขั้นตอนที่ 3 ชี้นสรุป

ขั้นตอนที่ 4 ชี้นฝึกและการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 5 ชี้นวัดและประเมินผล

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนรวมของนักเรียนที่ได้จากการประเมินโดยการประเมินผลหลังเรียนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พาราโบลา

3. ความพึงพอใจ หมายถึง ความคิดเห็น การแสดงออกของนักเรียนที่มีต่อเนื้อหา เรื่อง พาราโบลา หลังจากการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งวัดจากแบบวัดความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีการของลิเคอร์ท โดยกำหนดกรอบความคิดการวิจัย ดังนี้



### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบ 2 กลุ่ม และมีการทดลองก่อนเรียนและหลังเรียน (Two Group Pretest Posttest Design)

1. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พาราโบลา ใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ แต่ละแผนจะสอดคล้องกับเนื้อหาแต่ละเรื่อง โดยแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย สารสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ ภาระงาน/ชิ้นงาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้หรือแหล่งการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล บันทึกการจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมในแต่ละครั้งแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน โดยการเตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยการทบทวนความรู้เดิมและชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสอน เป็นขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ดังต่อไปนี้

1) ขั้นเผชิญสถานการณ์ปัญหาและแก้ปัญหาเป็นรายบุคคล แต่ละคนหา วิธีการสรุปความรู้ด้วยตนเอง

2) ขั้นไตร่ตรองระดับกลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มระดมสมองสรุปความรู้และนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาของตนเอง อภิปรายและสรุปความรู้ โดยใช้โปรแกรม GeoGebra ในการศึกษาเพิ่มเติม ตรวจสอบข้อสรุปความรู้ที่เกิดจากการสรุปด้วยตนเอง

3) ขั้นไตร่ตรองระดับชั้นเรียน เสนอความรู้ต่อทั้งชั้นเรียน ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานสรุปความรู้ที่ได้ แล้วให้กลุ่มอื่น ๆ ช่วยกันอภิปรายและเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสรุป เป็นการอภิปรายร่วมกันเพื่อสรุปสาระสำคัญและแนวคิดหลักการที่เหมาะสมที่สุด และครูช่วยสรุปเพิ่มเติมถ้าเห็นว่านักเรียนสรุปได้ไม่ครอบคลุมเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นฝึกและการนำไปใช้ เป็นขั้นที่นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างชำนาญ นำมาประยุกต์ใช้ในแบบฝึกทักษะที่ครูสร้างขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นวัดและประเมินผล เป็นการประเมินความรู้ความเข้าใจของนักเรียนแต่ละครั้งจากการร่วมกิจกรรม และผลการทำแบบฝึกทักษะ

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เรื่อง พาราโบลา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รวม 12 คาบ ประกอบด้วย

เรื่องที่ 1 สมการพาราโบลา จำนวน 2 คาบ

เรื่องที่ 2 พาราโบลาที่กำหนดด้วยสมการ  $y = ax^2$  จำนวน 2 คาบ

เรื่องที่ 3 พาราโบลาที่กำหนดด้วยสมการ  $y = ax^2 + k$  จำนวน 2 คาบ

เรื่องที่ 4 พาราโบลาที่กำหนดด้วยสมการ  $y = a(x - h)^2 + k$  จำนวน 2 คาบ

เรื่องที่ 5 พาราโบลาที่กำหนดด้วยสมการ  $y = ax^2 + bx + c$  จำนวน 2 คาบ

เรื่องที่ 6 โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับพาราโบลา จำนวน 2 คาบ

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 คาบ และ 2) สื่อประกอบกิจกรรมโดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) แบบวัดความพึงพอใจในการเรียน เรื่อง พาราโบลา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

ทั้งนี้ นำเครื่องมือไปทดสอบเพื่อหาความเที่ยงตรง (IOC) และความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ และการทดสอบสมมติฐาน t-test (Sample independent)

### สรุปผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนเรื่อง พาราโบลา โดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ สูงกว่าการเรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการเรียนเรื่อง พาราโบลาโดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ในระดับดีมากที่สุด



## อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเปรียบเทียบคะแนนของการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มเรียนปกติ พบว่า การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่เรียนปกติ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า ในการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนคะแนนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มเรียนปกติ อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอน เรื่อง พาราโบลา ในครั้งนี้อาศัยความรู้เรื่อง สมการ คู่อันดับและกราฟ ซึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้เรียนมาแล้วในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จึงทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาได้ง่ายขึ้น รวมทั้งผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมในการเรียนการสอนให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และใช้เทคโนโลยีโปรแกรม GeoGebra ซึ่งช่วยให้นักเรียนเห็นภาพ น่าสนใจ และเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาได้รวดเร็วขึ้น จากการที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติโปรแกรม GeoGebra และสรุปแนวคิดที่สำคัญ สร้างองค์ความรู้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวการจัดการเรียนการสอนของบรูเนอร์ (Bruner, 1963) ที่ให้นักเรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ โดยอาศัยประสบการณ์เดิมช่วยในการเรียนรู้ จะเห็นว่า การใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยะวุฒิ ศรีชนะ (2556) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยชุดการเรียนการสอน เรื่อง กำหนดการเชิงเส้น โดยใช้โปรแกรม GeoGebra มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าที่เรียนแบบปกติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภัทรวดี สุภทโรบล (2557) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนเรื่อง พาราโบลา ด้วยโปรแกรม The Geometer's Sketchpad มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาความพึงพอใจการใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจมีสาเหตุจากนักเรียนได้มองเห็นภาพในการเรียน การลงมือหาคำตอบด้วยตนเอง ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน ได้ลองผิดลองถูก ได้ฝึกสังเกตซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง ทำให้นักเรียนรู้สึกมีอิสระ ไม่เครียด สนุกสนาน

นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า การใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เป็นโปรแกรมที่ง่ายต่อการใช้งาน สร้างรูปได้อย่างรวดเร็ว ทำภาพเคลื่อนไหวได้ มีสีสันสวยงาม เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ทำให้นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง ซึ่งครูเป็นเพียงคนจัดกิจกรรม ขณะทำการสอนครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนพยายามหาคำตอบจากนั้นค่อยสรุปเพื่อทบทวน และขณะทำกิจกรรมนักเรียนมีการแลกเปลี่ยนแนวคิดกับเพื่อนตลอดเวลา ช่วยกันเสนอแนวคิดเพื่อแก้ปัญหา หาคำตอบร่วมกัน การเรียนที่เกิดจากการคิด การวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นที่สมเหตุสมผล มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน พอนำไปรวมกันการใช้โปรแกรม GeoGebra จึงทำให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ในการจัดกิจกรรมโดยใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ครูควรมีผู้ช่วยในการสอน เพื่อจะได้ให้คำแนะนำนักเรียนได้ทั่วถึง และรวดเร็วมากขึ้น

1.2 ควรใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการใช้โปรแกรม GeoGebra จะทำให้สะดวกมากกว่าการใช้ในมือถือ และเห็นภาพได้ชัดเจน ครูสามารถดูแลได้ง่ายในกรณีที่นักเรียนสงสัย

### 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเพื่อศึกษาความสามารถในการเรียน เรื่อง พาราโบลา โดยใช้สื่อชนิดอื่น

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้โปรแกรม GeoGebra ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในเรื่องอื่น ๆ เช่น เรขาคณิตวิเคราะห์ และภาคตัดกรวย ฟังก์ชันตรีโกณมิติ ฟังก์ชัน

## เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ภัทรวิ สุภัทโรบล. (2557). การพัฒนาบทเรียนปฏิบัติการโดยใช้โปรแกรม The Geometer's Sketchpad (GSP) ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- ปิยะพร นิตยารส. (2562). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา เรื่อง อสมการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปิยะวุฒิ ศรีชนะ. (2556). **ชุดการเรียนการสอน เรื่อง กำหนดการเชิงเส้น โดยใช้โปรแกรม Geogebra สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์. (2544). **การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิด วิธี และเทคนิค การสอน**. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นต์.
- Bruner, J. (1963). **The Process of education**. New York: Alfred A. Kropf, Inc. and Random House

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์  
โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่กับการสอนปกติ  
A Development of Active Learning Activities in Chemistry through  
Using Social Media, Facebook and Google Classroom,  
together with Regular Teaching

สุนทร พลเรือง\*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ 2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และ 4) ศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารคามพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 45 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ คลิปการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ข้อสอบออนไลน์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ มีประสิทธิภาพ 83.52/82 มีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.72 หรือคิดเป็นร้อยละ 72 ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

**คำสำคัญ:** การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก, สื่อสังคมออนไลน์ Google Classroom และ Facebook

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop proactive learning activities in chemistry on quantitative relationships by using social media: Facebook and Google Classroom together with regular teaching, 2) study the effectiveness index of the developed learning activities, 3) compare academic achievement before and after studies, and 4) study the learners' satisfaction towards learning activities. The sample in this study was 45 grade 10 students in Sarakhampittayakhom School, Mahasarakham province. The research tools were learning

\*ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนสารคามพิทยาคม  
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

management plans and learning clips through social media Facebook and Google Classroom, online exams with 30 items of the achievement test, a questionnaire on satisfaction towards learning activities. The statistics used for data analysis were mean, percentage, standard deviation, and t-test.

The results revealed that the proactive learning activities in chemistry on quantitative relationships using social media: Facebook and Google Classroom accompanied with regular teaching displayed the efficiency index 83.52/82.23, and the effectiveness index was 0.72 or 72%. Learners who studied using social media had post-study score significantly higher than the pre-study score at .01 level. The students' satisfaction towards learning activities was at a highest level.

**Keywords:** Proactive Learning Activities, Social Media on Google Classroom and Facebook

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบันนี้จะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เพื่อพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพคนในชาติให้มีความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติได้ เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนให้มีคุณภาพได้มาตรฐานในระดับสากล สอดคล้องกับประเทศไทยในยุค 4.0 และโลกในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 4 ว่าด้วยแนวทางการศึกษา โดยให้ยึดหลักที่ว่าผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนรู้จะต้องส่งเสริมผู้เรียนได้พัฒนาตามศักยภาพสอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน ฝึกฝนทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การแก้ปัญหา การผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล และสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ตลอดเวลา และทุกสถานที่ (กรมวิชาการ, 2544) กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยนำข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 มาเป็นกรอบในการพัฒนาการจัดการศึกษา และได้ปรับปรุงหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ซึ่งสาระการเรียนรู้เหล่านี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และเป็นรากฐานสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์ปัญหา หรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน อีกทั้งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนบูรณาการกับความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี นำไปแก้ปัญหาหรือพัฒนางานอย่างเป็นระบบ หรือนำความรู้ไปคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ สร้างนวัตกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะ กระบวนการต่าง ๆ นำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพอย่างสร้างสรรค์ต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจ และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีแนวคิดอยู่เสมอว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยมีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ตั้งตัว อยากเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ฝึกลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาและเป็นการฝึกทักษะต่าง ๆ แก่ผู้เรียน จึงจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพที่แท้จริง (สุนทร พลเรือง, 2546) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติหน้าที่สอนวิชานี้มาพบปัญหา ดังนี้

1. ผู้เรียนส่วนใหญ่ที่เรียนวิชาเคมีไม่ค่อยเข้าใจเท่าที่ควร เพราะเนื้อหาวิชาที่มีทั้งทฤษฎีคิดคำนวณเป็นนามธรรม และการปฏิบัติทำให้ผู้เรียนไม่ค่อยเข้าใจขาดความกระตือรือร้นในการใฝ่รู้ใฝ่เรียน จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
2. เนื้อหาส่วนใหญ่ของวิชาเคมีโดยเฉพาะเรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ เป็นเนื้อหาที่มีลักษณะนามธรรม คิดคำนวณ คำนวณความเข้มข้นต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จึงทำให้ผู้เรียนมองไม่เห็นภาพความสัมพันธ์ต่าง ๆ จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาเคมีโดยเฉพาะเรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบบรรยายอธิบายภาคทฤษฎี จึงทำให้ผู้เรียนไม่ค่อยเข้าใจและไม่สนใจ จึงส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ไม่บรรลุตามผลการเรียนรู้ที่ตั้งไว้

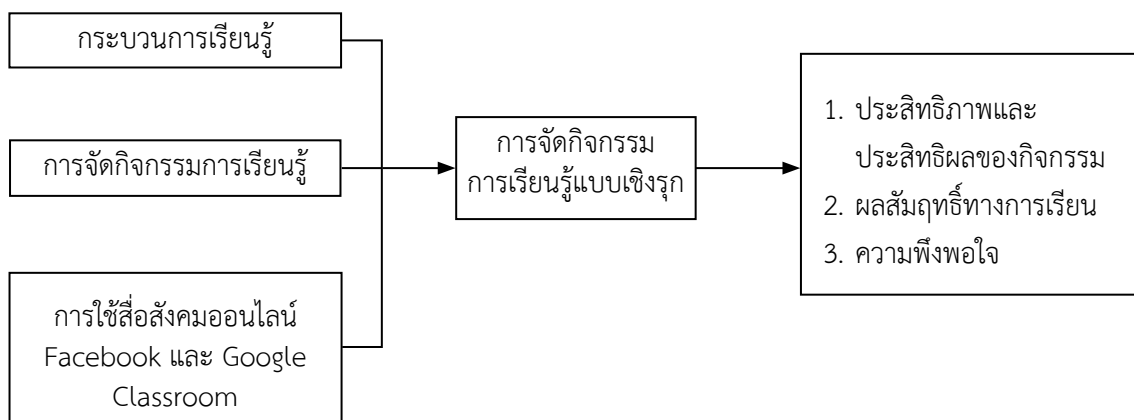
จากสาเหตุของปัญหาที่ผู้วิจัยได้กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาเคมี โดยเฉพาะเรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ ซึ่งเป็นเนื้อหาวิชาเคมีที่ผู้เรียนต้องคิดวิเคราะห์ คิดคำนวณเพื่อหาคำตอบเป็นเนื้อหาที่ค่อนข้างยากกับนักเรียน ผู้วิจัยจึงได้มีการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกในลักษณะบทเรียนโดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้กับผู้เรียน เพื่อทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปศึกษาเพิ่มเติมหลังที่ตนเรียนในห้องเรียนไม่ค่อยเข้าใจได้ทุกที่ทุกเวลา ทั้งในห้องเรียนนอกห้องเรียน ที่บ้าน หรือสถานที่อื่น ๆ ที่ตนสนใจ เพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด และเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาเคมีได้หลาย ๆ ครั้ง อีกทั้งเป็นการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การขาดแคลนครู ครูติตราษาครูผู้เรียนสามารถนำบทเรียนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ไปศึกษาเรียนรู้ในเวลาเรียน หรือนอกเวลาเรียนก็ได้ อีกทั้งหากผู้เรียนคนใดที่มีผลการเรียนต่ำ หรือเรียนรู้ในเนื้อหาอย่างไม่เข้าใจ ผู้เรียนสามารถนำบทเรียนสื่อสังคมออนไลน์นี้กลับไปเรียนรู้หรือไปทบทวนที่บ้านหรือสถานที่ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะนี้มีความสอดคล้องกับหลักการที่ว่าผู้เรียนทุกคนต้องได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกัน และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21

### วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ของผู้เรียน ที่เรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ
4. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ

### กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ และกระบวนการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้



### วิธีดำเนินการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่กับการสอนปกติ พร้อมข้อสอบออนไลน์วิชาเคมี ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1.1 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในสาขาวิชาเคมี หนังสือเรียน และคู่มือครู เพื่อนำมาวิเคราะห์ กำหนดเนื้อหา และขอบเขตในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ และผลการเรียนรู้เชิงพฤติกรรมที่ต้องการ

1.2 สร้างคลิปการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่กับการสอนปกติ พร้อมข้อสอบออนไลน์ โดยศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการสร้างคลิปการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom และการสร้างข้อสอบออนไลน์

1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ และคลิปการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่กับการสอนปกติ พร้อมข้อสอบออนไลน์ เสนอผู้เชี่ยวชาญ นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้สอนกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง เพื่อหาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่กับการสอนปกติ

2. หาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่กับการสอนปกติ โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียน ดังนี้

2.1 การทดลองครั้งที่ 1 ทำการทดลองใช้คลิปการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่กับการสอนปกติ พร้อมข้อสอบออนไลน์กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/5 จำนวน 9 คน โดยเลือกนักเรียนที่เก่ง จำนวน 3 คน นักเรียนที่เรียนอ่อน จำนวน 3 คน และนักเรียนที่เรียนดีปานกลาง จำนวน 3 คน โดยดูจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อศึกษาความเหมาะสมของภาษา เวลา และสภาพทั่วไป ทำการสังเกตและบันทึกส่วนที่มีปัญหา เสร็จแล้วปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปทดลองครั้งที่ 2 ต่อไป

2.2 การทดลองครั้งที่ 2 นำคลิปการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่กับการสอนปกติ พร้อมข้อสอบออนไลน์ ไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/15 จำนวน 36 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling ) เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

3. การทดลองใช้ นำคลิปการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่กับการสอนปกติ พร้อมข้อสอบออนไลน์ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับผู้เรียนกลุ่มทดลอง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้อง 4/12 โรงเรียนสารคามพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 45 คน โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ทำการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์

3.2 ทำการทดลอง โดยให้ผู้เรียนกลุ่มทดลองได้เรียนจากคลิปการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่กับการสอนปกติ พร้อมข้อสอบออนไลน์ ตามวัน เดือน ปี ที่กำหนด

3.3 ทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ และตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม ตามวัน เดือน ปี ที่กำหนด

**เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้** ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์
2. คลิปการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่กับการสอนปกติ พร้อมข้อสอบออนไลน์
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ เป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ



4. แบบสอบถามระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์

#### การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ ตามเกณฑ์ E1/E2 โดยใช้สูตรประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1)/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2)

2. หาค่าดัชนีประสิทธิผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ โดยพิจารณาจากสัดส่วนของความแตกต่างของผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคนและผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคน กับผลคูณของจำนวนผู้เรียนกับคะแนนเต็ม

3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ของนักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ โดยใช้สถิติ t-test for dependent sample

4. หาค่าระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ โดยใช้สถิติพื้นฐานหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

#### สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้สรุปผลได้ ดังต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ มีประสิทธิภาพ 83.52/82.23 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.72 คือ ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นหลังจากเรียนด้วยวิธีการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่กับการสอนปกติ คิดเป็นร้อยละ 72

3. ผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ มีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ อยู่ในระดับมากที่สุด



## อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเพื่อวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคุมการสอนปกติ ที่มีประสิทธิภาพ 83.52/82.23 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เป็นเพราะประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคุมการสอนปกติ ที่มีประสิทธิภาพ 83.52/82.23 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของหลาย ๆ คน เช่น วทัญญู วุฒิวรรณ (2553) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เชิงรุก เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เชิงรุก สูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 65 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคุมการสอนปกติ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ว่าจะมีสาเหตุมาจาก

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคุมการสอนปกติ ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น ได้ผ่านกระบวนการขั้นตอนในการจัดทำอย่างมีระบบ กล่าวคือ การวิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาเอกสารด้านเนื้อหา ด้านการวิจัย เทคนิคการสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ การสร้างสื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ตลอดจนนำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านได้ตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง และยังผ่านการทดสอบกับผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ ตามหลักการวิจัยก่อนนำไปใช้จริง

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคุมการสอนปกติ ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นเป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นความสนใจมีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เนื้อหาเรียงลำดับจากง่ายไปยาก รูปแบบของเนื้อหาเข้าใจง่าย ส่วนคำถามพร้อมเฉลยทำให้ผู้เรียนสามารถศึกษาได้โดยตนเองตามความสามารถของแต่ละบุคคลได้ทุกที่ทุกเวลา

2. การหาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคุมการสอนปกติ มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.72 หรือคิดเป็นร้อยละ 72 และสูงกว่าเกณฑ์สมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งแสดงว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น มีความก้าวหน้าทางการเรียนจึงทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาสกร เรืองรอง (2558) ได้กล่าวไว้ในบทความ เรื่อง การใช้เทคโนโลยี Google Apps ในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน The use of Google Apps in the development of innovative teaching ไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการนำเครื่องมือหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการจัดระบบการเรียนการสอนเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในหลาย ๆ ด้าน Google Apps for Education สามารถตอบโจทย์การศึกษายุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคุมการสอนปกติ สูงกว่าเกณฑ์

น่าจะมีสาเหตุมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ เน้นสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้กันมากในปัจจุบันอย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าเป็นนามธรรม ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาในแต่ละเรื่องไปแล้วสามารถกลับมาศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมอย่างไม่จำกัดเวลา สถานที่ ตามที่ตนเองต้องการ จึงเป็นสาเหตุให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจสามารถคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงเนื้อหาเก่ากับเนื้อหาใหม่ได้อย่างแท้จริง เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

3. การเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคุมการสอนปกติ ค่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้คะแนนเฉลี่ย ก่อนเรียนเท่ากับ 10.82 คิดเป็นร้อยละ 36.97 และค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 24.67 คิดเป็นร้อยละ 82.23 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานตั้งไว้ และมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วทัญญู วุฒิวรรณ (2553) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เชิงรุก เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เชิงรุก สูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 65 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคุมการสอนปกติ สูงกว่าเกณฑ์น่าจะมีสาเหตุมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการเรียนรู้ผ่านคลิปสื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคุมการสอนปกติ ที่ใช้กันมากในปัจจุบันส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างแท้จริง

4. ผลจากการตอบแบบสอบถามระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคุมการสอนปกติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 คือ ผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดต่อการจัดการเรียนรู้ลักษณะนี้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคุมการสอนปกติ มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อภิรักษ์ ทูลธรรม และอุมาพร จันโสภา (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจระบบบริการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ Google Classroom ในบทบาทของผู้สอน ผลการศึกษาระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ Google Classroom จากกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้ Google Classroom ในบทบาทของผู้สอนของมหาวิทยาลัยนครพนม จำนวน 40 คน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้มีความพึงพอใจในการใช้งาน Google Classroom ในระดับมาก สำหรับผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคุมการสอนปกติ น่าจะมีสาเหตุมาจาก

4.1 ก่อนการทดลองผู้วิจัยได้มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูผู้วิจัยกับผู้เรียน โดยครูผู้สอนได้มีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่คนทั่วไปใช้กันมากในสังคมยุคปัจจุบันนี้

4.2 ผู้วิจัยเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียนในทุกด้าน โดยผู้วิจัยได้สร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บุคลิกดี ร่าเริงแจ่มใส สงบ สบาย ประพฤติเป็นที่ยอมรับและมีความเมตตากรุณาต่อผู้เรียนทุกคน

4.3 บรรยากาศในขณะที่เรียนรู้ ผู้วิจัยได้วางแผนการจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมใกล้เคียงกับเนื้อหาที่เรียนรู้ สำหรับการอภิปรายผลการวิจัยที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ มีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งในการนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาเคมี เพราะสามารถส่งเสริมความก้าวหน้าทางด้านการเรียนรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดเชื่อมโยงความรู้เก่าเข้ากับความรู้ใหม่ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี เห็นได้จากผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นไปใช้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากมีเนื้อหาวิชาตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่เป็นไปตามเกณฑ์ รวมทั้งทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด

1.2 ควรนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ ไปทดลองใช้กับผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ หรือโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อจะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

### 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนานวัตกรรมในรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมีในเรื่องอื่น ๆ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติหลาย ๆ เรื่อง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ Google Classroom ควบคู่การสอนปกติ กับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ กับผู้เรียนกลุ่มทดลอง ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

## เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิชสํารายราชภัฏ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพฯ: มปป., 2560)
- ภาสกร เรืองรอง และมลชยา วานชะเอม. (2558). การใช้เทคโนโลยี Google apps ในการพัฒนานวัตกรรม การเรียนการสอน. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วัญญู วุฒิวรรณ. (2553). ผลการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เชิงรุกเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนทร พลเรือง. (2546). การพัฒนาสเปกโทรสโคปอย่างง่ายสำหรับการสอนเคมี. วิทยานิพนธ์ วท.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อภิรักษ์ ทูลธรรม และอุมาพร จันโสภา. (2559). ความพึงพอใจระบบบริการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ มูเดิลและกูเกิ้ลคลาสรูมในบทบาทของผู้สอน (The Satisfaction towards Learning Management System of Moodle and Google Classroom in Teacher Role). การประชุมวิชาการ “มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิจัย ครั้งที่ 12” (8-9 กันยายน 2559).

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21  
ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวน

Project Based Learning Management for Life-skill Development of Children and Youths  
in 21st Century through the Local Wisdom of Preserved Pineapple

อศวลักษณ์ ราชพลสิทธิ์ \*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ\*\*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวน และเพื่อถอดบทเรียนผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กลุ่มผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยด้วยความสมัครใจ เป็นเด็กและเยาวชนจำนวน 18 คน ประชาชนชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าดินแดงออก จังหวัดพัทลุง จำนวน 5 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observation Participation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวนของประชาชนชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าดินแดงออก จังหวัดพัทลุง มีการสืบทอดผ่านกระบวนการเรียนรู้ 3 รูปแบบ คือ การบอกเล่าสูตรและสัดส่วนวิธีการทำสับประรดกวน การสาธิตการเรียนรู้จากบรรพบุรุษเพื่อให้เห็นถึงกระบวนการ ขั้นตอนและกลวิธีในการทำสับประรดกวน และการปฏิบัติจริงซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาสูตรเฉพาะของแต่ละบุคคล และผลจากการถอดบทเรียน พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานด้วยกิจกรรม 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติการ การประเมิน และการสรุปผล เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม สามารถพัฒนาทักษะเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 8 ด้าน คือ 1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) การสร้างสรรค์และนวัตกรรม 3) ความเข้าใจความแตกต่าง 4) การมีภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม 5) การสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อ 6) คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี 7) อาชีพ และ 8) การมีคุณธรรมจริยธรรม

**คำสำคัญ:** ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน, ทักษะในศตวรรษที่ 21

Abstract

This research aimed to study local wisdoms for making preserved pineapple, and to obtain lessons learned on Project-based learning management. Participants in this study comprised eighteen voluntary children and youth, and five folk philosophers in the community of Tha Dindang Ork, Phatthalung. Action research was used in this study. Data were collected

\* นักวิจัย ศูนย์วิจัยโลจิสติกส์และการจัดการ มหาวิทยาลัยบูรพา

\*\*อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

through participatory observation techniques, and in-depth interview. The findings revealed that local wisdoms on preserved pineapple in the community was transmitted through three learning methods: Telling, Demonstrating, and Practicality. The developed Projected-based learning management process through the local wisdom, consisted of 4 activities: Planning, Acting, Evaluating, and Concluding, was appropriated and consistent with community life style and social change situations. These enhanced 8 aspects of child and youth skills in the 21st century as follows: 1) Critical thinking, 2) Creative and innovative, 3) Understanding differences, 4) Leadership and teamwork, 5) Communication and media awareness, 6) Computing and technology, 7) Profession, and 8) Morality and ethics.

**Keywords:** Local Wisdom, Project Based Learning, Skills in 21st Century

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หากพิจารณาถึงสมองของมนุษย์จะพบว่า สมองมนุษย์มีศักยภาพและเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีความแตกต่างกันออกไปตามบริบทแวดล้อมทางสังคมรอบตัว ระบบของสมองสามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้หากผู้เรียนรู้ได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีความใฝ่รู้ รักการค้นคว้า ทำกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติจริงอย่างสม่ำเสมอซึ่งการเรียนรู้ผ่านการกระทำจะทำให้ผู้เรียนรู้ได้รับรู้ประสบการณ์ ความคิด และความรู้ที่ค้นพบด้วยตนเอง โดยโครงการเป็นฐานเป็นแนวทางการเรียนรู้แบบหนึ่งที่มีแนวโน้มให้ผู้เรียนรู้ได้เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติภายใต้หัวข้อที่อยู่ในความสนใจของตนเอง หากผู้เรียนมีความสนใจในสิ่งที่ตนศึกษา ย่อมเป็นแรงจูงใจภายในที่ทำให้เกิดการอยากเรียนรู้มากขึ้น (ภัทรกร พลิตากุล, 2560) ทั้งนี้ Yoelao et al (2014) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีผู้สอนเป็นผู้กระตุ้น เพื่อนำความสนใจที่เกิดจากผู้เรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติโดยผู้เรียนมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มที่จะนำมาสู่การสรุปความรู้ใหม่ มีการเขียนกระบวนการจัดทำโครงการ และได้ผลการจัดกิจกรรมเป็นผลงานรูปธรรม

การจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน (Project Based Learning) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะมนุษย์ใน 8 ด้าน (เกษตรชัย และหิมา, มปป.; ศิริอร นพกิจ, 2561) ได้แก่ 1) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) 2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) 3) ทักษะด้านความเข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-Cultural Understanding) 4) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) 5) ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information, and Media Literacy) 6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) 7) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และ 8) ทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย (Compassion) เช่นเดียวกับ

ความต้องการที่จะพัฒนาทักษะเด็กและเยาวชนของพ่อแม่ผู้ปกครองและผู้นำในชุมชนบ้านท่าดินแดงออก หมู่ที่ 4 ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน มีอายุการก่อตั้งชุมชนไม่น้อยกว่า 200 ปี มีประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง โดยเฉพาะภูมิปัญญาด้านการถนอมอาหารที่มีความสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต แต่จากการศึกษา พบว่า ในระยะหลังนับตั้งแต่ชุมชนได้รับอิทธิพลการพัฒนาไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ วัฒนธรรมอาหารหรือภูมิปัญญาอาหารถูกกลืนกลายจากวัฒนธรรมภายนอกที่มีพลังมากกว่า ทำให้ภูมิปัญญาด้านการประกอบอาหารพื้นบ้านเริ่มสูญหายไป (อัครลักษ์ ราชพลสิทธิ์ และคณะ, 2560)

จากข้อมูลดังกล่าวในเบื้องต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับปะรดกวนของชาวบ้านสมัยก่อน ที่นำเอาผลผลิตทางการเกษตรสับปะรดซึ่งเป็นวัตถุดิบท้องถิ่น มาแปรรูปและพัฒนาเป็นสับปะรดกวนที่เหนียวใสรับประทานและสร้างเสริมรายได้ให้กับชุมชน และนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน เพื่อการพัฒนาทักษะเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านท่าดินแดงออก หมู่ที่ 4 ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับปะรดกวนของปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าดินแดงออก หมู่ที่ 4 ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อการพัฒนาทักษะเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21

### วิธีดำเนินการวิจัย

#### 1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านท่าดินแดงออก หมู่ที่ 4 ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง จำนวน 18 คน ได้มาด้วยวิธีการคัดเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Selection) เข้ามามีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจที่มีเหตุผลแตกต่างกัน ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน ที่ร่วมถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านครั้งนี้

#### 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) กิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับปะรดกวน 2) แบบสัมภาษณ์ และ 3) แบบสังเกต

#### 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทำหน้าที่เป็นผู้คอยกระตุ้นและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้โดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observation Participation) และการสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) บันทึกผลการวิจัยในด้านของเด็กและเยาวชนดำเนินกิจกรรมโครงการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับปะรดกวนตามแผนงานที่เขียนในข้อเสนอโครงการ ระยะเวลาในการดำเนินงาน 28 มกราคม 2560 ถึง 1 เมษายน 2560

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ด้วยวงจรการปฏิบัติการของ Kemmis & McTaggart (1988) ทำการจำแนกขั้นตอนการปฏิบัติออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การลงมือปฏิบัติการตามแผน (Action) 3) สังเกตการณ์ (Observation) และ 4) สะท้อนกลับ (Reflection) กระบวนการและผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงแผนการปฏิบัติงาน (re-planning) ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงานใช้กระบวนการพัฒนาคุณภาพตามวงจรเดมมิง (Deming Cycle) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan: P) 2) การปฏิบัติตามแผน (Do: D) 3) การตรวจสอบผลการปฏิบัติ (Check: C) และ 4) การปรับปรุงแก้ไข (Action: A) ดังนี้

**ขั้นตอนที่ 1** การวางแผน (Plan: P) การวางแผนศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวน รวมทั้งสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยดังนี้

1.1 เด็กและเยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการวิจัยได้ร่วมกันวางแผนและแบ่งบทบาทหน้าที่ในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวน

1.2 เด็กและเยาวชนจัดทำข้อเสนอโครงการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวนเพื่อกำหนดรูปแบบการดำเนินกิจกรรม

1.3 นำเสนอโครงการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวนต่อที่ปรึกษาโครงการเพื่อตรวจสอบกรอบแนวคิดการดำเนินงานและเนื้อหาความครอบคลุมในการดำเนินงาน

1.4 ปรับแก้ไขข้อเสนอโครงการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวนตามการแนะนำของที่ปรึกษาโครงการ

**ขั้นตอนที่ 2** ลงมือปฏิบัติตามแผน (Action: A) เป็นขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมโครงการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวนตามแผนที่วางไว้

2.1 ประชุมวางแผนการดำเนินงาน

2.2 ประสานงานผู้เข้าร่วมกิจกรรม กำหนดวันเวลา และสถานที่ดำเนินงาน

2.3 ลงพื้นที่ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวน

2.4 ปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน

2.5 ทดลองปฏิบัติการทำสับประรดกวน

**ขั้นตอนที่ 3** การสังเกต (Observation: O) เป็นขั้นตอนการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวน

3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ศึกษามารวบรวม

3.2 เปรียบเทียบข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์และการสาธิตการทำสับประรดกวน

3.3 สรุปผลการดำเนินกิจกรรมการลงพื้นที่และการปฏิบัติการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวน

**ขั้นตอนที่ 4** สะท้อนกลับ (reflection) เป็นการเขียนรายงานผลการดำเนินงานโครงการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวน โดยมีขั้นตอนดังนี้



4.1 วางแผนการนำเสนอข้อมูลผลการดำเนินงานโครงการ เป็นการออกแบบโครงสร้างเชิงเนื้อหาสำหรับการสรุปรายงาน

4.2 นำเสนอโครงสร้างเชิงเนื้อหาเพื่อขอคำปรึกษาจากที่ปรึกษา

4.3 ปรับแก้ข้อเสนอการเขียนรายงานผลการดำเนินงานโครงการตามที่ปรึกษา

4.4 เขียนรายงานผลการดำเนินงานโครงการฉบับสมบูรณ์

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถจำแนกกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ขั้นตอน (สุภาคร์ จันทวานิช, 2551) คือ 1) การจัดระเบียบข้อมูล เป็นการจัดการข้อมูลให้พร้อมในการวิเคราะห์ ด้วยการจำแนกประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้การกรอกข้อมูลลงในตาราง ซึ่งมีการจัดแบ่งเป็นประเด็น 2) การแสดงข้อมูล เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูล ในรูปการพรรณนา ตามกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ เพื่อบอก “เรื่องราว” ของสิ่งที่ศึกษาออกมา สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้นำข้อมูลที่บันทึกไว้มาพรรณนาออกเป็นเรื่องราว เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวนและการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน เพื่อการพัฒนาทักษะเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 และ 3) การหาข้อสรุป การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้องในรูปของคำอธิบาย กรอบแนวคิด ทฤษฎี

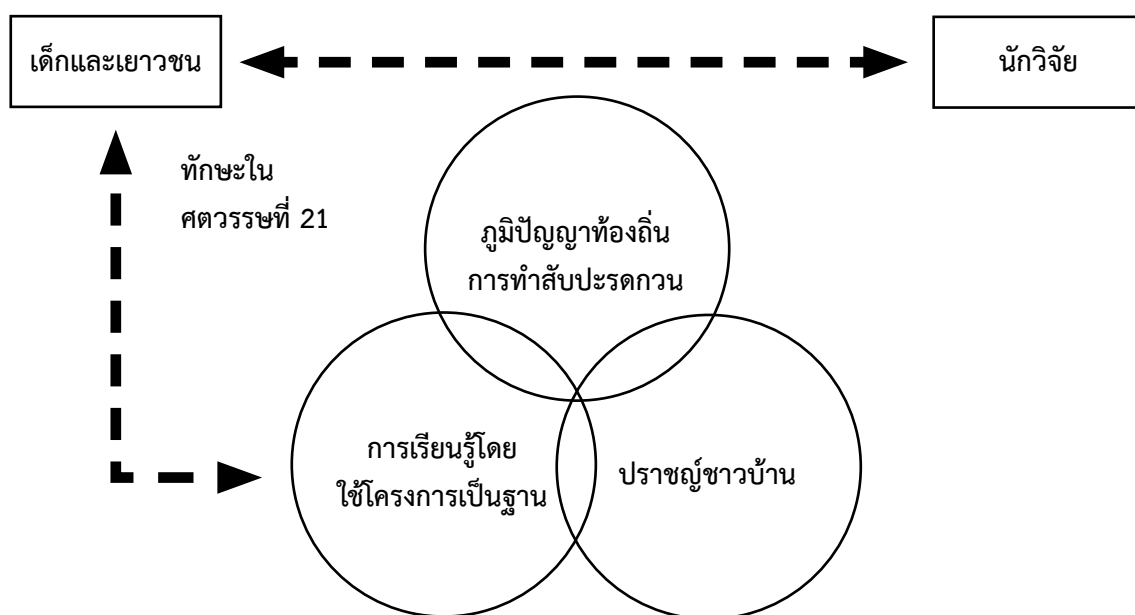
#### สรุปผลการวิจัย

1. การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวนของปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าดินแดงออกหมู่ที่ 4 ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง สามารถจำแนกออกเป็น 3 วิธี คือ 1) การบอกเล่า วิธีการดังกล่าวจะเป็นการบอกเล่าข้อมูลสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ภายในครัวเรือน ในลักษณะของพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือเครือญาติพี่น้อง บอกเล่าเรื่องราววิธีการทำสับประรดกวนสอนลูกหลาน 2) การสาธิต วิธีการดังกล่าวจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งปราชญ์ชาวบ้านได้มีการศึกษาข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตการทำสับประรดกวนจากบรรพบุรุษ เพื่อให้เห็นเป็นแนวทางถึงกระบวนการ ขั้นตอน และกลวิธีในการทำ และ 3) การปฏิบัติจริง วิธีการปฏิบัติจริงเป็นวิธีการสืบทอดภูมิปัญญาการทำสับประรดกวน ภายหลังที่ได้มีการศึกษาข้อมูลผ่านกระบวนการบอกเล่า การสาธิตการเรียนรู้จากบรรพบุรุษจนนำไปสู่การทดลองปฏิบัติการจริง ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับประรดกวนของปราชญ์ชาวบ้านสู่การพัฒนาเป็นสูตรเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งมีรสชาติความอร่อยที่แตกต่างกันออกไปตามความนิยมสูตรในการทำสับประรดกวนจะมีความคล้ายคลึงกันและมีความแตกต่างกันในส่วนปริมาณของส่วนผสมแต่ละชนิด ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการความชอบของแต่ละครัวเรือนที่มีค่านิยมในการรับประทานที่แตกต่างกันออกไป สามารถสรุปได้ 4 สูตรดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงสูตรการทำสับปรดกวนจังหวัดพัทลุง

| ส่วนผสม    | สูตรที่ 1   | สูตรที่ 2  | สูตรที่ 3  | สูตรที่ 4  |
|------------|-------------|------------|------------|------------|
| สับปรดสุก  | 10 กิโลกรัม | 1 กิโลกรัม | 1500 กรัม  | 1 กิโลกรัม |
| น้ำตาลทราย | 1 กิโลกรัม  | 300 กรัม   | 300 กรัม   | 200 กรัม   |
| แบะแซ      | 2 กิโลกรัม  | -          | 2 ช้อนโต๊ะ | 2 ช้อนโต๊ะ |
| เกลือ      | 1 ช้อนโต๊ะ  | 1 ช้อนโต๊ะ | ½ ช้อนโต๊ะ | ½ ช้อนชา   |
| กะทิ       | 5 กิโลกรัม  | -          | -          | -          |

2. การถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน เพื่อการพัฒนาทักษะเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ดังภาพ 1



ภาพ 1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อการพัฒนาทักษะเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21

จากการถอดบทเรียนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อการพัฒนาทักษะเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ของชุมชนบ้านท่าดินแดงออก หมู่ที่ 4 ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ซึ่งใช้กิจกรรมการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำสับปรดกวนเป็นเครื่องมือในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ตามคุณลักษณะที่สำคัญ 8 ประการ สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อการพัฒนาทักษะเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานสามารถจำแนกกิจกรรมการเรียนรู้ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นตอนการวางแผน เด็กและเยาวชนได้ร่วมกันตั้งคำถามเพื่อแสวงหาประเด็นการดำเนินงานโครงการ ซึ่งมีนักวิจัยเป็นที่ปรึกษาคอยกระตุ้นและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งในขั้นดังกล่าว เด็กและเยาวชนได้ข้อสรุปที่จะดำเนินกิจกรรมโครงการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับปะรดกวน จึงได้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมเพื่อเขียนข้อเสนอโครงการส่งเพื่อขอรับการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพร่วมกับนักวิจัย และได้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเด็กและเยาวชนได้ฝึกทักษะการจัดการวางแผน และรูปแบบการดำเนินกิจกรรมโครงการจากกลุ่มเยาวชนอื่นที่ได้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้และได้ข้อสรุปในการดำเนินงานโครงการ

1.2 ขั้นตอนการปฏิบัติการ ภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เด็กและเยาวชนได้นำแผนกิจกรรมการดำเนินงานโครงการเพื่อประชุมกลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชนและร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมตามแผนงานที่ได้เขียนเอาไว้ในข้อเสนอโครงการ ซึ่งมีการศึกษาข้อมูลความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับปะรดกวนจากปราชญ์ชาวบ้าน การทดลองทำสับปะรดกวน การสร้างสื่อชุดความรู้วิถีการทำสับปะรดกวน การออกแบบบรรจุภัณฑ์สับปะรดกวน และการจัดจำหน่ายสับปะรดกวน

1.3 ขั้นตอนการประเมิน สำหรับการประเมินผลเป็นรูปแบบการประเมินผลในการดำเนินงานโครงการแบบเสริมสร้างพลังอำนาจ สนับสนุนและกระตุ้นให้กลุ่มเด็กและเยาวชนได้เห็นคุณค่าในตัวเอง และร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการจนประสบความสำเร็จ ซึ่งเด็กและเยาวชนได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนบทเรียนที่เกิดจากการดำเนินงาน และให้อภัยระหว่างกันและกัน

1.4 ขั้นตอนการสรุปผลการดำเนินงาน เด็กและเยาวชนได้จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์เพื่อสรุปบทเรียนการดำเนินงานโครงการ และเข้าร่วมกิจกรรมมหกรรมการอ่าน กิน เล่น กับเครือข่ายพัทลุงยิ้มซึ่งได้รับทุนสนับสนุนและเป็นคณะผู้ประสานงานโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งเด็กและเยาวชนได้เรียนรู้บทเรียนจากการดำเนินงานทั้งมิติของสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานโครงการ และชุดความรู้ที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดจากปราชญ์ชาวบ้าน ตลอดจนการปฏิบัติงานจากโครงการ

2. ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานที่มีต่อทักษะทั้ง 8 ด้าน ของเด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านท่าดินแดงออก จังหวัดพัทลุง มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา พบว่า เด็กและเยาวชนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับการเสริมสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เกิดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะการจัดการแก้ไขปัญหา ภายหลังการดำเนินงานกิจกรรมโดยใช้โครงการเป็นฐาน กระบวนการดังกล่าวเป็นการฝึกฝนให้เกิดกระบวนการทางความคิด การตั้งคำถามการเรียนรู้ และนำไปสู่การแสวงหาคำตอบเพื่อจัดการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานโครงการ

2.2 ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน เป็นการฝึกกระบวนการทางการคิดเชิงสร้างสรรค์ และก่อให้เกิดนวัตกรรมในการเรียนรู้ เพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความยืดหยุ่นในกิจกรรม มุ่งเน้นการแสวงหาความรู้จากฐานรากที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติ และบทเรียนที่เกิดจากการปฏิบัติเป็นประสบการณ์ อันนำมาสู่การสร้างชุดความรู้เป็นของตนเอง

2.3 ทักษะด้านความเข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม ต่างกระบวนการทัศน์ พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้เป็นการผสมผสานของกลุ่มผู้เรียนที่มีความหลากหลาย มีความแตกต่างทั้งเพศ และอายุ ทำให้เกิดการปรับตัวต่อการเรียนรู้ระหว่างกันและกันของเด็กและเยาวชนที่ได้เข้าร่วมกระบวนการ เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ความเป็นกลุ่มทางสังคม การใช้กระบวนการเรียนรู้รูปแบบโครงการเป็นฐานก่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม เป็นการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่ช่วยน้อง เพื่อร่วมกันสืบเสาะความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำสับปะรดกวน

2.4 ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเป็นรูปแบบกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้ทำงานเป็นทีม สร้างความร่วมมือในการออกแบบชุดกิจกรรม และสร้างภาวะความเป็นผู้นำ จะสังเกตได้ว่าในกระบวนการดำเนินงานของเด็กและเยาวชนจะมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงาน แต่ละคนจะมีหน้าที่ความรับผิดชอบในส่วนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อร่วมกันดำเนินงานโครงการให้ประสบความสำเร็จ

2.5 ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเสริมสร้างทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ เป็นกระบวนการสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจต่อกระบวนการสื่อสาร ทั้งรูปแบบการสื่อสารจากเทคโนโลยี และการสื่อสารจากกลุ่มบุคคล เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้วิธีการรับฟังอย่างตั้งใจ และสามารถวิเคราะห์ความต้องการของผู้สื่อสารได้

2.6 ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานได้ช่วยกระตุ้นและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้ใช้คอมพิวเตอร์เพื่อจัดทำรูปเล่มรายงาน และการสืบค้นข้อมูลการเขียนโครงการ และการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับปะรดกวน ตลอดจนเด็กและเยาวชนได้นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับปะรดกวนมาถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ผ่านการทำคลิปวิดีโอ และอัปโหลดลงในเฟซบุ๊ก และช่องยูทูบ

2.7 ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในกิจกรรมการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับปะรดกวน เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ผ่านการเล่าเรื่อง การสังเกตวิธีการทำ และการได้ทดลองปฏิบัติจริงด้วยตนเอง และภายหลังการทำสับปะรดกวนเด็กและเยาวชนยังได้เรียนรู้วิธีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่จะใส่สับปะรดกวน ตลอดจนการจำหน่ายสับปะรดกวน จากเดิมก่อนเข้าสู่กระบวนการเด็กไม่กล้าที่จะทำการค้าขาย แต่ภายหลังในการเสร็จสิ้นกิจกรรมเด็กและเยาวชนมีความกล้าหาญมากยิ่งขึ้น บางคนกลับไปช่วยประกอบอาชีพกับครอบครัวจัดหาสินค้าจากต่างชุมชนมาขายในชุมชนและโรงเรียน เพื่อหารายได้พิเศษระหว่างเรียน

2.8 ทักษะด้านการมีคุณธรรม จริยธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเป็นกิจกรรมเสริมสร้างความมีระเบียบวินัย ความตรงต่อเวลา ซึ่งในการทำสับปะรดกวน เด็กและเยาวชนจะต้องมีความละเอียดรอบคอบ ฝึกสมาธิ และอาศัยความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม ในการกวนสับปะรดครั้งนี้ เด็กและเยาวชนใช้เชื้อเพลิงจากไม้ฟืนที่หาได้จากสวนยางพาราในชุมชน สับปะรดและวัสดุทั้งหมดได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านในชุมชน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เด็กและเยาวชนได้ซึมซับวัฒนธรรมการเอื้ออาทรจากผู้ใหญ่ ทั้งนี้ เด็กและเยาวชนจะต้องมีคุณธรรมในการทำงาน เพราะจะต้องเอาสับปะรดกวนไปจำหน่ายและนำเงินมาเก็บไว้ที่กลุ่ม และจะมีการแบ่งเงินรายได้หลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงาน

### อภิปรายผล

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำสับปะรดกวนของปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าดินแดงออก หมู่ที่ 4 ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง มีการถ่ายทอดผ่านกระบวนการเรียนรู้ 3 วิธี คือ การบอกเล่าสูตรและสัดส่วน วิธีการทำสับปะรดกวน การสาธิตการเรียนรู้จากบรรพบุรุษเพื่อให้เห็นถึงกระบวนการขั้นตอนและกลวิธีในการทำสับปะรดกวน และการปฏิบัติจริง เป็นกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาสูตรเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการถ่ายทอดที่ทำให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ กระบวนการและการฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง เนื่องจากกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา คือการทำให้ผู้เป็นตัวอย่าง การร่วมคิด และการบรรยาย ซึ่งความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนได้มาจากประสบการณ์ ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการประยุกต์และเปลี่ยนแปลงจนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมลศิริ ฤจิภาสพรพงศ์ (2550) ศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำข้าวหลามในชุมชนพระงาม จังหวัดนครปฐม พบว่า กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบด้วยปัจจัยแวดล้อมด้านแรงจูงใจในการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้จากบรรพบุรุษซึ่งมีรูปแบบการเรียนรู้ 5 วิธี คือ การทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง การให้ฝึกปฏิบัติจริง การบอกกล่าว แนะนำ การบรรยายและการสาธิต และการจัดเป็นลายลักษณ์อักษร เช่นเดียวกับงานวิจัยของ พิมณิชา พรหมมานต, หทัยรัตน์ ทับพร และกรณีการ์ สัจกุล (2562) ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและการสืบทอดการทำประมงพื้นบ้านสมุทรสงคราม พบว่า การสืบทอดภูมิปัญญาการทำประมงพื้นบ้านในอดีตและปัจจุบันเป็นการสืบทอดโดยการศึกษาตามอัยยาคัยเป็นหลัก โดยมีรากฐานจากครอบครัว ในอดีตผู้สืบทอดคือคนในพื้นที่และจำนวนคนสืบทอดมีมากกว่าในปัจจุบัน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ค่านิยม และทัศนคติ

2. บทเรียนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อการพัฒนาทักษะเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ของชุมชนบ้านท่าดินแดงออก หมู่ที่ 4 ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน สามารถจำแนกกิจกรรมการเรียนรู้ ออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นตอนการวางแผน (2) ขั้นตอนการปฏิบัติการ (3) ขั้นตอนการประเมิน และ (4) ขั้นตอนการสรุปผลการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีความกระตือรือร้นในกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากการเรียนรู้ตามแนวคิดโครงการเป็นฐานมุ่งให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในหัวข้อที่ตนสนใจ โดยการลงมือทำ และเก็บเกี่ยวข้อมูลผ่านประสบการณ์ ครุมีหน้าที่เป็นคอยสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิษญาพร ประครองใจ (2563) ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการ

เป็นฐาน พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ (1) การวางแผน (2) การจัดทำโครงการบูรณาการศิลปะและวัฒนธรรม (3) การประเมินโครงการ และ (4) การนำเสนอผลงาน ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้โครงการเป็นฐาน พบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสื่อสารผ่านสื่อพื้นบ้าน มีโอกาสในการกำหนดประเภทของสื่อพื้นบ้าน ซึ่งสอดคล้องตามวัตถุประสงค์การสื่อสารของกลุ่มแต่ละกลุ่ม นักศึกษามีกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดรูปแบบให้น่าสนใจและสื่อความหมายทางวัฒนธรรม และพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน เนื่องจากได้ลงมือปฏิบัติจริง ฝึกการทำงานแบบมีส่วนร่วม ได้รับความรู้จากกระบวนการวางแผน การสื่อสารผ่านสื่อพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมอันมีคุณค่าของไทย ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนสมาชิก โดยตระหนักความรับผิดชอบต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ ได้คิดค้นและออกแบบเพื่อกำหนดรูปแบบการดำเนินงานอย่างอิสระ รวมทั้งได้รับโอกาสในการแสดงศักยภาพ ประการสำคัญ นักเรียนเข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น สามารถนำบทเรียนครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตได้ เช่นเดียวกับ สิทธิพล อาจอินทร์ และธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์ (2554) ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในรายวิชาการพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตร 5 ปี พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในรายวิชาการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย การวางแผนและจัดทำโครงการศึกษาด้านหลักสูตร การไปศึกษาดูงานที่สถานศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาดูงาน และการเขียนรายงานผลโครงการศึกษาดูงาน รวมทั้งการนำเสนอผลการศึกษาดูงาน การจัดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว ส่งผลให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ได้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พร้อมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งทราบแนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร

นอกจากนี้ ในส่วนผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานที่มีต่อทักษะทั้ง 8 ด้านของเด็กและเยาวชน ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปรีศนา มัชฌิมา (2561), Moursund (2009), ญาณิศา บุญพิมพ์, นภัส ศรีเจริญประมง และ วราลี ถนอมชาติ (2562) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเป็นการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่เหมาะสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติตามความสนใจของผู้เรียน มีการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และยังเป็นกิจกรรมที่ผู้สอนทุกคนสามารถประยุกต์ได้กับการเรียนการสอนในทุกระดับการศึกษาทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สามารถสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนจะเป็นเพียงที่ปรึกษา ผู้ชี้แนะหรือผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน ซึ่งกระบวนการนี้จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการแก้ไขปัญหาสูง เชื่อมโยงความรู้กับโลกของความเป็นจริง ผู้เรียนจะเป็นผู้เลือกวิธีการค้นหาคำตอบ กำหนดแหล่งข้อมูล จากนั้นจะลงมือปฏิบัติและค้นคว้าด้วยตนเอง เกิดการบูรณาการความรู้และมีทักษะในการแก้ปัญหา รู้จักการทำงานเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เกิดองค์ความรู้ใหม่ สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงได้ และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ที่เรียกว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี รวมทั้งทักษะชีวิตและการทำงาน ซึ่งเป็นทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญ (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์, 2554)

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพบุคคลควรสนับสนุนรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อสร้างนวัตกรรมจัดการทางสังคมทุกระดับขึ้นเพราะกระบวนการดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้กับกระบวนการทำงานได้ทุกรูปแบบ

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ออกแบบกระบวนการจะต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักการปฏิบัติงานอย่างท่องแท้ ทั้งนี้ ผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้จะต้องมีความเข้าใจหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีความเข้าใจในแนวคิดการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้จะต้องมีความอดทนต่อการดำเนินงานเพราะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เรียน

### 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ สอดแทรกกับการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นการปฏิบัติ ตามหลักสูตรของสถานศึกษา

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

## เอกสารอ้างอิง

เกษตรชัย และหิเม. (มปป.). การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนไทย 4.0 อย่างครบวงจรและยั่งยืน.

สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ปริศนา มัชฌิมา. (2561). แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21: การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน. วารสารปาริชาติ, 31(1), 1-21.

ญาณิศา บุญพิมพ์, นภัส ศรีเจริญประมง และ วราลี ถนอมชาติ. (2562). รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัยในท้องถิ่นเขตภาคตะวันออก. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 13(1), 107-118.

พิชญาพร ประครองใจ. (2563). การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน. วารสารศิลปการ, 40(1), 155-163.

พิมพ์นิชา พรหมมานิต, หทัยรัตน์ ทับพร, และกรรณิการ์ สัจกุล. (2562). คนโป๊ะ: ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการสืบทอดการทำประมงพื้นบ้านสมุทรสงคราม. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปการ, 39(2), 51-66.

ภัทรภร ผลิตากุล. (2560). การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดโครงการเป็นฐานเพื่อประสบการณ์การสอนดนตรีของนักศึกษาคณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปการ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปการ ฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ, 10(2), 694-708.

สุภาภรณ์ จันทวานิช. (2551). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิทธิพล อาจอินทร์ และ อีรัชย์ เนตรถนอมศักดิ์. (2554). การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในรายวิชาการพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตร 5 ปี. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 1(1), 1-16.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิมลศิริ ฐิภาสพรพงศ์. (2550). การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษาการทำข้าวหลามในชุมชนพระงาม จังหวัดนครปฐม. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์. (2554). ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ OpenWorld.
- ศิริอร นพกิจ. (2561). การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารวิจัยและพัฒนา-หลักสูตร, 8(1), 53-66.
- อัครลักซ์ ราชพลสิทธิ์ และคณะ. (2560). โรงเรียนบ้านในสวน “อ่าน กิน เล่น” เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านกับการเสริมสร้างสุขภาพสำหรับเด็กและเยาวชน. รายงานโครงการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planer* (3rd ed.). Victoria: Deakin University.
- Moursund, D. (2009). *Project-Based Learning: Using Information Technology*. New Delhi: VinodVasishtha for Viva Books Private limited.
- Yoelao, Dusadee., et al. (2014). *The study of PBL-based learning management from the Knowledge Building Project to enhance the skills of the 21st century of children and youth: based on the success experiences of Thai schools*. Bangkok: Limited Partnership Thippawisut.



### ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความประจำฉบับ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์  
รองศาสตราจารย์ ดร.สนานจิตร์ สุกนธทรัพย์  
รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คงเที่ยง  
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต  
รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว  
รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แยมกสิกร  
รองศาสตราจารย์ ดร.ทิวดี มณีโชติ  
รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ฤทธิจรูญ  
รองศาสตราจารย์ ดร.อรอนพ จินะวัฒน์  
รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์  
ดร.จักรพรรดิ วัฒนา  
ดร.สุวพร เข้มเฮง  
ดร.สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์  
ดร.ดวงเดือน แซ่ตั้ง  
ดร.ราณี จินสุทธิ์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ  
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ  
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต  
มหาวิทยาลัยบูรพา  
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร  
สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์  
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช  
มหาวิทยาลัยศิลปากร  
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา  
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ  
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา  
มหาวิทยาลัยบูรพา  
สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา



## วารสารคุรุสภาวิทยารักษ์

วารสารคุรุสภาวิทยารักษ์ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความวิจัยและบทความวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษ และการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้านสังคมศาสตร์ และด้านศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ การเปลี่ยนแปลง สร้างความตระหนักและให้ความสำคัญกับนักเรียน ครู และการศึกษา เพื่อให้ครูปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ การพัฒนาและยกระดับ จัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อศิษย์ และการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งวิชาชีพการศึกษา เพื่อให้ผู้ประกอบ วิชาชีพครูเป็นครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู และมีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงในการเข้าสู่วิชาชีพ เพื่อให้ ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาทุกมิติตามศักยภาพและความถนัด ให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ พร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง และเพื่อให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพ ขั้นสูง ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา นิสิต นักศึกษา และนักวิจัย

## กำหนดออก 3 ฉบับต่อปี

1. ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน
2. ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม
3. ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

## กำหนดตีพิมพ์ฉบับละ 10 บทความ

1. บทความวิจัย 8-9 บทความ
2. บทความวิชาการ 1-2 บทความ

## ข้อกำหนดสำหรับการส่งบทความการตีพิมพ์

1. องค์ประกอบของบทความ
  - 1.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)  
Title (Both Thai and English)
  - 1.2 ชื่อ นามสกุลผู้วิจัย (กรณีเป็นงานวิจัยของนิสิต นักศึกษา ต้องมีชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาด้วย)  
Author(s) full name (In case of thesis or dissertation, please indicate name of supervisor.)

1.3 บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) สรุปสาระสำคัญของเรื่อง โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงานและสรุปผลการวิจัย อย่างละไม่เกิน 250-300 คำ

Abstract (Both Thai and English) shall not contain more than 250 words each.

- 1.4 คำสำคัญ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ท้ายบทคัดย่อ จำนวนอย่างละไม่เกิน 3 คำ)

Keywords (Both Thai and English) maximum 3 keywords.

- 1.5 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

Introduction/ Statement of problem



1.6 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

Purpose/ Objective

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย (กรอบแนวคิดการวิจัย/ ประชากร/ กลุ่มตัวอย่าง/ การเลือกกลุ่มตัวอย่าง/ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย/ การเก็บรวบรวมข้อมูล/ วิธีดำเนินการทดลอง (ถ้ามี))

Research Methodology (Conceptual Framework/ Population/ Sample/ Sampling technique/ Research tools/ Data collection/ Research experiment)

1.8 สรุปผลการวิจัย

Research Conclusions

1.9 อภิปรายผล

Discussions

1.10 ข้อเสนอแนะ (ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้/ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป)

Recommendations

1.11 เอกสารอ้างอิง

Reference

2. บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาว 10–15 หน้ากระดาษขนาด A4 พิมพ์ด้วยตัวอักษร TH Sarabun ขนาด 16 points ตัวบาง การตั้งค่าน้้ากระดาษ เว้นขอบซ้าย 1.25 นิ้ว ขอบขวา 1 นิ้ว บน 1.25 นิ้ว และล่าง 1 นิ้ว

Length of Research Article (Both Thai and English) should be between 10–15 pages (A4 paper size). Using TH Sarabun font, 16 points. Set page layout margins: left 1.25 inch, right 1 inch, upper 1.25 inch and lower 1 inch.

3. กรณีมีรูปภาพและกราฟ ให้แยกออกจากเนื้อเรื่อง บันทึกเป็นไฟล์ที่มีนามสกุล JPEGs หรือ Tiffs เท่านั้น ถ้าเป็นภาพถ่าย ให้ส่งภาพต้นฉบับ จะไม่รับภาพประกอบบทความที่เป็นการถ่ายสำเนาจากต้นฉบับ ภาพสแกน เนื่องจากจะมีผลต่อคุณภาพในการพิมพ์ และจะลงภาพสีเมื่อจำเป็น ในกรณีที่ป็นรูปลายเส้น ให้วาดโดยใช้หมึกสีดำที่มีเส้นคมชัด หมายเลขรูปและกราฟให้เป็นเลขอารบิก คำบรรยายและรายละเอียดต่าง ๆ อยู่ด้านล่าง กึ่งกลางของรูปภาพและกราฟ สำหรับตาราง ให้แยกออกจากเนื้อหา หมายเลขตารางให้เป็นเลขอารบิก อยู่ด้านบนชิดซ้ายของตาราง

If there are pictures and graphs should be save and send in form of JPEGs orTiffs files.

4. การจัดส่งบทความ

ผู้สนใจส่งบทความ สามารถสมัครและส่งบทความผ่านระบบวารสารคุรุสภาวิทยารยได้ที่ <https://www.tcithaijo.org/index.php/withayajarnjournal/index>

5. ติดต่อสอบถาม

กองบรรณาธิการวารสารคุรุสภาวิทยารย

โทร. 0 2282 1308

e-mail: withayajarn@gmail.com

ชื่อเรื่องภาษาไทย  
Title (ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ)

ชื่อนามสกุลผู้วิจัย<sup>1</sup>

ชื่อ นามสกุลอาจารย์ที่ปรึกษาคนที่ 1 (หรือผู้วิจัยร่วม)<sup>2</sup> (ถ้ามี)

ชื่อ นามสกุลอาจารย์ที่ปรึกษาคนที่ 2 (หรือผู้วิจัยร่วม)<sup>3</sup> (ถ้ามี)

ชื่อ นามสกุลอาจารย์ที่ปรึกษาคนที่ 3 (หรือผู้วิจัยร่วม)<sup>4</sup> (ถ้ามี)

<sup>1</sup>นักศึกษาระดับปริญญา...สาขาวิชา มหาวิทยาลัย (หรือผู้วิจัย พร้อมสังกัด)

<sup>2</sup>สังกัด (ถ้ามี)

<sup>3</sup>สังกัด (ถ้ามี)

<sup>4</sup>สังกัด (ถ้ามี)

### บทคัดย่อ

บทคัดย่อภาษาไทยเป็นส่วนที่เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย และผลการวิจัยโดยสรุป เพื่อให้ภาพรวมทั้งฉบับ ประกอบด้วยข้อความที่เป็นคำสำคัญทั้งหมด มีความกะทัดรัด และสั้น ไม่เกิน 250-300 คำ

### คำสำคัญ

คำสำคัญ 1, คำสำคัญ 2, คำสำคัญ 3

### Abstract

บทคัดย่อภาษาอังกฤษมีข้อความหรือเนื้อหาภาษาอังกฤษที่ถูกต้องตามหลักภาษา และสอดคล้องกับบทคัดย่อภาษาไทย คือเป็นส่วนที่เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย และผลการวิจัย โดยสรุปเพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งฉบับ ประกอบด้วยข้อความที่เป็นคำสำคัญทั้งหมด มีความกะทัดรัด และสั้น ไม่เกิน 250 คำ

### Keywords

Keyword 1, Keyword 2, Keyword 3

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ให้เขียนเป็นความเรียงที่ดี กล่าวถึงภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ค้นคว้าวิจัย หรือที่มาของเรื่องที่น่าสนใจ ชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหา ความจำเป็น และความสำคัญ โดยนำทฤษฎีหลักวิชาการ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาอ้างอิงสนับสนุนอธิบายถึงเป้าหมายของการทำวิจัยให้ชัดเจน มีขอบเขตการวิจัย แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาใช้ รวมถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อ 1

2. วัตถุประสงค์ข้อ 2

### วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง การเลือกกลุ่มตัวอย่าง และตัวแปรที่ศึกษา
2. ระเบียบวิธีวิจัย ให้ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการทํารวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

### สรุปผลการวิจัย

ให้แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำเสนอเนื้อหาที่เป็นการบรรยายแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลตามด้วยผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลความหมาย สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบตารางหรือภาพประกอบ ต้องมีการบรรยายสาระประกอบด้วย มิใช่เสนอแต่ตารางหรือภาพประกอบโดยไม่มีการบรรยาย

### อภิปรายผลการวิจัย

ให้เลือกส่วนที่เป็นประเด็นสำคัญของผลการวิจัยมาอภิปรายเพื่อแสดงความคิดเห็นในเชิงวิชาการที่มีเหตุมีผล นำข้อมูลหรือหลักการมาประกอบการสนับสนุนผลการวิจัยที่นำมาอภิปราย

### ข้อเสนอแนะ

- ให้นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการทํารวิจัยครั้งนี้ ในประเด็นต่อไปนี้
1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
  2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

### เอกสารอ้างอิง

ให้ใช้การพิมพ์ตามรูปแบบการอ้างอิงของ APA

ใบสมัครส่งบทความลงตีพิมพ์วารสารครูสภาวิทยากร

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) .....

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) .....

ผู้เขียน (ชื่อที่ 1)

ชื่อ – สกุล ..... ตำแหน่ง .....

สถานศึกษา/สถานที่ทำงาน .....

..... สังกัด .....

โทรศัพท์ ..... โทรสาร ..... e-mail .....

ผู้เขียน (ชื่อที่ 2)/อาจารย์ที่ปรึกษาคนที่ 1

ชื่อ – สกุล ..... ตำแหน่ง .....

สถานศึกษา/สถานที่ทำงาน .....

..... สังกัด .....

โทรศัพท์ ..... โทรสาร ..... e-mail .....

ผู้เขียน (ชื่อที่ 3)/อาจารย์ที่ปรึกษาคนที่ 2

ชื่อ – สกุล ..... ตำแหน่ง .....

สถานศึกษา/สถานที่ทำงาน .....

..... สังกัด .....

โทรศัพท์ ..... โทรสาร ..... e-mail .....

บทความที่นำเสนอ

☐ บทความวิชาการ (Academic article)

☐ บทความวิจัย (Research article)

คำรับรองจากผู้เขียน

“ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่า บทความที่นำเสนอมานี้ ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์และไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นใด ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ ยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิ์พิจารณาและตรวจแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมทั้งขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ให้เป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมแต่เพียงฝ่ายเดียว”

..... ลายมือชื่อ

(.....)

ผู้เขียนหลัก

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

---

---

มุ่งสร้างมาตรฐานและจิตวิญญาณความเป็นครู  
สู่คุณภาพการศึกษาไทย

---

---



ครูสภา  
๑๑





สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา  
128/1 ถนนนครราชสีมา เขตดุสิต กรุงเทพฯ ฯ 10300

Call Center: 0 2304 9899